

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Νεότερο Τμήμα

PART THREE

Modern Section

Üçüncü Bölüm

Modern Dönem

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
Νεότερου Τμήματος

Ἐλευθέριος Παπαλεοντίου, Πρόεδρος
Εὐφροσύνη Ἡγουμενίδου-Ῥιζοπούλου, Μέλος
Ἰωάννης Θεοχαρίδης, Μέλος
Ἑλένη Νικήτα, Μέλος
Λοῖζος Συμεοῦ, Μέλος

Γεώργιος Αγγελετόπουλος

Από τις Εκθέσεις Erim στο Μάθημα Εθνικής Ασφάλειας: Παράμετροι της τουρκικής στοχοθεσίας για την Κύπρο (1956-2006)

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να καταδειχθούν, στο μέτρο του δυνατού, ορισμένες παράμετροι των τρόπων που αντιλαμβάνονται το Κυπριακό ζήτημα, που χαράσσουν πολιτική και ενεργούν σε σχέση με αυτό οι πολιτικές και στρατιωτικές ελίτ της Τουρκίας, καθώς και των στόχων που θέτουν. Με δεδομένη την πενιχρή έως μηδαμινή αξιοποίηση των τουρκικών πηγών –πρωτογενών και δευτερογενών– στην ελληνική βιβλιογραφία τόσο για τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, όσο και για το Κυπριακό, η εργασία αυτή βασίζεται σχεδόν αποκλειστικά σε δευτερογενείς τουρκικές πηγές που είδαν το φως της δημοσιότητας τα τελευταία χρόνια. Δεν παραλείπονται, φυσικά, παλαιότερες και πολύτιμες τουρκικές πηγές, όπως το βιβλίο του καθηγητή Δημοσίου Δικαίου Nihat Erim. Στο πλαίσιο αυτό, επιλέγεται να παρουσιαστούν και να σχολιαστούν ορισμένα χαρακτηριστικά κείμενα, τα οποία αναδεικνύουν εύγλωττα και με σαφήνεια τόσο τις προσλαμβάνουσες παραστάσεις, όσο και τη σταθερή στοχοθεσία των τουρκικών ελίτ για την Κύπρο τα τελευταία 50 χρόνια. Έτσι, εντασσόμενα στη δεδομένη αυτή χρονική περίοδο, παρουσιάζονται και αναλύονται οι δύο εκθέσεις που συνέταξε ο Nihat Erim στα τέλη του 1956, τα κείμενα της τουρκοκυπριακής ηγεσίας των ετών 1960 και 1963, ο ρόλος της «Διεύθυνσης Ειδικού Πολέμου» του τουρκικού Γενικού Επιτελείου και, τέλος, η λειτουργία και το περιεχόμενο του «Μαθήματος Εθνικής Ασφάλειας» που διδάσκεται στα μαθήματα του ψευδοκράτους κατ' αντιπαροβολή προς το αντίστοιχο των σχολείων της Τουρκίας.

Αχιλλεύς Αιμιλιανίδης

Σύγκρουση Δικαίων επί Αγγλοκρατίας

Το άρθρο εξετάζει τη δικαιοθετική διαπάλη κατά την περίοδο της Αγγλοκρατίας, πρωτίστως μεταξύ οθωμανικού και αγγλικού κοινοδικαίου, αλλά και επιπρόσθετα μέσα από την ειδική εφαρμογή των επί μέρους χριστιανικών Δικαίων, όπως του μουσουλμανικού θρησκευτικού δικαίου, του δικαίου της Ορθόδοξης εκκλησίας, του δικαί-

ου της Αρμενικής εκκλησίας και του δικαίου της Ρωμαιοκαθολικής και της Μαρωνιτικής εκκλησίας. Αναλύεται επίσης η διαπάλη ηπειρωτικού δικαίου και κοινοδικαίου κατά τη γένεση νέων κυπριακών νομοθετημάτων, όπως η εφαρμογή στοιχείων του Ιταλικού δικαίου στον περί Διαθηκών και Διαδοχής Νόμο και η μεταποίηση του ηπειρωτικού δικαίου μέσα από την επιρροή που άσκησε το Οθωμανικό δίκαιο κατά τη μεταφορά του σε κυπριακά νομοθετήματα. Αξιολογείται το εύρος της αντικατάστασης του Οθωμανικού δικαίου από το Αγγλικό και η επίδραση επί του σημερινού Κυπριακού δικαίου. Εκφράζεται η άποψη ότι η επιβίωση του κοινοδικαίου συνιστά αποτέλεσμα πρακτικής χρησιμότητας, παρά θεωρητικής επικράτησης.

Διαμάντη Αναγνωστοπούλου

Γυναικείες φωνές στη σύγχρονη κυπριακή πεζογραφία: θέματα, πρόσωπα και μορφές

Στα πλαίσια της ανακοίνωσης αυτής θα επιχειρήσουμε να φωτίσουμε τις αφηγηματικές μορφές, τα θέματα και τα αφηγηματικά πρόσωπα στο έργο των σύγχρονων γυναικών πεζογράφων (Αραούζου, Μαραγκού, Κουλέρμου). Θα ανιχνεύσουμε τους τρόπους με τους οποίους μέσα από το εξωλογικό, το συνειρμικό και τη διαπλοκή του ονειρικού με το πραγματικό στοιχείο, οι γυναίκες πεζογράφοι αποτυπώνουν τις διαπροσωπικές σχέσεις, την εμπειρία του εσωτερικού και του εξωτερικού κόσμου, της καθημερινότητας αλλά και της ιστορίας.

Νάτια Αναξαγόρου

Η εικαστική δημιουργία στην Πάφο: στοιχεία για μια ιστορία της σύγχρονης κυπριακής τέχνης

Οι υφολογικές και εννοιολογικές αναζητήσεις, που διαπερνούν την εικαστική δημιουργία στην Πάφο, οι ζυμώσεις και τα ρεύματα, που διαμορφώνουν το έργο παλαιότερων και νεότερων καλλιτεχνών, που δουλεύουν με ποικίλα μέσα και υλικά,

κατατίθενται ως σημαντικά στοιχεία για τη σύνταξη μιας ιστορίας της σύγχρονης κυπριακής τέχνης.

Στην Πάφο, ζουν και δημιουργούν καλλιτέχνες, που σηματοδοτούν την εξελικτική πορεία της κυπριακής τέχνης, κυρίως στον τομέα της ζωγραφικής. Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζει η τοπιογραφία καθώς και η υπερβατική, ρεαλιστική και αφαιρετική, αναπαράσταση της υπαίθρου και της πόλης, του φυσικού και του δομημένου περιβάλλοντός τους, των έμψυχων και άψυχων μορφών, σε μια ιδιαίτερη σχηματοποίηση.

Ξένοι καλλιτέχνες, που σχετίζονται με το Κολλέγιο Τέχνης της Λέμπας, παρουσιάζουν μια διαφορετική σύλληψη του κυπριακού χώρου και του φωτός, προσφέροντας έτσι τη δυνατότητα μιας συγκριτικής αντιπαραβολής με την αντίστοιχη απόδοση των ντόπιων δημιουργών.

Ελένη Αντωνιάδου

«Η μητέρα της Κύπρου» της Dominique Desanti

Παρουσίαση κειμένου της Γαλλίδας συγγραφέως Dominique Desanti, το οποίο δημοσιεύεται στην εφ. *Αυγή* του Πύργου Ηλείας, στις 30 Ιουλίου 1958. Το κείμενο με τίτλο «Η μητέρα της Κύπρου», αναφέρεται στο δράμα της μητέρας του Μιχαλάκη Καραολή, καθώς και στον απαγχονισμό του μαζί με τον Ανδρέα Δημητρίου.

Το δημοσίευμα εμπεριέχεται σε φιλολογική σελίδα της εφημερίδας, που είναι αφιερωμένη στην Κύπρο, την επιμέλεια της οποίας είχε ο συγγραφέας και για πολλά χρόνια διευθυντής της Δημόσιας Βιβλιοθήκης Πύργου, Τάκης Δόξας.

Ελευθέριος Αντωνίου

Στρατηγικές Προσέγγισης και Κοινωνικές Σχέσεις Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων

Στη διάλεξη θα γίνει προσπάθεια και αναφορά της μελέτης για την ανάδειξη και τεκμηρίωση των τρόπων και των μεθόδων εφαρμογής στρατηγικής προσέγγισης, ως

επίσης και της πρόταξης νέων πολιτικών μέτρων για την κατάλυση των οποιονδήποτε δομικών εμποδίων με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη των κοινωνικών σχέσεων “επαναπροσέγγισης” μεταξύ των δύο πλευρών (Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων) μέσα στην κυπριακή κοινωνία, σε μια νέα πιο στέρεα βάση μακροχρόνιας προοπτικής για το μέλλον!

Μέσα από μια διαφορετική θεώρηση των πραγμάτων έγινε προσπάθεια να μελετηθούν οι μέχρι τώρα σημαντικότερες δικαιοδικές πρωτοβουλίες στην κυπριακή κοινωνία, κυρίως μετά το 1974 και μέχρι το 2007, έχει γίνει προσπάθεια μέσα από δύο πρωτογενείς έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί, η μία με την Ελληνοκυπριακή πλευρά και η άλλη με την Τουρκοκυπριακή πλευρά να αναλυθούν οι ανασταλτικοί παράγοντες που υπήρξαν και εξακολουθούν να υφίστανται σε μια κοινωνία που διακρίνεται από δομικά και θεσμικά ελλείμματα.

Μερικά από τα συμπεράσματα που εξάγονται είναι ότι οι Τουρκοκύπριοι εκφράζουν τις ανησυχίες τους βασιζόμενοι σε ένα «δυσάρεστο» γενικά παρελθόν με τους Ελληνοκύπριους και διαφαίνεται μια ρεαλιστική γι' αυτούς αντιμετώπιση του σημερινού status quo. Αντίθετα οι Ελληνοκύπριοι εκφράζουν ανησυχίες και φόβους αναφορικά με τη σημερινή κατάσταση καθώς και το αβέβαιο μέλλον.

Η κάθε πλευρά ενδιαφέρεται για ύπαρξη λύσης χωρίς όμως καθορισμένη κοινή συνισταμένη. Μέσα από αυτή την κατάσταση παρατηρείται το γεγονός ότι η Ελληνοκυπριακή πλευρά, φαίνεται περισσότερο επιρρεπής και ευάλωτη σε πιέσεις και επηρεασμούς.

Η εκπόνηση της παρούσας έρευνας δεν αποτελεί πολυτέλεια, αλλά επιτακτική ανάγκη και απάντηση στην πρόκληση. Είναι πολύ εύκολο στη δίνη της καθημερινότητας να ξεχνάμε την αξία που έχει η δημιουργία “απόστασης” από τα πράγματα, για να επιχειρήσουμε ένα ψυχραίμο απολογισμό, μια κριτική τομή του ιστορικοκοινωνικού γίγνεσθαι.

Είναι λυπηρό που στη σημερινή κυπριακή κοινωνία, παρά τη μεγάλη “ανάπτυξη” και παρά τα μεγάλα και διαχρονικά προβλήματα που χρίζουν επίλυσης και απάντησης, δεν έχει δοθεί η ανάλογη σημασία στην ανάγκη της επιστημονικής προσέγγισης και γνώσης. Μιας γνώσης απολύτως αναγκαίας, εάν θέλουμε να προστατευθούμε από την υπέρμετρη επιρροή του υποκειμενισμού, του συναισθηματισμού, της ιδεοληψίας και του ερασιτεχνισμού, στη λήψη των συλλογικών αποφάσεων και στον καθορισμό μιας μελλοντικής κοινής ακολουθητέας πορείας. Για να αυξήσει τέτοια γνώση μια κοινωνία χρειάζεται πρώτα να πιστέψει στην αξία της και να επενδύσει στην παραγωγή και αναπαραγωγή του πλέον πολύτιμου αυτού “άδηλου πόρου” της έρευνας!

Επιδιώκοντας να διερευνηθεί ο τρόπος που οι δύο πλευρές συμπεριφέρονται η μια στην άλλη και το τί πιστεύει, ποιές είναι οι στάσεις και οι αντιλήψεις, έγινε προσπάθεια να προχωρήσουμε με τομές σε συγκεκριμένους θεσμούς, προκειμένου να προβούμε σε διάγνωση και να καταλήξουμε σε συμπεράσματα.

Στην πρώτη έρευνα, η οποία αποτέλεσε παράδειγμα κλίμακας Louis Guttman, το τυποποιημένο ερωτηματολόγιο που συντάχθηκε αποτέλεσε το κύριο εργαλείο της ποσοτικής και στατιστικής ανάλυσης των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν. Στη συγκεκριμένη έρευνα, ακολουθήθηκε η μέθοδος της προσωπικής συνέντευξης σε 130 προεπιλεγμένα άτομα. Καταβλήθηκε μεγάλη προσπάθεια να μειωθούν οι διαφορές και οι τρόποι που τίθενται οι ερωτήσεις πανομοιότυπα, ούτως ώστε οι διαφορές στις απαντήσεις να είναι συγκρίσιμες. Η χρονική διάρκεια της συμμετοχικής έρευνας στην Ελληνοκυπριακή κοινωνία διήρκησε έξι μήνες.

Τα πιο σημαντικά συμπεράσματα που εξάχθηκαν από την έρευνα αυτή είναι ότι θα πρέπει να γίνονται επαφές μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, πάντοτε όμως υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών, παρόλο που δεν μπορεί να υπάρξει αναγνώριση οποιουδήποτε κράτους από άτομα αλλά μόνο από άλλα κράτη, εντούτοις οι ερωτώμενοι ήσαν επιφυλακτικοί. Οι επαφές πιστεύεται ότι εξομαλύνουν και υποβοηθούν στην ανάπτυξη των κοινωνικών σχέσεων. Τέλος, η Κυπριακή Δημοκρατία είναι παραδεκτό ότι αποτελεί το πιο ισχυρό όπλο στα χέρια της ελληνοκυπριακής κοινωνίας και πρέπει να διαφυλάσσεται αυτό το γεγονός, ως κόρη οφθαλμού.

Η δεύτερη πρωτογενής έρευνα που διεξήχθη μετά τη διάνοιξη του οδοφράγματος, με τυχαίο δείγμα από εκατό (100) Τουρκοκύπριους, έγινε με σκοπό την καταμέτρηση στάσης για τις αντιλήψεις και τις προσδοκίες της “άλλης” πλευράς, με ερωτήσεις κλειστού τύπου, κλίμακας Likert, λιτές, σύντομες για ορθότερα αποτελέσματα. Παρά τις νέες συνθήκες που επιβλήθηκαν με τη “νέα τάξη πραγμάτων” και τη διάνοιξη των διόδων στις 23 Απριλίου 2003 και παρά την προσπάθεια, ώστε να διεξαχθεί η έρευνα στα κατεχόμενα μέρη, εντούτοις αυτό δεν έγινε κατορθωτό.

Μερικά σημαντικά και χρήσιμα συμπεράσματα από την έρευνα αυτή με τους Τουρκοκύπριους υπέδειξαν ότι αντιλαμβάνονται μεν τη συμφιλίωση, τη συνεύρεση και την επανένωση, αλλά εννοώντας ότι οι δύο πλευρές θα ζουν πλάι-πλάι αρμονικά και ειρηνικά, δεν θα ήθελαν επιστροφή στην προ του '74 περίοδο, είναι υπέρ της ανάπτυξης κοινωνικοοικονομικών σχέσεων και συνεργασίας, προσβλέπουν σε οφέλη από την ΕΕ και δεν αποκαλούν τους Ελληνοκύπριους *Greek Cypriots* αλλά *Rum* (έγινε σχετική ανάλυση περί αυτού του θέματος).

Οι ατομικές ή οι ομαδικές στρατηγικές συμβάλλουν στην οικοδόμηση του παρελ-

θόντος και την ιδιοποίησή του σύμφωνα με πεποιθήσεις και αναπαραστάσεις που διασφαλίζουν την ταυτότητα.

Το Κυπριακό εμπίπτει στην κατηγορία εκείνη των συγκρούσεων που ορισμένοι μελετητές έχουν ονομάσει “παρατεταμένες κοινωνικές συγκρούσεις” ή “βαθιά ριζωμένες συγκρούσεις”.

Γίνεται μια γενική αποτίμηση των εξαχθέντων αποτελεσμάτων με τη μέθοδο των γενικών συμπερασμάτων και συλλογισμών, εργαλείο στο μελλοντικό ερευνητή – μελετητή, να εγκύψει βαθύτερα και ενδότερα και να ενδιατρίψει ενδελεχώς συνεισφέροντας και αυτός με τη σειρά του στην επιστημονική παρέμβαση που επιχειρείται με το έργο αυτό.

Αικατερίνη Χ. Αριστείδου

Το Αρχείο Κώστα Χριστοδούλου. Το σημαντικότερο ιδιωτικό Αρχείο του 20^{ου} αιώνα

Η ανακοίνωση αναφέρεται στην παρουσίαση του σημαντικού υλικού του Αρχείου Κώστα Χριστοδούλου και τη σημασία του για τη μελέτη σημαντικών πτυχών της οικονομικής και κοινωνικής ιστορίας της Κύπρου κατά τον 20ό αιώνα. Το Αρχείο αυτό είναι το σημαντικότερο και πλουσιότερο του είδους του που έχει εντοπιστεί μέχρι σήμερα στην Κύπρο. Περιλαμβάνει πέραν των 170 κατάστιχων και εκατοντάδες επιστολές και άλλα σημειώματα. Ο Κώστας Χριστοδούλος αποτελούσε ένα από τους σημαντικότερους οικονομικούς παράγοντες της Κύπρου με πολυσχιδή οικονομική, κοινωνική και άλλη δραστηριότητα. Διατηρούσε δύο από τις μεγαλύτερες βιοτεχνικές μονάδες του κλάδου αυτού (υφαντήριο, βαφείο) και εργοδοτούσε πέραν των 900 υφαντριών, που ύφαιναν κατά παραγγελία για λογαριασμό του, σε διάφορα χωριά και πόλεις της Κύπρου. Τη σημαντική αυτή παραγωγή διέθετε στην εγχώρια αγορά και σε ξένες χώρες.

Επί πλέον ο Κώστας Χριστοδούλος για μισό και πλέον αιώνα ασχολήθηκε συστηματικά με το γενικό εμπόριο, όπου επέδειξε σημαντική δραστηριότητα, διατηρούσε σημαντικές οικονομικές σχέσεις με όλα τα μεγάλα εμπορικά κέντρα του εξωτερικού, διέθετε ένα ευρύ εμπορικό δίκτυο συνεργατών σε διάφορες χώρες και εισήγαγε μεγάλη ποικιλία καταναλωτικών αγαθών και βιομηχανικών προϊόντων, ακόμη και φαρμά-

κων. Μεταξύ των προϊόντων που εισήγαγε περιλαμβάνονταν μεγάλες ποσότητες πρώτων υλών που χρησιμοποιούνταν από εκατοντάδες βιοτέχνες της τότε εποχής (ράφτες, βαφείς υφασμάτων κ.α.). Η επιτυχής οικονομική δραστηριότητα και η μεγάλη προσφορά του στον τόπο τον κατατάσσουν στην πλειάδα των σημαντικότερων οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων της Κύπρου κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα.

Τζούλια Ασπραίου-Χριστοφόρου

Η συλλογή Γκαφιέρο

Η συλλογή αντικειμένων λαϊκής τέχνης Γκαφιέρο είναι από τις πιο αξιόλογες του είδους της στην Κύπρο. Ανήκει στο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και αποτελεί δωρεά της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κύπρου προς την Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, ιδρύτρια του Μουσείου. Η μεγάλη αξία της συλλογής έγκειται στο γεγονός ότι δημιουργήθηκε πριν τα χειροποίητα επιτόπια είδη λαϊκής τέχνης αντικατασταθούν από τα εισαγόμενα βιομηχανοποίητα.

Η αποχώρηση των Τούρκων στο τέλος του 19^{ου} αιώνα, και η διαδοχή τους από τους Άγγλους, τους νέους Ευρωπαίους κατακτητές δημιούργησε ελπίδες για το μέλλον. Με το νέο καθεστώς άρχισε η εισαγωγή σύγχρονων αντικειμένων από την Ευρώπη, που ήταν προσιτά λόγω χαμηλών τιμών και αντιπροσώπευαν τους νέους ρυθμούς της εποχής όχι μόνο στον κατασκευαστικό αλλά και στον κοινωνικό και στον οικονομικό τομέα. Ο θεσμός της προίκας άρχισε να περνά στο περιθώριο και μαζί του τα χειροποίητα αντικείμενα που την αποτελούσαν. Με την χειραφέτηση της γυναίκας η εργασία και η μόρφωση ήταν πλέον δικαίωμα και των δύο φύλων. Έτσι αναπόφευκτα τα χειροποίητα αντικείμενα άρχισαν να περνούν στο περιθώριο. Συχνά θεωρούνταν ξεπερασμένα και ταυτίζονταν με το παρελθόν και τις αναχρονιστικές νοοτροπίες. Μέσα σε αυτό το γενικό πλαίσιο πρέπει να εκτιμηθεί η αξία της συλλογής Γκαφιέρο.

Η πρωτοβουλία για τη διάσωση των αντικειμένων προϋπόθετε διορατικότητα και εκτίμηση της διαχρονικής τους αξίας, η οποία βασιζόταν στο γεγονός ότι ήταν ζυμωμένα με το πολιτισμό και την ιστορία του τόπου, αποτελώντας έτσι εθνικό πλούτο. Ένας άνθρωπος με αυτά τα χαρίσματα ήταν η Μαρία Γκαφιέρο, απόγονος του Χ'Νικόλα, πρoύχοντα του Καραβά, που απαγχονίστηκε το 1821 από τους Τούρκους. Η Μαρία Γκαφιέρο καταγόταν από οικογένεια προοδευτική για την εποχή και ήταν

απόφοιτος της Αρσακειού Σχολής. Ήταν ευαίσθητη και ταλαντούχα και σχετιζόταν με αξιόλογους ανθρώπους των γραμμάτων της εποχής, όπως τον Κωστή Παλαμά και την Αθηνά Ταρσούλη. Η συλλογή, καθρεφτίζει την αγάπη της για αυτά τα είδη, τις ατέλειωτες ώρες, και τα χρήματα που πρέπει να είχε ξοδέψει για να τα περισυλλέξει. Το μάζεμα των αντικειμένων συνέχισε και μετά τον γάμο της με τον Τζιοζέφ Γκαφιέρο, πολιτικό μηχανικό από την Μάλτα, που βραβεύτηκε από τους Άγγλους για το κτίσιμο πολλών σημαντικών κυβερνητικών κτηρίων στην Κύπρο.

Η συλλογή δημιουργήθηκε από τις αρχές του περασμένου αιώνα, με αντικείμενα που χρονολογούνται κυρίως από τον 19^ο αιώνα. Αποτελείται από 280 περίπου κεντήματα, δαντέλες, υφαντά, σταμπωτά, ενδυμασίες και κοσμήματα. Πολλά αντικείμενα είναι σπάνια, έχουν ψηλή αισθητική ισορροπία και άριστη τεχνική κατασκευής γεγονός που καταδεικνύουν ότι έγιναν για επίσημη χρήση. Είναι χαρακτηριστικά του είδους τους και η μεγάλη πλειοψηφία, διατηρείται σε πολύ καλή κατάσταση. Κατασκευάζονταν για οικιακή και για εμπορική χρήση και διατίθεντο στην Κύπρο και στο εξωτερικό αποτελώντας έτσι σημαντική πηγή εισοδήματος για το νησί.

Τα δυσεύρετα «ασπροπλούμια» είναι καμωμένα σε επιτόπιο χοντρό βαμβακερό ύφασμα με ξιφτιστά ρομβοειδή σχέδια. Συνδέονται με τα λευκαρίτικα και με ιδιότυπη ομάδα λεπτών αστικών κεντημάτων της συλλογής κεντημένων με μεταξωτή κλωστή σε φυσικούς χρωματισμούς. Οι «τσεβρέδες», με βυζαντινή προέλευση, είναι κεντημένοι με μεταλλικές και μεταξωτές κλωστές και χαρακτηρίζονται από ποικιλία φυτικών σχεδίων. Η Κύπρος ήταν ονομαστή για την κατασκευή τους, όπως αναφέρεται σε γραπτές πηγές του 19^{ου} αιώνα, ενώ η χρυσή κλωστή της Κύπρου είναι γνωστή από τον Μεσαίωνα.

Οι ενδυμασίες αποτελούνται από αξιόλογες χρυσοκέντητες «σάρκες», ολοκέντητα αντρίκια γιλέκα, «ζώστρες», «σαγιές» από «αλατζιά» και μεταξωτές φούστες και πουκάμισα καμωμένα από ψηλής ποιότητας κυπριακό μετάξι. Σπάνιες είναι και οι λεπτές δαντέλες του βελονιού, «οι πιπίλλες», με περίτεχνα σχέδια λουλουδιών και τα πολύχρωμα σταμπωτά βαμβακερά υφάσματα με πολύπλοκες φυτικές συνθέσεις. Ξεχωριστή θέση έχουν τα χρωματιστά «φυθκιώτικα» σεντόνια, «διχράμια» και μαντιλιές της Πάφου και τα δυσεύρετα κοκκινοκεντήματα, τα οποία συνδέονται με αυτά Ευρωπαϊκών χωρών.

Η συλλογή κοσμημάτων αποτελείται από χρυσά και ασημένια περιδέραια, βραχιόλια (κερτανέδες, σκαλιέττες), σκουλαρίκια και σταυρούς με «τριφουρένη» κατασκευή διακοσμημένα με χρωματιστές πέτρες, «σπλίγκες», θήκες και σιτεφένες πόρπες με ανάγλυφα σχέδια δικέφαλου αετού και φυτικών θεμάτων.

Η συλλογή μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο έρευνας για ειδικούς σε θέματα λαϊκής τέχνης, και ταυτόχρονα προσφέρεται ως πλούσια πηγή έμπνευσης για σύγχρονους σχεδιαστές εφαρμοσμένων και καλών τεχνών. Στόχος μπορεί να είναι η παραγωγή αντικειμένων που ανταποκρίνονται σε σύγχρονες ανάγκες και δεδομένα.

Κώστας Βαλέτας

Κύπριοι λογοτέχνες στους Αντίποδες

Ο Ελληνισμός μασιτίζεται από ποικίλα προβλήματα Φορτωμένος ελαττώματα ο ελληνικός λαός έχει βέβαια και κάποιες αρετές που απευδής μάρτυράς τους είναι η τεράστια προσφορά του στον παγκόσμιο πολιτισμό. Η Ελλάδα δεν κατάφερε να ολοκληρώσει την εθνική της ενότητα. Σημαντικές περιοχές της (Κύπρος, Βόρειος Ήπειρος, Ίμβρος, Τένεδος κ.α.) μένουν ακόμα και σήμερα έξω από το ελληνικό κράτος και ενώ οι Τούρκοι διεκδικούν τη Θράκη, την Κύπρο και το Αιγαίο, εμείς το μόνο που τολμάμε να ζητήσουμε είναι η επαναλειτουργία της Σχολής της Χάλκης. Ένας κακώς εννοούμενος Βυζαντινισμός και μια περίεργη θρησκοληψία ταλανίζει την ύπαρξη μας. Μερικοί Έλληνες ιστορικοί μιλούν για τη θρησκοληψία και το θεοκρατικό χαρακτήρα του ελληνικού βυζαντίου, το Βυζάντιο όμως υπήρξε το πιο θαυμαστό κράτος που δημιουργούσε μέχρι τις μέρες μας η ανθρώπινη ιστορία. Άπειρη η συμβολή του στον πανανθρώπινο πολιτισμό, υπήρξε το μακριοβιότερο κράτος –1100 χρόνια– κράτος συνεχιστής της αρχαίας Ελλάδας. Η συμμετοχή της Κύπρου στη διαμόρφωση του πολιτισμού αυτού από τους προϊστορικούς χρόνους μέχρι σήμερα είναι ζηλευτή, θά'λεγα μοναδική.

Έτσι στους Αντίποδες –την αυστραλιανή ήπειρο– Κύπριοι λογοτέχνες μετανάστες ζυμώνονται μαζί με τους υπόλοιπους Έλληνες εισφέροντας στον ελληνικό και παγκόσμιο πολιτισμό.

Φυτόριο και κιβωτός της διατήρησης-διάσωσης και εμπλουτισμού της ελληνικής γλώσσας οι Κύπριοι αποτελούν πολύτιμο κομμάτι μιας λογοτεχνίας που αποκάλεσα παλιότερα αυστραλιώτιδα –τους δημιουργούς τους Αυστραλιώτες όπως λέμε Αιγυπτιώτες– γιατί στην Αίγυπτο η παρουσία των Κυπρίων υπήρξε αποφασιστική.

Οι Κύπριοι στους Αντίποδες όχι μόνο δεν λησμονούν τις ρίζες τους αλλά τιμούν τη μέγιστη πνευματική παράδοση του νησιού της Αφροδίτης με ξεχωριστά καλλιτεχνικά

επιτεύγματα. Ένα άρωμα που απηχεί το έργο του Μόντη ή του Μιχαηλίδη αλλά κάποτε θυμίζει επίσης αριστουργήματα της δημοτικής μας ποίησης, παρά τη μοντέρνα γραφή και τους κοινωνικούς προβληματισμούς τους.

Δημιουργοί όπως η Έρμα Βασιλείου, η Άγρια Γαριβάλδη, ο Μιχάλης Μιχαήλ, ο Αιμίλιος Φυτικίδης από την Αιμόχωστο αναδεικνύονται καταπιστευματοδόχοι του κλέους της πολυφύλητης Κύπρου. Δεν είναι οι μόνοι.

Ανδρέας Βαρονάβας

Η νεότερη ιστορία του κυπριακού τουρισμού την περίοδο 1950-1974

Σκοπός της μελέτης είναι η συγκέντρωση και καταγραφή της ζώσας μαρτυρίας από ανθρώπους που έχουν εμπλακεί ενεργά στην ανάπτυξη του τουρισμού την περίοδο 1950-1974.

Η ιστορία του τουρισμού στην Κύπρο ανάγεται στο 3000 π.Χ., όταν κατέφθιναν επισκέπτες από όλα τα μέρη του αρχαίου κόσμου για τις τελετές της λατρείας της θεάς Αφροδίτης. Αργότερα, κατά την εποχή του Χαλκού η Κύπρος γνώρισε σοβαρή διακίνηση επισκεπτών λόγω της εμπορίας του χαλκού.

Το έτος 1950 αποτελεί σημαντικό σταθμό για την οργανωμένη ανάπτυξη του τουρισμού στην Κύπρο. Οι περισσότερες οργανωμένες προσπάθειες για ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας στην Κύπρο εμπίπτουν στην περίοδο μετά το 1950. Εξάλλου το 1950 αρχίζει να γίνεται συστηματική καταγραφή της τουριστικής ανάπτυξης από την αποικιακή κυβέρνηση μέσα από το ετήσιο τουριστικό δελτίο του Γραφείου Τουριστικής Ανάπτυξης. Τη δεκαετία του 50 άλλες πηγές για την τουριστική ανάπτυξη αποτελούν δημοσιεύματα και διαφημίσεις σε τοπικές και ξένες εφημερίδες και περιοδικά.

Οι βάσεις όμως για την τουριστική ανάπτυξη της Κύπρου τέθηκαν από τα μέσα της δεκαετίας του 1940. Στις 5 Μαρτίου 1944 ιδρύεται η Παγκύπρια Ξενοδοχειακή Ένωση, ο πρόδρομος του σημερινού Παγκύπριου Συνδέσμου Ξενοδόχων, η οποία έταξε ως κύριο σκοπό της την ανάπτυξη του τουρισμού στην Κύπρο παρά την αδιαφορία και την αρνητική στάση της τότε αποικιακής κυβέρνησης. Η ένωση προωθεί την ιδέα της ίδρυσης κρατικού Γραφείου Τουρισμού, το οποίο ιδρύεται τελικά το 1949. Η συνέχιση όμως της αδιαφορίας της αποικιακής κυβέρνησης για τα τουριστικά πράγ-

ματα αφήνει την τουριστική ανάπτυξη σχεδόν αποκλειστικά στα χέρια του ιδιωτικού τομέα.

Η περίοδος 1946-1949 θα μπορούσε να θεωρηθεί ως η «χρυσή εποχή» για τα ορεινά θέρετρα της Κύπρου με κύριους πόλους έλξης τις Πλάτρες, τον Πρόδρομο και τον Πεδουλά, με επισκέπτες υψηλής εισοδηματικής τάξης, κυρίως από την Αίγυπτο.

Μετά το 1950 αρχίζει σταδιακά και η ανάπτυξη του παραλιακού τουρισμού με πρώτη να αναπτύσσεται τουριστικά την όμορφη, την κατεχόμενη τώρα, πόλη της Κερύνειας.

Κατά την περίοδο του απελευθερωτικού αγώνα του 1955-59 η τουριστική ανάπτυξη της Κύπρου ανακόπτεται, αφού οι Άγγλοι κήρυξαν την Κύπρο σε απαγορευμένη περιοχή για κάθε τύπου επισκέψεις. Η τουριστική κίνηση ήταν ανύπαρκτη και τα ξενοδοχεία παρέμεναν άδεια.

Με την ανεξαρτησία η Κυπριακή Κυβέρνηση έθεσε μεταξύ των κυριότερων στόχων της την τουριστική ανάπτυξη της νήσου. Από τις πρώτες προτεραιότητές της ήταν η ίδρυση το 1960 της πρώτης Κρατικής Ξενοδοχειακής Σχολής. Η Κεντρική Ξενοδοχειακή Σχολή αποτέλεσε τη βάση για τη δημιουργία αργότερα του Ινστιτούτου Ξενοδοχειακών και Επισιτιστικών Τεχνών (ΙΞΕΤ), του σημερινού Ανώτερου Ξενοδοχειακού Ινστιτούτου. Το εξειδικευμένο αυτό εκπαιδευτήριο αποτέλεσε τον κύριο αιμοδότη της αναπτυσσόμενης ξενοδοχειακής βιομηχανίας σε καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό.

Η δεκαετία του 1960 χαρακτηρίζεται από μια σταδιακή αύξηση των αφίξεων επισκεπτών τόσο πολυήμερης όσο και μονοήμερης παραμονής. Η αύξηση αυτή διακόπτεται απότομα το 1964 από τα τραγικά γεγονότα της διακοινοτικής σύγκρουσης του 1963-64. Σοβαρή μείωση των αφίξεων μονοήμερης παραμονής σημειώνεται επίσης το 1967 λόγω των πολεμικών συγκρούσεων στη Μέση Ανατολή.

Μετά το 1967 η ξενοδοχειακή βιομηχανία αναπτύσσεται ραγδαία με κυριότερες αναπτύξεις στην Αμμόχωστο και στην Κερύνεια. Σοβαρή εξέλιξη είναι η ίδρυση το 1969 του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού. Η πορεία αυτή ανακόπτεται από τα τραγικά γεγονότα του πραξικοπήματος και της τουρκικής εισβολής του 1974, που είχαν ως αποτέλεσμα την απώλεια μεταξύ άλλων της Αμμοχώστου και της Κερύνειας, που αντιπροσώπευαν πάνω από το 65% της ξενοδοχειακής δυναμικότητας της Κύπρου.

Μετά την επαναδραστηριοποίηση των ξενοδόχων, μετά την τουρκική εισβολή με την στήριξη του κράτους και τη ραγδαία τουριστική ανάπτυξη, οι προκλήσεις που παρουσιάζονται σήμερα έχουν σχέση με την αειφορία του τουρισμού και τη διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Χριστόδουλος Βασιλειάδης

**Οι χρωματικοί ήχοι της βυζαντινής μουσικής σύμφωνα
με δύο κυπριακά μουσικά θεωρητικά (Στυλιανού Χουρμούζιου και
Οικονόμου Χαράλαμπος)**

Οι σπουδαιότεροι Κύπριοι θεωρητικοί της εκκλησιαστικής μουσικής, που άκμασαν κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα, είναι αναμφίβολα οι Στυλιανός Χουρμούζιος και πρεσβύτερος Χαράλαμπος, οικονόμος της μητροπόλεως Πάφου. Πέραν από την λαμπρή ψαλτική σταδιοδρομία τους, υπήρξαν αμφότεροι και εκδότες ποικίλων έργων βυζαντινής μουσικής, μεταξύ των οποίων εξέχουσα θέση κατέχουν τα θεωρητικά τους συγγράμματα.

Δυστυχώς δεν έχει εισέτι μελετηθεί και εκτιμηθεί πλήρως το μουσικό τους έργο. Ως απαρχή και έναυσμα σε μια τέτοια γενικότερη κριτική μελέτη, εξετάζουμε εδώ ένα σπουδαίο κεφάλαιο της βυζαντινής μουσικής, τους δύο χρωματικούς της ήχους (βα και πλ. βα) σύμφωνα με τα ως άνω δύο κυπριακά θεωρητικά, αλλά και σε κριτική αντιπαραβολή με προγενέστερα κλασσικά θεωρητικά της Κωνσταντινουπολιτικής σχολής και παράδοσης (Χρυσάνθου του εκ Μαδύτων, Πατριαρχικής Επιτροπής του 1881 κλπ.), ώστε να αναδειχθεί η προσωπική συμβολή των εν λόγω Κυπρίων θεωρητικών στο υπό εξέταση θέμα.

Δόμνα Βισβίζη-Δοντά

**Πολιτική και οικονομική σημασία της Κύπρου για την
κυριαρχία της Ανατολικής Μεσογείου, 1815-1878**

Μετά τους ναπολεόντειους πολέμους η Ανατολική Μεσόγειος απέκτησε μεγάλη πολιτική και οικονομική σημασία για τις ευρωπαϊκές Δυνάμεις. Αποτέλεσε τον κατεξοχήν συνδετικό κρίκο μεταξύ της Ευρώπης και της Ινδίας, αλλά και της Ανατολικής Αφρικής και αυτής της Αμερικής. Από τους Ευρωπαίους, οι Βρετανοί με τον πιο ισχυρό στόλο για την εξασφάλιση της κυριαρχίας τους στις οθωμανικές θάλασσες, άρχισαν με την κατάληψη των Ιονίων Νήσων το 1815. Έτσι από τα στρατηγικά σημεία της Μάλτας (που ήδη κατείχαν) και της Κέρκυρας διατηρούσαν τον έλεγχο της περιοχής.

Για να συμπληρώσουν τα στρατηγικά τους αυτά σημεία εποφθαλμιούσαν την Κρήτη ή την Κύπρο. Τούτο δεν σήμαινε ότι η Βρετανία επιθυμούσε τη διάλυση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Εντούτοις υποστήριξε την ανεξαρτησία των Ελλήνων. Η Γαλλία δέχθηκε να συμμετάσχει με τη Βρετανία στην αποκατάσταση της ελληνικής ανεξαρτησίας, με την υστεροβουλία να αποκτήσει την Κρήτη ή την Κύπρο ή και τη Ρόδο, σε ανάμνηση των Ιωαννιτών Ιπποτών, και μέσω αυτών να ελέγχει και αυτή τη ναυτιλιακή κίνηση προς την Ανατολή.

Παρά τα όσα φαντάζονταν οι Γάλλοι για το ποιά θα ήταν τα αποτελέσματα κυρίως για την κυριαρχία στην Ανατολική Μεσόγειο με βάσεις την Κύπρο ή την Κρήτη, τα πράγματα πήραν άλλη τροπή μετά τον Κριμαϊκό Πόλεμο (1854-1856). Ο αγώνας αυτός των Ρώσων να αποκτήσουν διέξοδο στις θερμές θάλασσες, έφερε τα μεσογειακά ζητήματα στην πρώτη θέση συμφερόντων των ευρωπαϊκών Δυνάμεων για το εμπόριο της Ανατολής. Έτσι η Οθωμανική αυτοκρατορία ήταν περιβεβλημένη με ένα σφικτό δίκτυο εμπορικών δραστηριοτήτων όχι μόνον των Βρετανών και των Γάλλων αλλά και των Ελλήνων. Οι Κύπριοι όπως και οι Δωδεκανήσιοι και οι νησιώτες του Αιγαίου, είχαν ιδρύσει ελληνικούς εμπορικούς οίκους και ήλεγχαν σημαντικό ποσοστό του διεθνούς οθωμανικού εμπορίου, διότι τα καράβια τους ήταν σχετικά μικρού εκποπίσματος και περισσότερο ευέλικτα σε σχέση με τα μεγάλα της βρετανικής ναυσιπλοΐας. Το κέντρο του δικτύου αυτού ήταν η Σμύρνη, το οποίο εκτεινόταν από τα Δαρδανέλλια στη Συρία με σταθμούς στη Χίο, στη Σάμο, στη Ρόδο και στην Κύπρο – ακριβώς στα μεγάλα νησιά Ρόδο και Κύπρο, τα οποία επιθυμούσαν οι ναυτικές Δυνάμεις να κατέχουν.

Το καθεστώς αυτό που καθιερώθηκε στην Ανατολική Μεσόγειο, άλλαξε εντελώς μορφή με τη διάνοιξη της διώρυγας του Σουέζ το 1869. Έδωσε στις θαλάσσιες αρτηρίες της μεγάλης αυτής θάλασσας εξαιρετική σημασία για την οικονομική ζωή του κόσμου. Η σύνδεση της Ανατολικής Μεσογείου με το διεθνές εμπόριο μέσω της διώρυγας του Σουέζ απαιτούσε μεγαλύτερη προώπιση των ευρωπαϊκών πολιτικών συμφερόντων στην περιοχή. Ένα από τα βασικά στρατηγικά σημεία για την επίτευξη του στόχου αυτού ήταν η απόκτηση της Κρήτης και ακόμη φυσικά της Κύπρου στο δρόμο προς την Ανατολή – στόχους από τους οποίους ούτε η Γαλλία ούτε η Βρετανία απομακρύνθηκαν.

Η αναταραχή στα Βαλκάνια και ο ρωσο-τουρκικός πόλεμος των ετών 1877-1878 έφερε τις Μεγάλες Δυνάμεις πλησιέστερα στην Εγγύς Ανατολή και αποδείχθηκε ότι η Κύπρος αποτελούσε σημαντικό στρατηγικό σημείο για την πολιτική και οικονομική σημασία της Ανατολικής Μεσογείου. Πράγματι, η προέλαση των Ρώσων προς την

Κωνσταντινούπολη και τα Στενά, αλλά και προς την Κασπία Θάλασσα ώθησε το Βρετανό πρωθυπουργό να αναζητήσει άλλους τρόπους για την προάσπιση των βρετανικών συμφερόντων στην περιοχή και να εμποδίσει την επέκταση της ρωσικής επιρροής. Δε θα μπορούσε όμως να διεξάγει επιχειρήσεις κατά μήκος τόσο μεγάλης έκτασης που είχαν οι μικρασιατικές ακτές από τη βάση της Μάλτας· απαραίτητο ήταν επομένως να αποκτήσει παρατηρητήριο ή στρατιωτική βάση πλησίον της περιοχής αυτής. Εξέτασε τις δυνατότητες των νήσων Λήμνου, Μυτιλήνης, Ρόδου και Κρήτης στο Αιγαίο, καθώς και της Κύπρου. Τελικά προτίμησε την Κύπρο, την οποίαν θεώρησε ως το προσφορότερο στρατηγικό σημείο και άπλωσε ως εκεί τις βάσεις της στην Ανατολική Μεσόγειο, το 1878.

Κώστας Γερασίμου

Ο ζωγράφος Γαβριήλ και οι αισθητικές και τεχνοτροπικές του αντιλήψεις

Η παρουσία του αγιογράφου Γαβριήλ στις αρχές του 18^{ου} αιώνα παρουσιάζει αρκετό ενδιαφέρον. Η ζωγραφική του δεξιτεχνία σε συνδυασμό με τις αισθητικές και τεχνοτροπικές του αντιλήψεις, έχουν δημιουργήσει κατά καιρούς πολλά ερωτηματικά γύρω από την χρονολόγηση αρκετών ανυπόγραφων έργων του, που συνήθως δεν αποδίδονταν καν σε αυτόν και συνάμα χρονολογούνταν κατά πολύ παλαιότερες. Από ενδελεχή έρευνα ανυπόγραφων έργων του αποκαλύπτονται στοιχεία που αφορούν την τεχνική του και το προσωπικό του ύφος. Στοιχεία που ανατρέπουν αρκετά στην έρευνα της αγιογραφικής τέχνης και θα βοηθήσουν στην σωστή τοποθέτηση του ζωγράφου και των έργων του μέσα στο χρόνο.

Ο ζωγράφος αυτός φαίνεται να ήταν Κυκλώτης. Σχετικό έγγραφο (αρ.Εγ.4) (Στυλιανός Κ. Περδίκη, *Δικαιοκρατικά Έγγραφα Ιεράς Μονής Κύκκου 1619-1839*, τόμος Β' (1700-1749), Λευκωσία 2000, σελ. 253-255) του 1743 από την Ιερά Μονή Κύκκου, το οποίο υπογράφει όλη η αδελφότητα για διορισμό του οικονόμου Παρθενίου ως επιτρόπου της, φανερώνει και την ύπαρξη του ζωγράφου της μονής Γαβριήλ. Υπογράφει δηλώνοντας την ιδιότητα του ως ζωγράφος «*οικονογράφος Γαβριήλ*» και όχι όπως οι υπόλοιποι που δηλώνουν την ιερατική τους ιδιότητα.

Μπορεί να μην ήταν ιδιαίτερα χαρακτηριστικός ζωγράφος, αλλά μέσα από τα χρονολογημένα έργα του φαίνεται ξεκάθαρα εξελικτική του πρόοδος. Ο ίδιος γνώριζε

τις αδυναμίες του και ταυτόχρονα με κάποια δόση ταπεινοφροσύνης αποκαλούσε τον εαυτό του ευτελή και αμαθή, καθώς και αμαρτωλό και ελάχιστο των ιεροδιακόνων.

Πιστεύω ότι ήταν ένας πολύ καλός τεχνίτης, με ενδεχομένως μικρή μαθητεία σε κάποιο αγιογράφο, ο οποίος όμως ζωγραφίζει πλέον μόνος, μακριά στα βουνά του Κύκκου, ξεκομμένος από τα υπόλοιπα ζωγραφικά δρώμενα της εποχής του. Μοναδική συμπαράσταση για βελτίωση της ποιότητας των έργων του είναι κυρίως οι ιταλοβυζαντινές εικόνες της μονής Κύκκου και ενδεχομένως μικρός αριθμός ανθιδόλων. Φαίνεται ότι έχει ιδιαίτερη συμπάθεια προς την ιταλοβυζαντινή τέχνη, από την οποία επηρεάζεται αρκετά και προσπαθεί να μιμηθεί. Είναι γι' αυτό που η τέχνη του έχει παρεξηγηθεί και έχει κατά καιρούς τοποθετηθεί χρονικά από διάφορους μελετητές μέσα στο 16^ο αιώνα ή αρχές 17^{ου} αιώνα.

Μέσα από λίγα τέτοια παραδείγματα θα επιχειρήσω να αποκαλύψω την πραγματική εικόνα του ζωγράφου Γαβριήλ Κυκκώτου και να ξεκαθαρίσω το τοπίο και την παρεξήγηση γύρω από την χρονολόγηση των έργων του και κυρίως εκείνων που θα έπρεπε και δεν αποδίδονται σε αυτόν.

Γιώργος Γεωργής

«Αιχμαλωτισθείς καὶ ἀπολυτρωθείς ἀποκατέστην ἐνταῦθα ...

Ἕνας Μεσολογγίτης αγωνιστής στην Κύπρο»

Εκατοντάδες ήταν οι συλληφθέντες αιχμάλωτοι και οι αγνοούμενοι από την άλωση του Μεσολογγίου. Πολλοί από τους αιχμαλώτους που είχαν μεταφερθεί στην Αίγυπτο απελευθερώθηκαν με τη συνδρομή των εκεί Ελλήνων. Κάποιοι από αυτούς δεν επέστρεψαν, άλλα έζησαν ως πρόσφυγες σε διάφορες περιοχές. Ανάμεσά τους ο Κλεόβουλος Μεσολογγίτης, διασωθείς της εξόδου, ο οποίος προτίμησε μετά την απελευθέρωσή του από την αιχμαλωσία να εγκατασταθεί στην Κύπρο.

Πανίκος Γεωργούδης

Εκπαίδευση των μειονοτικών ομάδων της Κύπρου Μια προσέγγιση με βάση την ευρωπαϊκή εμπειρία

Η παρουσίαση στηρίζεται πάνω στην εμπειρία και την επικοινωνιακή εκπαιδευτική συνεργασία με τους εταίρους μας στην Ευρώπη στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Βασίζεται ιδιαίτερα στην ανταλλαγή απόψεων πάνω στο θέμα «Εκπαίδευση των μειονοτικών ομάδων», αλλά και σε ευρύτερα εκπαιδευτικά θέματα, όπως η βία, η εγκατάλειψη και οι κοινωνικές συνθήκες που επηρεάζουν την εκπαιδευτική διαδικασία γενικότερα.

Όλες οι πιο πάνω επικοινωνίες δημιουργούν πρότυπα και επιτρέπουν τον παραλληλισμό των συνθηκών εκπαίδευσης των παιδιών μειονοτικών κοινωνικών ομάδων σε διάφορες χώρες της Ευρώπης, με τις κοινωνικές συνθήκες παρόμοιων κοινωνικών ομάδων στην Κύπρο και την εφαρμογή των μοντέλων (προτύπων) στην περίπτωση της Κύπρου. Υποθέτουμε ακόμα πως το μοντέλο αυτό θα ήταν δυνατόν να εφαρμοστεί και σε διάφορες παρόμοιες περιπτώσεις κοινωνικών ομάδων με τα ίδια χαρακτηριστικά σε όλη την Ε.Ε.

Στην περίπτωση της Κύπρου, μπορούν να χρησιμοποιηθούν ιδέες ή και να ληφθούν υπόψη παρόμοια μοντέλα στην προσπάθειά μας να οργανώσουμε και να φέρουμε σε επαφή τα διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα που αναφέρονται στις κοινότητες και θρησκευτικές ομάδες της Κύπρου, καθώς επίσης και στις άλλες μικρότερες κοινωνικές ομάδες που δημιουργήθηκαν τα τελευταία χρόνια στην Κύπρο με την άθοδο των ομογενών από τη Ρωσία, των ξένων εργατών, αλλά και τις κοινωνικές ομάδες που δημιουργούνται με το άνοιγμα των συνόρων μας σε εργαζόμενους από όλες τις χώρες της Ε.Ε.

Κατερίνα Γιαννακοπούλου

Κύπρος 1878-1910

Η τελική επιλογή του πρωθυπουργού Benjamin Disraeli (λόρδου Beaconsfield), ήταν η Κύπρος “το κλειδί για την Δυτική Ασία”, κατά την έκφραση του Hill (1952). Η

κατάληψη της Κύπρου ολοκληρώθηκε με την άφιξη του πρώτου αρμοστή Wolseley. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 1897, επί αρμοστείας W. Sendall, διορίστηκαν για πρώτη φορά Κύπριοι στο Εκτελεστικό. Όπως μαρτυρεί μια από τις σημαντικότερες ελληνικές παρουσίες στην κυπριολογική βιβλιογραφική παραγωγή του 19ου αιώνα (Σακελλάριος, 1890, σ.606) “Οι φόροι εν Κύπρω επί των Αγγλων είναι μεγαλύτεροι και εισπράττονται δια σκληροτάτου τρόπου”. Παρά τις εντυπωσιακές καινοτομίες, η βρετανική παρουσία δεν έφερε ριζικές αλλαγές στην κυπριακή κοινωνία. Αξιοσημείωτον: ο αριθμός των τυφλών στην Κύπρο, που επηρεαζόταν από νόσους όπως την ευλογιά και την οφθαλμία (ένας σε κάθε 83 Κύπριους, αναλυτικός πίνακας). Στις πολιτικές και εθνικές διεκδικήσεις, το μεγαλύτερο πρόβλημα ήταν η απαίτηση του Ελληνικού πληθυσμού για Ένωση. Στο πρώτο παγκύπριο πολιτικό υπόμνημα του 1879 (Ζαννέτος 1911, σσ.144) αναλύθηκαν τα αιτήματα του ελληνικού πληθυσμού. Οι πρώτες εκλογές του 1883 χαρακτηρίστηκαν από την κάθοδο του Μητροπολίτη Κιτίου στον πολιτικό στίβο, ενώ οι εκλογές του 1901 οι πιο σημαντικές της περιόδου. Ας μην παραλείψουμε ότι σε θέματα οικονομικά, οι Έλληνες και οι Τούρκοι βουλευτές συνεργάζονταν αρμονικά. Στα 1910 λύθηκε το σημαντικό αρχιεπισκοπικό ζήτημα, με την εκλογή του μητροπολίτη Κιτίου. Η εκπαιδευτική και πνευματική ανάπτυξη είναι καθοριστικός παράγων εξέλιξης και ενδεικτικά αναφέρουμε την ίδρυση του Παγκυπρίου Γυμνασίου Λευκωσίας (1893), καθώς και τη λειτουργία του πρώτου τυπογραφείου (1878) στην Κύπρο.

Άννα-Ιωάννα Γουήλ-Μπαδιερίτάκη

Ένα σπάνιο παραδοσιακό γυναικείο κόσμημα των πρώτων δεκαετιών του 19^{ου} αιώνα

Η συγκεκριμένη αυτή ανακοίνωση απαρτίζεται από τρεις, διακριτές μεταξύ τους, ενότητες.

Η πρώτη αναφέρεται στην κυπριακή παραδοσιακή χρυσοχοϊκή τέχνη και ιδιαίτερα στην γυναικεία παραδοσιακή κοσμηματοποιία των τελευταίων δεκαετιών του 18^{ου} αιώνα αλλά και ολόκληρου του επόμενου αιώνα, του 19^{ου}.

Η δεύτερη ενότητα, με τη βοήθεια ενδεικτικών διαφανειών, υποδεικνύει αλλά και καταδεικνύει τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των παραδοσιακών γυναικείων

κυπριακών κοσμημάτων και εκείνων του ηπειρωτικού και νησιωτικού ελλαδικού χώρου κατά την ίδια, περίπου, χρονική περίοδο.

Αντίθετα, η τρίτη ενότητα αναδεικνύει ένα σπάνιο παραδοσιακό κυπριακό κόσμημα, ένα γυναικείο δακτυλίδι, που πιθανότατα μπορεί να χρονολογηθεί στις αρχές του προπερασμένου αιώνα. Γίνεται δε, στη συνέχεια της ανακοίνωσης, προσπάθεια να ιχνηλατηθεί όχι μόνο το ιδιόμορφο διακοσμητικό του μοτίβο αλλά και να προσδιοριστεί η πιθανή προέλευση του συγκεκριμένου γυναικείου κοσμήματος.

Άννα Έλληνα

Η υποδοχή του Federico García Lorca στην Κύπρο

Ο Federico García Lorca είναι ένας από τους πιο αγαπητούς ξένους ποιητές και θεατρικούς συγγραφείς στον ελληνόφωνο κόσμο. Η υποδοχή του έργου του σε αυτό χώρο σχετίζεται άμεσα με τις σύγχρονες πολιτικο-ιστορικές συγκυρίες και τα κοινά στοιχεία μεταξύ ελληνικής και ισπανικής παράδοσης.

Από το 1933 μέχρι σήμερα, παρουσιάστηκαν σε διαφορετικές χρονικές στιγμές σε κυπριακά περιοδικά και εκδόσεις, διάφορες μεταφράσεις έργων του Λόρκα και κείμενα που αναφέρονται στο Λορκιικό έργο. Οι μεταφράσεις και τα κείμενα αυτά είναι συνήθως άρρηκτα συνδεδεμένα με τις σύγχρονες ιστορικο-πολιτικές εξελίξεις και πνευματικές αναζητήσεις. Οι μεταφράσεις και τα κείμενα διαφέρουν μεταξύ τους σε ποιότητα, πιστότητα και στόχευση. Σε κάποιες περιπτώσεις διακρίνεται μια άμεση σχέση με ανάλογες σύγχρονες παρουσιάσεις του Λορκιικού έργου στην Ελλάδα, ενώ αλλού αντανακλώνται οι ιστορικές εξελίξεις, τα πνευματικά δρώμενα και αναζητήσεις του κυπριακού χώρου.

Με βάση αυτά τα ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα μελετάται ο τρόπος με τον οποίο υποδέχτηκαν οι Κύπριοι το έργο του Federico García Lorca και κατά πόσον αυτό επηρέασε την πνευματική παραγωγή του νησιού.

Ελένη Ζαπίτη

Εκπαιδευτικά προγράμματα Μουσείου Ιστορίας της Κυπριακής Νομισματοκοπίας

Το Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπεζής Κύπρου έχει εντάξει στην πάγια πολιτική του το σχεδιασμό και την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, έχοντας επίγνωση της σημασίας τους ως βασικού τρόπου μύησης των νέων ανθρώπων στον πολιτισμό, την ιστορία και τη καλλιτεχνική δημιουργία. Μια μεγάλη σειρά από εκπαιδευτικά προγράμματα εμπλουτίζει σήμερα την εκπαιδευτική δραστηριότητα του Ιδρύματος είτε αυτά υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο περιοδικών εκθέσεων είτε εντάσσονται στις δραστηριότητες των δύο Μουσείων του: του Μουσείου της Συλλογής Γεωργίου και Νεφέλης Τζιάπρα Πιερίδη και ιδιαίτερα του Μουσείου Ιστορίας της Κυπριακής Νομισματοκοπίας.

Ο σχεδιασμός του Μουσείου Ιστορίας της Κυπριακής Νομισματοκοπίας έγινε με τις σύγχρονες προδιαγραφές της μουσειολογίας έχοντας ως επίκεντρο όχι μόνο τον ερευνητή αλλά και το ευρύτερο κοινό.

Το Μουσείο, από την ίδρυση του το 1995, στην προσπάθεια του να καταστεί ένας χώρος επικοινωνίας με το κοινό και ιδιαίτερα με τους νέους οργανώνει εκπαιδευτικά προγράμματα. Τα προγράμματα απευθύνονται στους μαθητές της Πέμπτης και Έκτης τάξης του Δημοτικού σχολείου και είναι εγκεκριμένα από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού. Οι μαθητές παρακολουθούν τα προγράμματα στη διάρκεια του σχολικού ωραρίου και μέχρι τώρα είχαν την ευκαιρία να συμμετέχουν στο πρόγραμμα 50.000 μαθητές.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα, φέρουν το γενικό τίτλο *Γνωρίζω την Ιστορία της Κύπρου μέσα από τα Νομίσματα* και συνεχώς ανανεώνονται και εμπλουτίζονται με θέματα από την επικαιρότητα και την Ιστορία.

Βασικός στόχος των προγραμμάτων είναι οι μαθητές να γνωρίσουν τα νομίσματα της Κύπρου με ένα δημιουργικό τρόπο και να βιώσουν μια θετική και ευχάριστη εμπειρία στο Μουσείο. Με αυτό τον τρόπο οι μαθητές εκπαιδεύονται ώστε να γίνουν ενεργοί μελλοντικοί επισκέπτες των χώρων πολιτισμού.

Ο σχεδιασμός των εκπαιδευτικών προγραμμάτων έχει ως βασικό γνώμονα το σεβασμό προς το παιδί. Με ιδιαίτερη προσοχή λαμβάνεται υπόψιν το γνωστικό υπόβαθρο, τα ενδιαφέροντα και άλλα ανάλογα ερεθίσματα τα οποία μπορούν να κρατούν αμείωτο το ενδιαφέρον των παιδιών. Με την εξειδικευμένη προσέγγιση, τα εκθέματα αρχίζουν να γίνονται κατανοητά και συνεπώς να αποκτούν ενδιαφέρον.

Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί στους στόχους των προγραμμάτων του Μουσείου Ιστορίας της Κυπριακής Νομισματοκοπίας, στο σχεδιασμό, στην οργάνωση και στην υλοποίηση τους καθώς επίσης και στην αξιοποίηση και αξιολόγησή τους.

Εσπερία Σ. Ηλιάδου

**Ο μαχαλάς της Λευκωσίας Taht el Kale – μέσα από την πρώτη πλήρη
κτηματολογική εγγραφή
μετά το τέλος της Οθωμανικής Περιόδου στην Κύπρο**

Η παρουσίαση αυτή αποτελεί μέρος μίας ευρύτερης προσωπικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε μέσα στα πλαίσια εκπόνησης διδακτορικής διατριβής στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο της Αθήνας, στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών και συγκεκριμένα στον Τομέα Πολεοδομίας Χωροταξίας. Η διδακτορική διατριβή εκπονήθηκε με την καθοδήγηση των καθηγητών Γ. Σαρρηγιάννη, Μ. Αποστόλου του Ε.Μ.Π. και του καθηγητή Δ. Τριανταφυλλόπουλου από το Τμήμα Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Η έρευνα αυτή έχει ως σκοπό τη μελέτη των μορφών και προτύπων, τα οποία χαρακτηρίζουν την εγκατάσταση και κατοίκηση στο χώρο της πρωτεύουσας του νησιού, Λευκωσίας, στο μεταίχμιο του 20^{ου} αιώνα. Η μελέτη αυτή καταπιάνεται χρονολογικά με το τέλος της Οθωμανικής περιόδου και ιδιαίτερα με τη μετάβαση προς την Αγγλοκρατία.

Για να επιτύχει το στόχο της, η παρούσα έρευνα επιχειρεί μία διερεύνηση του μαχαλά, ως λειτουργικού συνόλου βίωσης και μόρφωσης του αστικού χώρου. Η γειτονιά, σε μεγαλύτερο βαθμό από το μεμονωμένο στοιχείο της κατοικίας, αποτελεί μία μικρογραφία των δυνάμεων που είναι σε δράση μέσα στο ευρύτερο αστικό συγκρότημα. Μέσα στον αστικό ιστό, ο μαχαλάς σηματοδοτεί ένα οργανικό κομμάτι συγκέντρωσης αριθμού ανθρώπων σε ένα αρμονικά λειτουργικό σύνολο συμβίωσης.

Η κατανόηση των δεδομένων λειτουργίας της γειτονιάς είναι σε θέση να μας οδηγήσει στη βαθύτερη κατανόηση της ίδιας της πόλης.

Η υπάρχουσα βιβλιογραφία στον τομέα αυτό, αφορά κυρίως στους διοικητικούς θεσμούς της Οθωμανικής Περιόδου και στην οικονομική δραστηριότητα στο νησί κατά την περίοδο αυτή. Μέχρι σήμερα το χριστιανικό στοιχείο μέσα στην πόλη της Λευκωσίας είναι αυτό που έχει απασχολήσει κατά κύριο λόγο την έρευνα, τόσο στους τομείς της αρχιτεκτονικής, αλλά και των κοινωνικών θεσμών.

Η παρούσα εισήγηση, 'Ο μαχαλάς της Λευκωσίας, Taht el Kale – μέσα από την πρώτη πλήρη κτηματολογική εγγραφή μετά το τέλος της Οθωμανικής Περιόδου στη Κύπρο, επιζητεί να γεφυρώσει ένα κομμάτι αυτού του κενού.

Καταπιάνεται με την παρουσίαση του μουσουλμανικού μαχαλά του Taht el Kale, προχωρώντας τόσο σε μία αναφορά των κοινωνικο- οικονομικών του παραμέτρων, όσο και της χωρικής του οργάνωσης μέσα στον πολεοδομικό ιστό της πόλης.

Έως σήμερα, η έρευνα αρχαιακών πηγών στην Κύπρο έχει βασιστεί σε έγγραφα, τα οποία φυλάσσονται σε βιβλιοθήκες εκκλησιαστικών ιδρυμάτων και έχει επικεντρωθεί στη διερεύνηση του χριστιανικού στοιχείου κατά τη διάρκεια της οθωμανικής περιόδου. Αποτελεί ιδιαίτερη πρόκληση για την παρούσα έρευνα η παρουσίαση και η κριτική ανάλυση για πρώτη φορά, του μουσουλμανικού μαχαλά.

Η εμβάθυνση στο μαχαλά, η οποία επιχειρείται εδώ, βασίζεται στους αδημοσίευστους τίτλους ιδιοκτησίας που φυλάσσονται στο Κτηματολόγιο Κύπρου και αφορούν στο μαχαλά Taht el Kale. Η Κτηματολογική Καταγραφή, στην οποία βασίζεται η ανάλυση, ολοκληρώθηκε το 1915 και είναι η πρώτη πλήρης καταγραφή των ιδιοκτησιών με το τέλος της Οθωμανικής Περιόδου.

Η παρούσα μελέτη δεν αφορά αποσπασματικά σε τίτλους ιδιοκτησίας αλλά στην πρώτη πλήρη κτηματολογική καταγραφή ιδιωτικών ιδιοκτησιών μέσα στον αστικό σχηματισμό της Λευκωσίας. Η καταγραφή αυτή του μαχαλά ξεκίνησε το 1885 με τη λήξη της Οθωμανικής Περιόδου και ολοκληρώθηκε από τους Άγγλους το 1915 ακολουθώντας τα πρότυπα του Οθωμανικού Κώδικα Γαιών. Θεωρώ ότι αντιπροσωπεύει το χαρακτηριστικό οικιστικής οργάνωσης της Οθωμανικής Περιόδου στην περίοδο της κατάληξής της. Τα βιβλία των εγγραφών, τα οποία είναι γραμμένα στην αγγλική, φυλάσσονται σήμερα στο αρχείο του Κτηματολογίου Κύπρου. Δεν έχουν τύχει μέχρι σήμερα μελέτης και ούτε έχουν δημοσιευθεί.

Κύριο μέλημά μου αποτελεί μία παρουσίαση των κοινωνικών- οικονομικών χαρακτηριστικών του μουσουλμανικού μαχαλά στην πρωτεύουσα. Οι τίτλοι ιδιοκτησίας, οι οποίοι ανήκουν στην πρώτη πλήρη κτηματολογική εγγραφή των ιδιοκτησιών του μαχαλά κατά την Αγγλοκρατία, παρέχουν ένα ιδιαίτερο πλούτο στοιχείων.

Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζονται οι χάρτες τους οποίους συνέθεσα βάση των στοιχείων που απέσπασα από τις κτηματολογικές εγγραφές. Σημειώνεται ότι οι χάρτες αυτοί του μαχαλά αποτελούν αποτέλεσμα προσωπικής διερεύνησης, λόγω του ότι τα στοιχεία των εγγραφών δεν φέρουν αντιστοιχία με οποιοδήποτε χάρτη που σώζεται σήμερα από την περίοδο των πρώτων χρόνων της Αγγλοκρατίας.

Σημειώνεται ότι η χωρική αυτή παρουσίαση δεν αποτελεί αποτύπωση του δομημέ-

νου ιστού με βάση επιτόπια μελέτη, αλλά μία χωρική απόδοση των κτηματολογικών εγγραφών. Αυτό που ενδιαφέρει τη παρούσα εισήγηση είναι η διασπορά και οργάνωση των δεδομένων των τίτλων στο χώρο, έτσι ώστε να διατυπωθούν συμπεράσματα για την οργάνωση και διάρθρωση του μουσουλμανικού μαχαλά.

Μαρία Ηροδότου

“A subultren voice”: Η αποικιοκρατία σε κυπριακά μυθιστορήματα

Η αποικιοκρατία υπήρξε μια σημαντική εποχή τόσο για τη Δύση –που συμπεριελάμβανε τις δυνάμεις εκείνες οι οποίες κατέκτησαν τον κόσμο–, όσο και για τις αποικιοκρατούμενες χώρες. Έτσι έγινε αντικείμενο έρευνας σε πολλά πεδία συμπεριλαμβανομένης και της λογοτεχνίας. Ως αποτέλεσμα, αναπτύχθηκε και η μεταποικιοκρατική θεωρία (ή κατ' άλλους μετα-αποικιακή), η οποία κατά τις τελευταίες δεκαετίες υπέστη πολλές μεταβολές και ανελίξεις. Η θεωρία αυτή εφαρμόστηκε αρχικά για την εξέταση λογοτεχνιών της Δύσης και στη συνέχεια λογοτεχνιών του Τρίτου Κόσμου. Η λογοτεχνία θεωρήθηκε σημαντική, γιατί κωδικοποιεί τις εντάσεις και τις πολύπλοκες σχέσεις ατόμου κοινωνίας και κατ' επέκταση τις πολιτικές καταστάσεις.

Το 1985 συγκροτήθηκε μια ομάδα διανοούμενων –γνωστή ως “Subultren Group”– με σκοπό να προωθήσει τη συζήτηση σχετικά με θέματα που αφορούσαν σε καταστάσεις “καταπίεσης”, “κατώτερότητας”, “περιθωριοποίησης”, κ.λπ, σε πανεπιστημιακούς κλάδους και κυρίως στον κλάδο των Νοτιοασιατικών Σπουδών. Η Gayatri Spivak υπέβαλε τη γνωστή πια ερώτηση, αν οι κατώτεροι μπορούν να μιλήσουν (“Can the subultren speak?”), εννοώντας και τους πρώην αποικιοκρατούμενους. Είχε δανειστεί τον όρο από τον Antonio Gramsci, ο οποίος τον είχε χρησιμοποιήσει για τις καταπιεσμένες κοινωνικές τάξεις. Η Spivak, υποβάλλοντας αυτή την ερώτηση, ήθελε να εφιστήσει την προσοχή στους κινδύνους που εγκυμονούνται όταν το υποκείμενο “γνώστης” αποφασίζει να μιλήσει για ένα άγνωστο αντικείμενο, όταν μάλιστα αυτό το αντικείμενο παραμένει σιωπηλό ή και απόν· όταν προσπαθεί να δώσει φωνή σε κάποιους, των οποίων αγνοεί τη συνείδηση και νοοτροπία. Σε όλη αυτή την προσπάθεια τα κείμενα (και στην περίπτωσή μας τα λογοτεχνικά κείμενα) παίζουν πρωταρχικό ρόλο, αφού είναι πια αποδεκτό ότι η αποικιοκρατία είναι και μια κειμενική επιβολή.

Με αφετηρία λοιπόν την ερώτηση της Spivak θα προσπαθήσουμε να δούμε στην

ανακοίνωση αυτή όχι απλώς τη φωνή αλλά την “πολυφωνία” στο κυπριακό μυθιστόρημα, όσον αφορά στην αποικιοκρατία στην Κύπρο. Η αποικιοκρατία θα εξεταστεί από μια τριπλή προοπτική: ως *συγχρονικό βίωμα*, ως *αμφισβήτηση* και ως *μνήμη*. Δηλ. θα γίνει μια συγκριτική ανάλυση για το πώς μυθοποιείται σε έργα που γράφτηκαν κατά τη διάρκεια της αποικιοκρατίας, σε έργα που γράφτηκαν αμέσως μετά την έναρξη του απελευθερωτικού αγώνα και σε έργα που γράφτηκαν πολύ μετά την απελευθέρωση. Με αυτό τον τρόπο αφήνουμε το σιωπηλό αντικείμενο να μιλήσει το ίδιο για τον εαυτό του και να μετατραπεί σε υποκείμενο.

Ιωάννης Θεοχαρίδης

Η Κύπρος στις τουρκικές εφημερίδες της Κωνσταντινούπολης (1928-1940)

Εξετάζονται όλες οι αναφορές στην Κύπρο από τις εφημερίδες της Κωνσταντινούπολης (1928-1940), για να γίνει αντιληπτή η θέση της Κύπρου στην πολιτική της Τουρκίας κατά τις προαναφερόμενες ημερομηνίες.

Κυριάκος Ι. Ιωάννου

Η αποικιακή λογοκρισία στα χρόνια του 1930 και το περιοδικό *Κυπριακά Γράμματα*

Οι περιορισμοί στην ελευθεροτυπία έγιναν με δύο νόμους που ψηφίστηκαν στα 1929 και 1930. Μετά το τέλος των Οκτωβριανών, η αποικιακή λογοκρισία επιδεινώθηκε και έφτασε στο αποκορύφωμά της κατά την περίοδο της Παλμεροκρατίας (1933-1939). Ο κυβερνήτης Πάλμερ όχι μόνο υπήρξε ο πιο ένθερμος θιασώτης της αυστηρής τήρησης όλων των προηγούμενων ανελεύθερων μέτρων, αλλά και τα αύξησε με νέα καταπιεστικά διατάγματα. Ας σημειωθεί χαρακτηριστικά ότι έδωσε στον εαυτό του το «δικαίωμα» να προχωρεί στην αναστολή ή στο κλείσιμο εφημερίδων ή/και να δίνει άδεια για νέες εκδόσεις.

Κατά τη σκοτεινή και ανελεύθερη περίοδο της Παλμεροκρατίας, και με βασικούς

συντελεστές τους Α. Ιντιάνο, Κ. Προυσή και Ν. Κρανιδιώτη, ξεκίνησε την έκδοσή του το περιοδικό *Κυπριακά Γράμματα*. Μπορεί στις προγραμματισμένες διακηρύξεις του περιοδικού (1934) να μη γινόταν καμία άμεση αναφορά σχετικά με τα κατασταλτικά μέτρα που προσπαθούσε να επιβάλει η αποικιακή λογοκρισία, αλλά η μεταγενέστερη αναφορά-παραδοχή του Κ. Προυσή (1985) για «τα εσκεμμένα εμπόδια και την ενεργό δράση» των Άγγλων στην ελευθερία της έκφρασης των Κυπρίων φανερώνει ότι επρόκειτο για ένα λογοτεχνικό περιοδικό που, ανάμεσα σε άλλα, έδινε την ευκαιρία στους πνευματικούς ανθρώπους της εποχής να εξωτερικεύσουν, μέσω της τέχνης τους, τα καταπιεσμένα συναισθήματα και τους πόθους τους.

Ωστόσο, η παρουσία του λογοκριτή φαίνεται ότι ήταν έντονη και στα *Κυπριακά Γράμματα*. Οι εκατοντάδες –στην πλειονότητά τους ανέκδοτες– επιστολές που σώζονται στο αρχείο του Αντώνη Κ. Ιντιάνου –διαίτερα κατά την περίοδο 1935-1936, στην καρδιά, δηλαδή, της Παλμεροκρατίας–, αποτελούν σημαντική μαρτυρία για τη λογοκρισία που επέβαλλαν οι Άγγλοι αποικιοκράτες στα δημοσιεύματα του περιοδικού. Οι επιστολές αυτές φανερώνουν με τον πιο εύγλωττο τρόπο ότι ακόμη και στα πνευματικά πράγματα του τόπου οι Άγγλοι αποικιοκράτες προσπάθησαν και πέτυχαν να απαγορεύσουν κείμενα που προοριζόνταν για δημοσίευση, να εξοβελίσουν στοιχεία που έκαναν λόγο για το όραμα της Ελλάδας και τη δικαίωση των εθνικών διεκδικήσεων, να ακυρώσουν προγραμματισμένη ομιλία του Κ. Χατζηιωάννου για τον Κοραή στην Αμμόχωστο, να αποθαρρύνουν ή να απαγορεύσουν σε υπαλλήλους της κυβέρνησης (όπως στον Δ. Σκέττο) να δίνουν συνεργασίες κ.λπ.

Η μελέτη των επιστολών αυτών (με παραλήπτη, κυρίως, τον Α. Ιντιάνο) δείχνει την αγωνία των επιστολογράφων για τα κείμενά τους· ακόμη και τις προσπάθειές τους να αυτο-λογοκριθούν (όπως στις ομιλίες των Γ. Ηλιάδη και Α. Ιντιάνου που προοριζόνταν για εκδήλωση προς τιμή του Κ. Παλαμά στη Λεμεσό), προκειμένου να αποφύγουν τη σφραγίδα του λογοκριτή. Η αγανάκτησή τους ήταν διάχυτη. Παραθέτω μερικά μόνο ενδεικτικά αποσπάσματα:

- «Μου κάμνει εντύπωση γιατί ο λογοκριτής να θέλει να κρύβουμε συνεχώς τας αλήθειες και ν' αφήνουμε τον Κυπριώτη στην άγνοιά του». (Μ. Μαραγκός, (3.4.1935)
- «Μα δεν το ξέρεις πως δεν επιτράπηκε από τη λογοκρισία; Μου έχουν αφαιρέσει πάρα πολλά σημεία. Αν όμως νομίζεις πως μπορείς να τη δημοσιεύσεις και να φέρεις όλο το βάρος εσύ, είναι στη διάθεσή σου». (Κ. Χατζηιωάννου, 4.8.1935)
- «Εξαιρετο πράμα! Φοβούμαι μόνο πως τα πιο ουσιαστικά μέρη [από τη μετάφρα-

ση του Σ. Μιχαηλίδη για το άρθρο του Han Ryner “Οι πραγματικοί διάλογοι του Σωκράτη”] θα τα κόψει η λογοκρισία. Θα δοκιμάσουμε». (Κ. Προυσής, 22.9.1935)

- «[...] με τη φόρα που πήρε η εδώ κατάσταση, είναι δυνατό όχι μόνο να μας σταματήσουν, μα και να μας καταδικάσουν. Γι’ αυτό σκέφτομαι να περικόψω μερικούς στίχους». (Κ. Προυσής, 24.9.1937)

Η αποικιακή λογοκρισία, λοιπόν, έκανε ιδιαίτερα αισθητή την παρουσία της και στα *Κυπριακά Γράμματα*, και –το σημαντικότερο– στέρησε από τη σύγχρονη έρευνα την ευκαιρία να μελετήσει κείμενα που προορίζονταν για δημοσίευση και που το πιθανότερο σήμερα να έχουν χαθεί.

Γιώργος Καζαμιάς, Δημήτρης Καλογήρου

Αυτοκινητιστικά τροχαία δυστυχήματα στην Κύπρο (1878-1939)

Σκοπός της ανακοίνωσης είναι η παρουσίαση μίας άγνωστης πτυχής της σύγχρονης κοινωνικής ιστορίας της Κύπρου, που αφορά στα αυτοκινητιστικά τροχαία δυστυχήματα στην Κύπρο κατά την περίοδο 1878-1939.

Σ’ αντίθεση με την υπόλοιπη Ευρώπη το αυτοκίνητο άργησε να κάνει την εμφάνιση του στην Κύπρο. Η πρώτη καταγεγραμμένη αναφορά για την παρουσία αυτοκινήτου στο νησί, χρονολογείται στα τέλη του 1907, όταν ο Λεμεσιανός γιατρός Ιωάννης Πιερίδης ή Πιερός αναφέρεται ως ο οδηγός ενός κόκκινου Peugeot, το οποίο έφερε στην Κύπρο μετά την ολοκλήρωση των σπουδών του στη Γαλλία. Σύντομα άρχισαν οι εισαγωγές και άλλων αυτοκινήτων, η ίδρυση των πρώτων εταιρειών μεταφοράς επιβατών, παράλληλα, όμως, έχουμε και τις πρώτες αναφορές για δυστυχήματα με την εμπλοκή μηχανοκίνητων τροχοφόρων στο κυπριακό οδικό δίκτυο (αστικό & επαρχιακό).

Δυστυχήματα στους κυπριακούς δρόμους και στις κυπριακές πόλεις συνέβαιναν και πριν την άφιξη των Βρετανών στο νησί. Στις πρώτες εφημερίδες που εκδίδονται το 1878, γίνεται συχνή αναφορά δυστυχημάτων, είτε στις πόλεις είτε στην ύπαιθρο, όπου εμπλέκονται άμαξες, κάρρα, μουλάρια ακόμα και καμήλες. Η μελέτη του τύπου της εποχής, έχει να μας επιδείξει πολλές αναφορές δυστυχημάτων όπου εμπλέκονται μηχανοκίνητα τροχοφόρα οχήματα (μοτοσυκλέτες, αυτοκίνητα, φορτηγά, λεωφορεία)

στα αστικά κέντρα και στην ύπαιθρο της Κύπρου. Παράλληλα, όμως, εκείνη την εποχή, έγινε προσπάθεια να αναζητηθούν οι αιτίες των δυστυχημάτων, έγιναν εισηγήσεις και προτάθηκαν λύσεις για τη μείωση των τροχαίων δυστυχημάτων, είτε μέσα από άρθρα και επιστολές των εφημερίδων, είτε με νομοθετικές ρυθμίσεις της βρετανικής αποικιακής διοίκησης για την εκπαίδευση των οδηγών, τη βελτίωση του οδικού δικτύου και την εισαγωγή κανόνων οδικής συμπεριφοράς για όλα τα μηχανοκίνητα τροχοφόρα.

Η ανακοίνωση βασίζεται σε έρευνα που εκπονήθηκε στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου σε συνεργασία με το Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας (Ι.Π.Ε.). Αντλήθηκαν πληροφορίες από το Αρχείο του Τμήματος Οδικών Μεταφορών του Υπουργείου Συγκοινωνιών και Έργων της Κυπριακής Δημοκρατίας, το Κρατικό Αρχείο και από τον Τύπο της εποχής.

Τάσος Καπλάνης

**Πολλά δεινά'ναι οι πτωχοί οι τοπικοί Κυπριώτες ...:
Ο Θρήνος της Κύπρου του Ιωακείμ αρχιμανδρίτη Κύπριου
του καντσελλιέρη (μέσα 17^{ου} αιώνα)**

Ελληνικούς θρήνους για την κατάκτηση της Κύπρου από τους Οθωμανούς το 1570/1 μας έχει διασώσει και η λαϊκή/προφορική και η λόγια/γραφτή παράδοση, ενώ υπάρχουν μαρτυρίες για την ύπαρξη και άλλων τέτοιων θρήνων στο 17^ο αιώνα, που εξακολουθούν να λανθάνουν. Οι θρήνοι αυτοί έχουν συνήθως περιορισμένη αξία σε ό,τι αφορά το ιστορικό υλικό που πραγματεύονται (εξιτόρηση συγκεκριμένων ιστορικών γεγονότων, ερμηνεία των αιτιών τους, κλπ.), μπορούν ωστόσο να προσφέρουν σημαντικές πληροφορίες λ.χ. για τη ληλασία ναών και μοναστηριών, για τη μετατροπή τους σε μουσουλμανικά τεμένη, κοκ. Η βασική σημασία τους όμως, σύμφωνα με παλιότερη παρατήρηση του Θ. Παπαδόπουλλου, έγκειται ακριβώς στο χαρακτήρα τους ως τεκμηρίων «εσωτερικής ιστορίας του κυπριακού ελληνισμού». Στην ανακοίνωσή μου θα παρουσιάσω ένα άγνωστο μέχρι σήμερα Θρήνο της Κύπρου του σημαντικού λόγιου του 17^{ου} αιώνα Ιωακείμ του Κύπριου, εστιάζοντας ιδιαίτερα στις σημαντικές – ενίοτε και μοναδικές – ιστορικές πληροφορίες που μας παρέχει, καθώς και στον έντονο και κάποτε συγκινητικό λυρισμό του.

Κατερίνα Καρατάσου

Αλληγορικές αποδόσεις των διακοινοτικών συγκρούσεων και της εισβολής στην παιδική λογοτεχνία της Κύπρου

Η αλληγορία –στην ειδικότερη περιοχή της λογοτεχνίας για παιδιά– αποτελεί λογοτεχνικό είδος, με ενδιαφέρουσες όψεις και ισχυρή πραγματολογική λειτουργικότητα. Ειδοποιά χαρακτηριστικά του είδους είναι ο υβριδικός χαρακτήρας των συστατικών μονάδων του αλληγορικού κειμένου και η οριζόντια οργάνωσή της πολυσημίας του. Από την άποψη της αφηγηματικής ανάπτυξής του, το αλληγορικό κείμενο ανάγεται δομικά σε αφηγήσεις ανταγωνισμών ή συγκρούσεων, ανάμεσα σε διαφορετικούς και ιεραρχημένους λόγους: τα θέματα της ετερότητας και της εποικιστικής καθίστανται οι θρυαλλίδες που πυροδοτούν τον ανταγωνισμό ή τη σύγκρουση. Στο πλαίσιο αυτής της εργασίας προβαίνουμε σε μια πρώτη καταγραφή δεδομένων που σχετίζονται με την παρουσία της αλληγορίας στην παιδική λογοτεχνία της Κύπρου, μετά το 1974. Απώτερος σκοπός της μελέτης είναι να διερευνηθεί σε ποια έκταση –και κυρίως με ποιους ερμηνευτικούς όρους– τα εντοπιζόμενα στο έν λόγω χρονικό πλαίσιο αλληγορικά κείμενα αποπειρώνται την αλληγορική απόδοση των διακοινοτικών συγκρούσεων και της εισβολής.

Παρασκευή Κατσιάρη

Η αντανάκλαση του εθνικού διχασμού στην Κύπρο μέσα από την εφημερίδα *Αλήθεια*

Ο κυπριακός Ελληνισμός που ανέκαθεν παρακολουθούσε, βίωνε και ενίοτε συμμετείχε στις εξελίξεις που σημειώνονταν στην Ελλάδα, θα ήταν αδύνατο να μην επηρεαστεί και από το Διχασμό που συντάραξε τον Ελληνισμό. Άλλωστε, βρισκόμαστε σε μια περίοδο όπου ο ελληνικός εθνικισμός βρισκόταν σε έξαρση σε κάθε σημείο του ελληνικού χώρου και με τη Μεγάλη Ιδέα είχε πάρει αλτρωτικό χαρακτήρα. Επιπρόσθετα, το γεγονός ότι στην Κύπρο από την έναρξη της Αγγλοκρατίας υπήρχε σχετικά ελεύθερος Τύπος αλλά και ελληνική παιδεία ενέτεινε τον εθνικό πόθο για Ένωση.

Η διαφωνία Βενιζέλου και βασιλιά Κωνσταντίνου σχετικά με την έξοδο της Ελλάδας στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο δεν αποτέλεσε αντικείμενο οξείας αντιπαράθεσης

μόνο στον μητροπολιτικό χώρο αλλά επεκτάθηκε και στο Νησί, όπου επικρατούσε η άποψη πως η ελληνική επιλογή θα είχε σοβαρό αντίκτυπο στην πορεία του κυπριακού ζητήματος. Η παρούσα αναφορά μελετά την παρουσίαση της έκτασης και της μορφής του «διχασμού» μέσα από μια ελληνική εφημερίδα της Κύπρου, την Αλήθεια. Η προσοχή εστιάζεται:

- A. Στην προέλευση και το είδος των αναφορών. Η αναδημοσίευση άρθρων από τις ελλαδικές εφημερίδες καταδεικνύουν τη στενή συνεργασία των ελληνικών εφημερίδων της Κύπρου με τις ιδεολογικά αντίστοιχες ελλαδικές. Παράλληλα, η πλούσια αρθρογραφία των κυπρίων δημοσιογράφων σχετικά με το διχασμό καταδεικνύει την έντονη ενασχόλησή τους με την οξεία αντιπαράθεση.
- B. Στο περιεχόμενό τους, το οποίο θα αποδώσει το ιδεολογικό στίγμα της εφημερίδας και το βαθμό ενασχόλησης των κατοίκων του νησιού με τη διαφωνία που δίχασε ολόκληρο το ελληνικό έθνος.
- Γ. Στην παρουσίαση βενιζελικών και αντιβενιζελικών εκδηλώσεων που λάμβαναν χώρα στο νησί, του σχετικού σχολιασμού τους από την εφημερίδα και των συμπερασμάτων που εξάγονται μέσα από αυτές σχετικά με τη σταθερότητα και την αιτιολόγηση της στάσεως που τήρησαν οι Έλληνες της Κύπρου.

Άννα Κατσιγιάννη

Οι μεταλλάξεις του μύθου στο αφηγηματικό έργο του Νίκου Νικολαΐδη

Η παρούσα ανακοίνωση αποτελεί απόπειρα χαρτογράφησης όψεων του αρχαίου, του ανατολικού και του σύγχρονου μύθου στο αφηγηματικό έργο του Νίκου Νικολαΐδη. Η εμπλοκή του μύθου στις ιστορίες του συγγραφέα ανοίγει έναν ευρύχωρο ορίζοντα προβληματισμού για τις ψυχικές διαστάσεις και τις φροϋδικές προεκτάσεις του μύθου, τις νοη(μα)τικές λειτουργίες του, καθώς και τη λειτουργική – τελετουργική σημειολογία του στο έργο του συγγραφέα από το πρώιμο Γαλάξιο λουλούδι ως τα ώριμα αφηγήματά του. Η μελέτη εστιάζει το κύριο μέρος του ενδιαφέροντός της στη συλλογή Χρυσός μύθος και διερευνά τη φύση και τις μεταλλάξεις του μύθου στο εν λόγω βιβλίο. Διατυπώνονται αρκετοί προβληματισμοί για τη χρήση του μύθου στα πεζά ποιήματα του Νικολαΐδη, τα οποία επιμελούμαι προς έκδοσιν.

Ερατοσθένης Γ. Καψωμένος***Η ποιητική της αφήγησης στην Κυπριακή Λογοτεχνία***

Υπάρχει μια παράδοση αφηγηματικής λογοτεχνίας στην Κύπρο, που η αρχή της ανάγεται στο ακριτικό δημοτικό τραγούδι (στα τραγούδια του κύκλου του Διγενή, της Δρακοντοκτονίας, του Γιού του Αρμούρη, του Σκληρόπουλου, κ.ά.) και η οποία συντηρείται ως τις μέρες μας μέσα στην προφορική παράδοση των ποιητάρηδων. Την παράδοση αυτή έρχεται να εδραιώσει μέσα στα Κυπριακά γράμματα το έργο δύο λαϊκότροπων ιδιοματικών ποιητών του 20ού αιώνα, του Βασίλη Μιχαηλίδη και του Δημήτρη Λιπέρη, οι οποίοι πραγματώνουν έτσι, μέσω του κυπριακού γλωσσικού ιδιώματος, μια ομαλή μετάταξη αυτής της παράδοσης στην προσωπική ποίηση. Το φαινόμενο συνδέεται ασφαλώς και με άλλους παράγοντες, ιστορικούς, γραμματολογικούς, πολιτισμικούς, όπως, για παράδειγμα, η βαθιά επίδραση που άσκησε το Χρονικό του Μαχαιρά στην κυπριακή λογοτεχνία.

Αυτή λοιπόν η παράδοση αφηγηματικής ποίησης, που συνδέει την προφορική με τη γραπτή λογοτεχνία της Κύπρου και συνιστά μια από τις παραμέτρους της τοπικής ιδιαιτερότητας, θα αποτελέσει το αντικείμενο της ανακοίνωσής μας. Ξεκινούμε από την υπόθεση εργασίας ότι έχουμε να κάνουμε με ένα φαινόμενο ανάλογο, σε κάποιο βαθμό, με την εξέλιξη της κρητικής λογοτεχνίας του 16ου και 17ου αιώνα, η οποία, από τη στιγμή που συνδέθηκε οργανικά, μέσω του τοπικού ιδιώματος, με τη λαϊκή προφορική παράδοση, πραγματοποίησε ένα μεγάλο ποιοτικό άλμα, απ' όπου προήλθαν τα έργα της Κρητικής Αναγέννησης.

Το νήμα της ανάλογης κυπριακής παράδοσης θα αναζητήσουμε και θα μελετήσουμε σ' αυτή την εργασία, με αφετηρία τα δημοτικά τραγούδια και τα Χρονικά και κατάληξη ορισμένες έντεχνες μορφές ποιητικής αφήγησης της σύγχρονης Κυπριακής λογοτεχνίας, όπως, λ.χ., η *Μεθιστορία* και το *Δοκίμιν* του Κυριάκου Χαραλαμπίδη. Η ανακοίνωση αυτή ας θεωρηθεί ως επισήμανση και ταυτόχρονα εισαγωγή σε ένα μεγάλο θέμα της κυπριακής ποίησης, που μένει και αξίζει να μελετηθεί αναλυτικά.

Άννα Κελεσίδου

Δημήτρης Ποταμίτης, ο ασυνθηκολόγητος της ζωής και της τέχνης

Αν ουσία της ελληνικότητας είναι η ελληνικότητα της ουσίας, δηλαδή η ορθοεπής ελληνική γλώσσα και το ελληνικό ήθος, ο Δημήτρης Ποταμίτης, ο κύπριος ποιητής και θεατράνθρωπος που πλησίαζε τα έργα όπως ο αρχαιολόγος τα ευρήματά του με τη σκέψη να αντλήσει μέσα από αυτά αλήθειες και όχι μνήμες, είναι ένα από τα ολοένα και περισσότερο σπανίζοντα πρότυπα γνήσιου Έλληνα και σ' αυτό θα επιχειρήσω να εστιάσω την εισήγησή μου. Ο λόγος μου θα είναι κυρίως ένας επικήδειος για τις αξίες, όπως η εθνική ανεξαρτησία, η εθνική και ατομική συνείδηση, η γλώσσα, η ποιότητα κ. ά. που κατ' εξακολούθηση δολοφονούνται δίχως έλεον και φόβον από μια «θεατροκρατία πονηρά την οποία κατήγγελλε για τριάντα χρόνια ο «ανδρείος» με την αρχαιοελληνική σημασία του όρου- «αναγεννησιακός» δημιουργός του *Θεάτρου Έρευνας*.

Ο Δημήτρης Ποταμίτης, «Βάχχος» και πολυτάλαντος, όπως κάθε αυθεντική κυπριακή ψυχή, «ενθουσιάζων» κατά τον λόγο του Πλάτωνα, υπήρξε πρώτιστα αγωνιστής που δεν δέχεται να συμπράξει στα «πανηγύρια της θολοκουλτούρας, της διαπλοκής, της συνδιαλλαγής», ένας ασυνθηκολόγητος, όπως ο Σωκράτης, που γνώριζε καλά πως «η αντίσταση εν ελευθερία είναι πολύ σημαντικότερο πράγμα» από οποιαδήποτε αντίσταση «εν καιρώ δικτατορίας».

Η εισήγησή μου αρθρώνεται σε έξι ενότητες:

- Το σωκρατικό πρότυπο.
- «Λέγοντας ονομάζεις, καταγγέλλοντας ενεργείς».
- Το θεατρικό ήθος.
- Η ελληνική γλώσσα και ο Έλληνας βάρσαχος.
- Ο φανατικός οικολόγος και το λουρί του Σωκράτη.
- Η στράτευση στην τρυφερότητα.

*Γεώργιος Κεχαγιόγλου***Οι αρχές της Δημόδους Κυπριακής Γραμματείας και Λογοτεχνίας
(12^{ος} αι-1821)**

Η ανακοίνωση αφορά στο πρώτο μέρος ενός επιστημονικού προγράμματος του Κυπριακού Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών (Λευκωσία) με υπευθύνους τον Ελ. Παπαλεοντίου και τον Γ. Κεχαγιόγλου.

Στόχος είναι η συγγραφή μιας καινούριας, επιστημονικής και αναλυτικής «Ιστορίας της Κυπριακής Λογοτεχνίας», από την εποχή των πρώτων γνωστών κειμένων σε δημόδη γλώσσα (τέλη 12^{ου} αι.) έως σήμερα.

Ο υπεύθυνος για τη σύνταξη του πρώτου μέρους (από τις αρχές έως το 1821) Γ. Κεχαγιόγλου θα παρουσιάσει τις προδιαγραφές, τους στόχους και τα κύρια καινούρια στοιχεία που θα περιλαμβάνει η έκδοση. Έμφαση θα δοθεί όχι μόνο στην εντόπια παραγωγή (στο ιδίωμα, στη λόγια και στη δημόδη ελληνική, καθώς και σε άλλες γλώσσες), αλλά και στη λογοτεχνία και γραμματεία της Κυπριακής Διασποράς.

*Κωστής Κοκκινόφτας***Επιφανείς κληρικοί από τα χωριά της Μαραθάσας (18^{ος} -20^{ος} αι.)**

Στην εργασία αυτή θα παρουσιαστούν, εν συντομία, βιογραφικά στοιχεία των κληρικών, οι οποίοι κατάγονταν από τα χωριά της περιοχής Μαραθάσας (Άγιο Δημήτριο, Παλαιόμυλο, Λεμίθου, Τρεις Ελιές, Καμινάρια, Πρόδρομο, Μηλικούρι, Πεδουλά, Μουτουλλά, Καλοπαναγιώτη, Οίκο, Γερακιές, Τσακίστρα και Κάμπο) και υπηρέτησαν τόσο στην Κύπρο, όσο και μακριά από αυτήν, από τον 18^ο έως τον 20^ο αιώνα. Αρκετοί από αυτούς ανήλθαν σε αρχιερατικούς θρόνους της Κυπριακής Εκκλησίας (πέντε Αρχιεπίσκοποι και έντεκα Μητροπολίτες) και των Πρεσβυγενών Πατριαρχείων της Κωνσταντινούπολης, της Αντιόχειας, της Αλεξάνδρειας και των Ιεροσολύμων (έναν Πατριάρχη και δέκα Μητροπολίτες), ενώ πολλοί άλλοι υπηρέτησαν ως Ηγούμενοι Μονών ή διέπρεψαν στον χώρο των Γραμμάτων. Θα διερευνηθούν επίσης τα αίτια που συνέτειναν στη δημιουργία του φαινομένου αυτού και η συσχέτισή του με τα γύρω μοναστήρια του Κύκκου, της Τροοδίτισσας, της Αγίας Αγρίας (Αρκάς), της Τρικουγκιάς, του Αγίου Ιωάννη του Λαμπαδιστή και των Αγίων Αναργύρων.

Κατερίνα Κορρέ-Ζωγράφου

Οθωμανικά και Ευρωπαϊκά κεραμεικά εντοιχισμένα, σε εκκλησίες του Αιγαίου και της Κύπρου

Πολύχρονη έρευνα σε νησιά του Αιγαίου (αλλά και της ανατολικής πλευράς του ελλαδικού κορμού) πιστοποίησε την ύπαρξη είτε «ανατολικών» (ακριβέστερα μικρασιατικών από το Iznik, δηλ. την βυζαντινή Νίκαια, την Κιουτάχεια και το Τσανάκ Καλέ) κεραμεικών, τα οποία, μαζί με μεγάλους αριθμούς άλλων κεραμεικών, δυτικής προέλευσης (ιταλικών (περιοχές Απουλίας, Βένετο κ.λπ., γαλλικών (Marseilles), ολλανδέζικων (Delft) και εγγλέζικων) εντοιχίστηκαν στην ανωδομή ενός πλήθους εκκλησιαστικών κτισμάτων.

Στην ανακοίνωση παρουσιάζονται ενδεικτικά παραδείγματα και εξετάζονται αντίστοιχες περιπτώσεις εντοπισμένες στην Κύπρο ώστε να στοιχειοθετείται η γενικότερη εικόνα του φαινομένου στην ανατολική λεκάνη της Μεσογείου.

Αριστείδης Κουδουνάρης

Αρσακείο και η συμβολή του εις την εκπαίδευση

Δεν έχει ακόμη κατανοηθεί εις την Κύπρο η μεγάλη συμβολή του Αρσακείου εις την Εκπαίδευση, πρώτα με την αποστολή Αρσακειάδων Διδασκαλισσών και μετά την μόρφωση των Κυπρίων ως Αρσακειάδων και την επιστροφή τους εις Κύπρον, όπου εδίδαξαν. Η Κύπρος ωφείλει πολλά.

Μανόλης Κούμας, Χρήστος Χρησιτίδης

Ο Γεώργιος Μελάς, η Πρεσβεία της Ουάσιγκτον και το Κυπριακό ζήτημα 1954-1958

Ο Γεώργιος Μελάς υπηρέτησε στην πρεσβεία της Ουάσιγκτον από το 1954 έως το 1958, περίοδο κατά την οποία το Κυπριακό ζήτημα γνώρισε την πρώτη μείζονα έξαρ-

σή του στη μεταπολεμική εποχή. Στενός συνεργάτης των Ανδρέα Μιχαλακόπουλου, Ελευθερίου Βενιζέλου και Αρχιεπισκόπου Δαμασκηνού, υπουργός των πρώτων μεταπολεμικών κυβερνήσεων και μέλος της ελληνικής αποστολής διαφώτισεως της αμερικανικής κοινής γνώμης για το Κυπριακό στις αρχές της δεκαετίας του 1950, ο Γεώργιος Μελάς επελέγη να καλύψει τη νευραλγική θέση του πρεσβευτή στην αμερικανική πρωτεύουσα, αν και είχε παραιτηθεί από τη διπλωματική υπηρεσία από το 1933. Διαθέτοντας μεγάλη εμπειρία στη διαχείριση –και ενίοτε διαμόρφωση– της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής από τα μέσα ήδη της δεκαετίας του 1910, ο Μελάς δεν περιορίστηκε στην εφαρμογή των οδηγιών της ελληνικής κυβέρνησης και της κεντρικής υπηρεσίας του υπουργείου Εξωτερικών, αλλά εργάστηκε συστηματικά υπέρ της προώθησης των ελληνικών θέσεων στο εξωτερικό, έως την παραίτησή του το 1958.

Σκοπός της εισήγησης είναι η ανάδειξη των απόψεων και του ρόλου του Γεωργίου Μελά στο Κυπριακό ζήτημα κατά τη διάρκεια της υπηρεσίας του στην πρεσβεία της Ουάσιγκτον. Πιο συγκεκριμένα, με βάση το προσωπικό αρχείο του ίδιου, θα μελετηθεί η τοποθέτησή του έναντι των κρίσιμων φάσεων του Κυπριακού (απόφαση για διεθνοποίηση, έναρξη του ένοπλου αγώνα στην Κύπρο, Τριμερής του Λονδίνου, διαπραγματεύσεις Μακαρίου-Χάρτιγκ, σχέδιο Μακμίλλαν κλπ). Η πολιτική της αμερικανικής πλευράς είχε μία προφανή σημασία στο Κυπριακό, τόσο στον Ο.Η.Ε. όσο και στο επίπεδο των διαβουλεύσεων για την επίλυση του θέματος, και ο ρόλος του Γ. Μελά στην εξέλιξή της έχει έως σήμερα αγνοηθεί από την έρευνα. Τέλος, ιδιαίτερη μνεία θα γίνει στη διαφωνία του Γ. Μελά με τον υπουργό Εξωτερικών Ευάγγελο Αβέρωφ-Τσοίτσα και στους λόγους που τον οδήγησαν στην παραίτησή του, λίγους μήνες πριν την υπογραφή των συμφωνιών της Ζυρίχης-Λονδίνου.

Λούης Δ. Κυπριανός

Σχεδιασμός και υλοποίηση ερευνητικού προγράμματος στα πλαίσια της Συγκρότησης Αρχείου Προφορικής Παράδοσης στο Κέντρο Επιστημονικών (ΚΕΕ) Κύπρου

Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στον εντοπισμό, την καταγραφή, τη διαφύλαξη και την προβολή του λαϊκού πολιτισμού της ελεύθερης Κύπρου. Από την εκπόνηση του έργου θα παραχθεί νέα γνώση στα ακόλουθα πεδία:

- (α) Θα μελετηθούν οι κοινότητες της ελεύθερης Κύπρου. που η ζωή τους διαταράχθηκε όχι τόσο από τα γεγονότα εισβολής και του εκποτισμού αλλά κυρίως από την κοινωνική εξέλιξη και την οικονομική ανάπτυξη (τουρισμός, κοινωνικός μετασχηματισμός, μερική πληθυσμιακή αποψίλωση της υπαίθρου).
- (β) Θα διευρυνθεί το θεματολόγιο της μέχρι τώρα έρευνας μέσα από τη μελέτη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των υπό μελέτη κοινοτήτων (πεδινές, παραθαλάσσιες, ορεινές, αστικές και αγροτικές περιοχές με πολλούς πληροφορητές και των δύο φύλων) αλλά και από το σύγχρονο διεπιστημονικό προβληματισμό σε θέματα κοινωνιολογίας / εθνολογίας / κοινωνικής ανθρωπολογίας.
- (γ) Θα καταγραφεί η κυπριακή διάλεκτος και θα εξασφαλιστεί με αυτόν τον τρόπο για τους μελετητές η ποικιλία της φωνητικής απόδοσης με τις τονικές αποχρώσεις στη ροή του λόγου, τον πλούτο των ιδιωματισμών που την χαρακτηρίζουν, την ποικιλία και τον πλούτο του λεξιλογίου, το ύφος των ανθρώπων καθώς μιλούν, αλλά και το ήθος τους, που είναι έκδηλο μέσα από την έκφρασή τους. Έτσι θα διασωθεί πλούσιο γλωσσικό υλικό με τη ζωντανή φωνητική απόδοση των επαρχιών της ελεύθερης Κύπρου, και με παλιές κυπριακές λέξεις, από τις οποίες οι περισσότερες σήμερα δεν χρησιμοποιούνται
- (δ) Θα συλλεγεί μεγάλος όγκος ηχητικού (6800 ώρες περίπου) από 410 κοινότητες της ελεύθερης Κύπρου καθώς και τις πόλεις της Λευκωσίας, Λάρνακας, Λεμεσού και Πάφου. Θα διασωθεί επίσης έντυπο και φωτογραφικό υλικό από την πρόσφατη και παλαιότερη ιστορία του τόπου, τον λαϊκό πολιτισμό, την κοινωνική ζωή, τη διάλεκτο, τις οικονομικές και πολιτικές σχέσεις και γενικά την ιστορική και πολιτισμική φυσιογνωμία του τόπου.

Η όλη προσπάθεια θα συμβάλει στην πνευματική και πολιτιστική ανάπτυξη της Κύπρου μέσω της ευαισθητοποίησης σε θέματα περιβάλλοντος, πολιτιστικής ταυτότητας και ιστορικής συνέχειας

Χρίστος Κ. Κυριακίδης

Η ίδρυση Γεωργικής Τράπεζας στην Κύπρο και τα αίτια αποτυχίας ενός μακροχρόνιου αιτήματος

Το ζήτημα της ίδρυσης Γεωργικής Τράπεζας στο νησί ήταν ένα από τα σημαντικότερα αιτήματα που τέθηκαν από τους Κύπριους πολιτευτές από τα πρώτα χρόνια της

Αγγλοκρατίας. Οι αγρότες, που αποτελούσαν την μεγάλη πλειοψηφία των κατοίκων του νησιού, πίστευαν ότι με την ίδρυση της θα επιλύονταν αρκετά από τα οικονομικά τους προβλήματα, μέσω των χαμηλότοκων δανείων, που, όπως πίστευαν, θα χορηγούσε.

Έτσι, η ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας στις αρχές του 1925 ήταν μια εξέλιξη σημαντική, παρά το γεγονός ότι τελικά οι προσδοκίες των Κύπριων γεωργών από αυτή δεν υλοποιήθηκαν.

Η ανακοίνωση αυτή αρχικά θα εξετάσει τα πολύχρονα αιτήματα των Κυπρίων γεωργών, μέσω, κυρίως, των εκπροσώπων τους στο Νομοθετικό Συμβούλιο και άλλων πολιτευτών αλλά και των υπομνημάτων τους για τη δημιουργία Γεωργικής Τράπεζας, η οποία, σύμφωνα με τις προσδοκίες τους, θα βοηθούσε στη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης του νησιού και την ανάπτυξη της γεωργίας. Έπειτα θα εξεταστούν οι διαδικασίες για την ίδρυση της το 1925, οι συμφωνίες μεταξύ Οθωμανικής Τράπεζας και της Βρετανικής Κυβέρνησης, το καταστατικό της αλλά και οι λόγοι που ώθησαν την αποικιακή κυβέρνηση στη δημιουργία της.

Τέλος, θα γίνει προσπάθεια, μέσω των αντιδράσεων του τύπου και των πολιτευτών να ανιχνευθούν τα αίτια που ένα μακροχρόνιο αίτημα τελικά δεν απέδωσε τα αναμενόμενα και η «πολυπόθητη» Γεωργική Τράπεζα δεν πρόσφερε όσα περίμεναν οι Κύπριοι.

Άντη Χ. Κωνσταντίνου

Ένας ποιητής στη σκηνή Τα θεατρικά έργα του Μιχάλη Πασιαρδή και οι παραστάσεις τους

Ο Μιχάλης Πασιαρδής έχει διακριθεί κυρίως ως ποιητής αλλά είναι επίσης ένας από τους πιο σημαντικούς Κύπριους θεατρικούς συγγραφείς. Εργάστηκε στο ΡΙΚ για πολλά χρόνια και συνεχίζει να συνεργάζεται με το Ίδρυμα, το οποίο έχει τιμήσει τα θεατρικά του έργα του με ευάριθμες ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές παραγωγές. Τα έργα του είναι γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο, με εξαίρεση το *Ο Θησέας στην κοιλιά του Μινώταυρου*. Η κυπριακή διάλεκτος που μιλούν τα θεατρικά πρόσωπα του Πασιαρδή είναι πλούσια, αυθεντική και θεατρικά αποτελεσματική.

Η πρώτη παρουσίαση έργου του στη σκηνή γίνεται το 1968, από το Νέο Θέατρο,

σε σκηνοθεσία Βλαδίμηρου Κανκαρίδη, με ένα νεανικό του έργο, τη *Γιαλλουρού* (γαλανομάτα), σε μια παράσταση του Νέου Θεάτρου το 1968. Θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε το πρωτόλειο έργο ως ποιμενικό ειδύλλιο, μέσα όμως από το φίλτρο του Πασιαρδή, η απλοϊκή γοητεία γίνεται αρετή. Το έργο ανέβηκε ξανά από το Σατιρικό Θέατρο, σε σκηνοθεσία Ευτύχιου Πουλλαΐδη το 1992 και περιόδευσε στην παροικία του Λονδίνου.

Το νερόν του Δρόπη είναι το δεύτερο κυπριακό έργο που ανεβάζεται από τον νεοσύστατο ΘΟΚ (ίδρυση 1971), μετά τη *Θεανώ* του Μιχάλη Πιτσιλίδη. Το έργο, που σκηνοθέτησε ο Βλαδίμηρος Κανκαρίδης, παρουσιάζεται το 1974 με μεγάλη επιτυχία και το φθινόπωρο του ίδιου χρόνου περιοδεύει στην Ελλάδα. Το έργο έχει καλή σκηνική οικονομία και δομή κινηματογραφική: πολυπρόσωπες σκηνές σε εσωτερικούς χώρους, εναλλάσσονται με εμβόλιμες ολιγοπρόσωπες σκηνές δρόμου ενώ τα εμβόλιμα πρόσωπα του Τραγουδιστή και του Αναγνώστη (αφηγητή) μαρτυρούν την επίδραση από την παράδοση των *ποιητάρηδων*. Το θέμα του έργου βασίζεται στο μοτίβο της σπανιότητας του νερού, αλλά συνολικά όσα διαδραματίζονται ανάγονται στη σύγκρουση του καλού και του κακού σε μια παραδοσιακή κοινωνία. Ο ποιητικός και θεατρικός ταυτόχρονα λόγος του Πασιαρδή συγκεντρώνει πολύ εγκωμιαστικά σχόλια από την κριτική της εποχής.

Το 1979 ανεβαίνει από τον ΘΟΚ το έργο του *Στα χρώματα της Μεσαρκάς* (1979, σκηνοθεσία Νίκου Σιαφκάλη) και ακολουθεί *Το γατάνιν* (1985, σκηνοθεσία Εύης Γαβριηλίδης, Μόνικα Βασιλείου) και *Τ' αλώνια μας στους πάνω μαχαλλάες* (1994, σκηνοθεσία Κώστας Δημητρίου). Στο σπονδυλωτό *Γατάνιν* – που αποτελείται από εννέα αυτόνομες σκηνές, με εσωτερική συνοχή, ως προς τα θέματα και τα μοτίβα – τα θέματα αντλούνται τόσο από τον παλιό κόσμο της Κύπρου, σχεδόν μυθικό αλλά και με σαφείς κοινωνικές αναφορές ταυτόχρονα όσο και από τα ανατρεπτικά γεγονότα του 1974. Το έργο χαρακτηρίζεται από σκηνική οικονομία και οικονομία στο λόγο, στα όρια του μινιμαλισμού: κείμενες λέξεις και κινήσεις των προσώπων καθιστούν τους χαρακτήρες ανάγλυφους και αδρούς. Απαιχτα από το επαγγελματικό θέατρο παραμένει η διανθισμένη με τραγούδια ηθογραφική κωμωδία *Τα πεζούνια της Παρασιευκούς*, με χαρακτηριστικά ραδιοφωνικού έργου όπως και το *Μια φοράν σ' έναν χωρκό* που παρουσιάστηκε από την τηλεόραση του ΡΙΚ ως *Το χωρκό* τζι τόπος του. Αναφέρουμε επίσης ένα έργο που διαφέρει από το υπόλοιπο corpus των έργων του Πασιαρδή, το *Ο Θησέας στην κοιλιά του Μινώτανου*, που διαφοροποιείται τόσο ως προς τη γλώσσα όσο και ως προς τη θεματολογία: χρησιμοποιώντας στοιχεία από το μύθο του Θησέα και της Αριάδνης και

άλλες αναφορές από την ελληνική μυθολογία, ο συγγραφέας οικοδομεί μια ενδιαφέρουσα αλληγορική σάτιρα, στα όρια του γκροτέσκ για τον πλούτο στα χέρια μιας απολυταρχικής εξουσίας και την ευθύνη ενός χαρισματικού ανθρώπου και επιστήμονα.

Τα θεατρικά έργα του Μιχάλη Πασιαρδή αξιοποιούν την ακμαία στην Κύπρο παράδοση της ηθογραφίας, αλλά η παρουσίαση στοιχείων από την κυπριακή παράδοση και αγροτική ζωή ξεπερνά το φολκλόρ. Μέσα από τη βιωμένη γνώση της κυπριακής κουλτούρας, την οξυδερκή παρατήρηση των ανθρώπων του τόπου, το θεατρικό ένστικτο και το ποιητικό φίλτρο και τη διάθεση του Πασιαρδή για αφαίρεση, η κυπριακή δραματουργία διευρύνει τους ορίζοντές της.

Κώστας Κωνσταντίνου

Ημέρες Αιχμαλωσίας 1941-1945

Η διήγηση του Χαράλαμπου Χάμπου, από το Στατό της Πάφου, στο ημερολόγιό του των 186 σελίδων (Sharalambos J. Hambou N° 1689 1st Pioniere Cop Cyprus Regiment) φτάνει μέχρι τις 28/04/1945. Με λιτό, γλαφυρό αλλά και όλο συμπυκνούμενο ύφος ξεδιπλώνει τις εμπειρίες του, τη δύσκολη ζωή του αιχμαλώτου, τη ψυχολογία του αλλά και τις δικές του απόψεις για τον πόλεμο, την πολιτική και τους εμπόλεμους, την εξέλιξη των πραγμάτων και τη πτώση της Γερμανίας, όπως τα προσλαμβάνει και τα κατανοεί ο ίδιος. Στη σχεδόν δωρική του γλώσσα διακρίνει κανείς λογοτεχνικές αρετές και καταγίνεται με περιγραφές τοπίων και λαών. Ιδιαιτερότητά του το λεπτό και ειρωνικό του χιούμορ και οι προσωπικές πολιτικές αναλύσεις και προβλέψεις. Το ημερολόγιο είναι μία συγκλονιστική προσωπική και ανθρώπινη μαρτυρία για τον Β_παγκόσμιο πόλεμο και για τους πραγματικούς πρωταγωνιστές του: αυτούς που δεν τον ήθελαν. Μέσω λοιπόν Αιγύπτου, όπου η βενζίνη και τα τρόφιμα είναι άφθονα και απασχολείται κυρίως ως αποθηκάριος, φθάνει το Μάρτιο του '41 στην Ελλάδα. Με την παράδοση της Θεσσαλονίκης υποχωρούν στον κάμπο των Φαρσάλων (βλέποντας τους φαντάρους να επιστρέφουν κατά χιλιάδες) και στη συνέχεια προωθούνται στην Ελευσίνα. Στην πορεία προς Πελοπόννησο, εν μέσω βομβαρδισμών φτάνουν στις Καλάμες (τα τοπωνύμια δικά του), όπου περιμένουν πλοίο. Το πλοίο δεν φαίνεται και παραδίδονται (29/04/41). Καταφέρεται εναντίον του Μεταξά. Απελπισία με την άφιξη

των Γερμανών αλλά βέβαιος για τη νίκη της Αγγλίας. Δεν υπάρχουν τρόφιμα και οι ντόπιοι τους εκμεταλλεύονται, ενώ πανικοβάλλονται με τον τουφεκισμό αιχμαλώτων που παράκουσαν διαταγή. Μεταφέρονται στην Κόρινθο. Στις 09/06/41 αναχωρούν για Θεσσαλονίκη και στο ταξίδι δραπετεύουν πολλοί. Τού φαίνεται ως «ο κάτω κόσμος του παραμυθιού» η αναχώρηση για Γερμανία στις 27/07/41. Οι αιχμάλωτοι πεινούν. Μετά το στρατόπεδο συγκέντρωσης Μίλπερ Στάλαγκ μεταφέρονται για εργασία αλλού. Κλέβουν πατάτες και παντζάρια από τα χωράφια και τα τρώνε ωμά. Ξύλο από τους Γερμανούς αλλά και από τους κλέπτες Κυπρίους επικεφαλής. Τακτικά τρόφιμα από τον Ερυθρό Σταυρό της Αγγλίας. Μετακινούνται στο Πριτς και μετά στο Κομοτάσου για να καθαρίζουν τρένα. Ο κόσμος εναντίον του Χίτλερ πεινά και ζηλεύει τους αιχμαλώτους, που είναι καλά, αφού αντιστράφηκαν οι όροι. Μετακινούνται αλλού και εργάζονται ως τσαγκάρηδες. Παρατηρεί ότι το ραδιόφωνο του Βερολίνου κάνει την προπαγάνδα του για προέλαση στην Αφρική και στέκεται με κριτική σκέψη απέναντι σ' αυτό. Τού αρέσει η Ευρώπη το καλοκαίρι, αλλά μόνο στην Ελλάδα είδε κορίτσια σαν Αγγέλισσες. Η καλύτερη στιγμή της ζωής του στο εξωτερικό ήταν μια μέρα στην Ακρόπολη. Σημειώνει (τον Αύγουστο του '42) ότι έχει καιρό να μιλήσει για επιτυχίες το γερμανικό ραδιόφωνο και είναι σίγουρος ότι δεν θα νικηθεί η Ρωσία. Ιανουάριο του '43 μαθαίνουν για την υποχώρηση των Γερμανών σε Αφρική και Ρωσία και υποθέτει ότι άρχισε η κατάρρευση. Οι Γερμανοί πεινούν. Διχόνοια μεταξύ των Κυπρίων αιχμαλώτων. Καταφέρεται εναντίον του Μουσολίνι. Πολλοί συνάδελφοί του φυλακίστηκαν για τα κορίτσια που είναι «του σκοινογιού και του παλουκιού» ως προς το ντύσιμο. Ο Γερμανός φρουρός τούς απαλλάσσει από τους κοριοίς για να βγάλει λίγα τσιγάρα. Αναφέρεται στις επιτυχίες των συμμάχων. Δεκέμβριο του '43 τούς ξυπνούν οι Γερμανοί για το καταφύγιο. Μένουμε στην Τσεχοσλοβακία, λέει. Μετατίθεται στο Πότεμπαχ, όπου διορθώνουν βαγόνια τρένων. Παρατηρεί ότι το «χάιλ χίτλερ» κοντεύει να χαθεί. Άρρωστος το Μάρτιο του '44. Διενεργούν έρανο για τα ορφανά των Κυπρίων. Από καιρό παρατηρεί χαλάρωση στα μέτρα επιτήρησης. Αναφέρεται στις πληροφορίες ότι οι σύμμαχοι πλησιάζουν, βλέπει αεροπλάνα να περνούν και σημειώνει ότι οι Γερμανοί πολίτες αχάριστοι έπαψαν να χαιρετούν τους στρατιώτες τους. Πληθώρα τροφίμων από τον Ερυθρό Σταυρό της Αγγλίας. Γενική κινητοποίηση στη Γερμανία. Συνέχεια στο πόδι λόγω καθυστερήσεων των τρένων. Θεωρεί ότι βρίσκονται στην κρισιμότερη φάση της αιχμαλωσίας. Οι Γερμανοί ξεσπούν πάνω τους και τους καταστρέφουν τα τρόφιμα. Δεν υπάρχει θέρμανση και εργάζονται συνεχώς και φοβάται μη βομβαρδιστούν. Χριστούγεννα 1944. Φτώχεια και ασιγαρία. Το γερμανικό ραδιόφωνο λέει ότι οι Ρώσοι έσπασαν τις

γερμανικές γραμμές. Άτακτες κινήσεις στρατευμάτων και πολιτών. Χαλασμός κόσμου στα τρένα (02/02/45). Οι φρουροί τούς κακομεταχειρίζονται πάρα πολύ. Ελάχιστη τροφή για ολόκληρη εβδομάδα. Βομβαρδίζεται η Δρέσδη. Κλαίνε στρατιώτες και γυναίκες. Απολύονται οι φυλακισμένοι πριν τελειώσει η θητεία τους και έτσι υποθέτει ότι οι Ρώσοι είναι κοντά. Ετοιμάζονται οι γέφυρες του Έλβα για ανατίναξη. Μειώνεται και άλλο η τροφή. Σημειώνει ότι όλο και μικραίνει ο χώρος της Γερμανίας. Σμύνη τα αγγλικά αεροπλάνα (24/03/45). Είναι πολύ άρρωστος. Κλοπές, από πολίτες και στρατιώτες. Όλος ο κόσμος περιμένει την ειρήνη. Τα τρένα φεύγουν άδεια και έρχονται από κατεύθυνση Δρέσδης γεμάτα στρατό και πολίτες. Βλέπουν αεροπλάνα να εφορμούν και περιμένει τη σειρά τους (19/04/45). Αφαιρούνται οι πινακίδες που προειδοποιούν για τουφεκισμό, αν απομακρυνθεί κανείς πέραν των ορίων. Διαμοιράζονται οι Γερμανοί τα αποθεματικά του κράτους, αραιός κόσμος στους σταθμούς. Απογοητευμένος αλλά περιμένοντας σύντομα την ειρήνη, που αργεί, λέει ότι θα συνεχίσει σε άλλο βιβλίο με το πέμπτο έτος της αιχμαλωσίας.

Αναστασία Δανάη Λαζαρίδου

**Ο Σεφέρης, η Κύπρος και ο Δάντης: Παρατηρήσεις στο ποίημα
“Ο δαίμων της πορνείας” (Ημερολόγιο καταστρώματος Γ)**

Η «Κυπριακή» ποιητική συλλογή του Γ. Σεφέρη, καθώς και το συγκεκριμένο ποίημα έχουν κατ'επανάληψιν –και λαμπρά– σχολιαστεί από τη φιλολογική έρευνα. Ωστόσο η διττή επιγραφή που συνταιριάζει απόσπασμα από το 19^ο άσμα του δαντικού «Παραδείσου» και από το «Χρονικό» του Μαχαιρά, δεν έχει ακόμη επαρκώς επεξηγηθεί.

Το ίδιο το θέμα των σχέσεων Σεφέρη-Δάντη και η όψιμη διακειμενική επανεμφάνιση της «Divina Commedia» στο «Ημερολόγιο καταστρώματος Γ», με αφορμή την κυπριακή ιστορία – και χάριν αυτής αλλά και πέραν αυτής – τη διαπλοκή πολιτικής και ποιητικής, μπορούν πιστεύουμε όχι μόνον να προεκτείνουν τα όρια της ερμηνείας ενός ποιητικού κειμένου και να το εμπλουτίσουν, αλλά και να εμβαθύνουν το νόημα της «κυπριακής εμπειρίας» του νομπελίστα ποιητή.

Θεοφάνης Μαλκίδης

Οι αλλαγές στην κυπριακή κοινωνία μετά την τουρκική εισβολή

Η τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974 αποτελεί κομβικό σημείο για την κοινωνία του νησιού, αφού συνετέλεσε καθοριστικά στην αλλαγή της ιδιαίτερης κοινωνικής του δομής. Οι παραπάνω από 200.000 πρόσφυγες, η μετανάστευση προς το εξωτερικό και το εσωτερικό με την παράλληλη εγκατάλειψη του αγροτικού οικισμού, τα κοινωνικά προβλήματα της στέρησης της περιουσίας και των προσφιλών προσώπων, αποτελούν τα προφανή της πολεμικής σύγκρουσης, ωστόσο σε σύντομο χρονικό διάστημα οι αλλαγές που επήλθαν στην κυπριακή κοινωνία, ξεπέρασαν τις συνέπειες ενός πολεμικού γεγονότος. Η εισήγηση αναλύει τις αλλαγές που σημειώθηκαν στην κυπριακή κοινωνία μετά το 1974, σε μία ερευνητική προσπάθεια να αποτυπωθούν τα νέα χαρακτηριστικά της κοινωνίας της Κύπρου. Έτσι διερευνώνται οι πτυχές της νέας κοινωνικής πραγματικότητας της Κύπρου και αναλύονται οι κοινωνικές διαφοροποιήσεις που έχουν σημειωθεί μετά το 1974 στο νησί.

Δώρα Μαρκάτου

Οι καλλιτεχνικές σχέσεις της Κύπρου με το εθνικό κέντρο: τα έργα του γλύπτη Γεωργίου Μπονάνου

Μετά τη δημιουργία ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, οι αλύτρωτες περιοχές προσέβλεπαν προς το εθνικό κέντρο. Καθώς ιδρύθηκε και λειτούργησε εξ αρχής το Σχολείο των Τεχνών, η Αθήνα έγινε το καλλιτεχνικό κέντρο όλων των Ελλήνων. Τα έργα νεοελληνικής γλυπτικής που υπάρχουν στη Μεγαλόνησο μαρτυρούν ότι και η Κύπρος, τουλάχιστον από τη στροφή του 19^{ου} αιώνα προς τον εικοστό, ικανοποιούσε σε μεγάλο βαθμό τις ανάγκες της σε καλλιτεχνικά έργα με παραγγελίες σε καλλιτέχνες που εργάζονταν στην ελληνική πρωτεύουσα. Η παραγγελία έργων στην Ελλάδα και η εισαγωγή τους στην Κύπρο συνεχίστηκε ακόμη και όταν Κύπριοι καλλιτέχνες άρχισαν να δραστηριοποιούνται στο νησί τους.

Χρησιμοποιώντας ως παράδειγμα, όσα έργα του γλύπτη Γεωργίου Μπονάνου (1863-1940) έχουμε μέχρι στιγμής εντοπίσει και βρίσκονται στο νησί, σε συστηματικό

και με έργα άλλων καλλιτεχνών, ανιχνεύονται οι καλλιτεχνικές σχέσεις της αλύτρωτης περιφέρειας προς το εθνικό κέντρο.

Τα έργα του Μπονάνου που εξετάζονται είναι τα εξής: η στήλη με την προτομή του Μητροπολίτη Κύπρου Κυπριανού (1900-1901, αποκαλυπτήρια 1909) στη Λευκωσία, η προτομή του ίδιου ιεράρχη στον Στρόβολο (1930), το ταφικό μνημείο του Γεωργίου Μιχαηλίδη στο παλιό νεκροταφείο της Λευκωσίας και η τιμητική προτομή του μεγάλου ευεργέτη Κωνσταντίνου Καλογερά στη Λάρνακα (1925). Οι κατηγορίες των γλυπτών που εισάγονται στην Κύπρο από την Ελλάδα (ηρώα, ταφικά μνημεία, τιμητικές προτομές και άλλα μνημεία), η μορφολογία τους και το ιδεολογικό περιεχόμενό τους καθώς και οι εκδηλώσεις που συνδέονται με ορισμένα απ' αυτά, όπως είναι τα αποκαλυπτήρια των δημόσιων μνημείων, μαρτυρούν την τάση των Κυπρίων να παρακολουθούν τις τάσεις που επικρατούσαν στην Ελλάδα και φυσικά εκφράζουν ανάλογες ανάγκες της κυπριακής κοινωνίας. Δεδομένου ότι και πολλοί Κύπριοι καλλιτέχνες σπουδάζουν στην Αθήνα και μάλιστα εκείνοι που θεωρούνται ότι αποτελούν τη βάση για την ανάπτυξη της κυπριακής τέχνης, όπως είναι ο γλύπτης Ανδρέας Θυμόπουλος (1881-1953), είναι αυτονόητο ότι οι απαρχές της κυπριακής τέχνης συνδέονται άρρηκτα με την τέχνη του ελληνικού κράτους, ενώ η έρευνα για την ιστορία της νεοελληνικής τέχνης και δη της γλυπτικής είναι απαραίτητο να επεκτείνεται και στην Κύπρο.

Γιάννης Μιράλης

Μουσική εκπαίδευση στην Κύπρο: Προβλήματα και προοπτικές

Στο άρθρο αυτό εξετάζεται η εξελικτική πορεία της μουσικής εκπαίδευσης στην Κύπρο από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα μέχρι τις μέρες μας. Συγκεκριμένα, μέσα από μια γενική ιστορική ανασκόπηση θα εξετάσουμε αρχικά τη θέση της μουσικής στη δημόσια παιδεία, τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Παράλληλα, θα αναφερθούμε και στις πολλαπλές ιδιωτικές πρωτοβουλίες για αναβάθμιση της προσφερόμενης μουσικής παιδείας στον τόπο μας είτε μέσα από την ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικών σχολών μουσικής όπως ωδεία, ακαδημίες και ιδιωτικές σχολές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και μέσα από την ίδρυση και την καλλιτεχνική δραστηριότητα διαφόρων επαγγελματικών και ερασιτεχνικών ορχηστρών, χορωδιών και άλλων μουσικών συνόλων διαφόρων.

Μέσα από αυτή την ανασκόπηση θα διαφανούν κάποια γενικά χαρακτηριστικά σχετικά με το ρόλο που διαδραματίζει και τη θέση που εξελικτικά κατείχε η μουσική στην Κυπριακή εκπαίδευση και στην Κυπριακή κοινωνία, καθώς και η συμβολή διακεκριμένων Κύπριων και ξένων μουσικών και παιδαγωγών οι οποίοι με τις άοκνες προσπάθειες τους συνέβαλαν στην γενικότερη αναβάθμιση της μουσικής στην Κύπρο.

Τέλος, μέσα από την προσωπική διδακτική εμπειρία του συγγραφέα θα γίνουν συγκεκριμένες διαπιστώσεις αναφορικά με τη μουσική παιδεία στην Κύπρο και θα προσφερθούν εισηγήσεις που στόχο έχουν την ποιοτική αναβάθμιση της μουσικής, τόσο στα πλαίσια της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όσο και εκτός των στενών πλαισίων του σχολικού χώρου.

Μιχάλης Μιχαήλ

Περιφερειακή διοίκηση στο οθωμανικό κράτος και ανάδειξη τοπικών θεσμών εξουσίας. Κύπρος, 1571-1878

Η μακροβιότητα των μεγάλων αυτοκρατοριών του παρελθόντος, όπως για παράδειγμα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, επιβάλλει στον μελετητή της ιστορίας τους, να είναι ενήμερος για τις αλλαγές που παρουσιάζονται ιδιαίτερα σε σχέση με τις δομές και τους θεσμούς εξουσίας. Οι αλλαγές αυτές, είναι το πρώτο στοιχείο που καταργεί κάθε θεώρηση της οθωμανικής ιστορίας ως μιας στατικής ιστορίας, ως ενός χρονικού διαστήματος λίγο πολύ χωρίς σημαντικές διαφοροποιήσεις, όπου δηλαδή όλα μοιάζουν να είναι τα ίδια, είτε μιλάμε για τον 14^ο είτε για τον 19^ο αιώνα.

Λίγο πριν το τέλος του 16^{ου} αιώνα, η Οθωμανική Αυτοκρατορία κάλυπτε μια τεράστια γεωγραφική έκταση, η οποία εκτεινόταν μέχρι την Ποδολία στο Βορρά, την Υεμένη στο Νότο, την Τυνησία στη Δύση και τον Περσικό Κόλπο στην Ανατολή. Η Μαύρη Θάλασσα ήταν λίγο πολύ μια οθωμανική θάλασσα, ενώ το μεγαλύτερο μέρος των Μεσογειακών ακτών ήταν κάτω από οθωμανική κυριαρχία. Στον τεράστιο γεωγραφικό αυτό χώρο, λειτούργησαν οι δομές του οθωμανικού κράτους, δημιουργώντας οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά δεδομένα που ξεπέρασαν τα χρονολογικά όρια της οθωμανικής ιστορίας, αφού οι πρώην οθωμανικοί χώροι στήνουν το δικό τους παρόν πάνω σε ένα μακροαίωνα οθωμανικό παρελθόν. Ένα από τα σημαντικότερα από ιστορική άποψη ζητήματα της οθωμανικής ιστορίας, είναι η περιφερειακή διοί-

κηση και οι αλλαγές που επέρχονται σε αυτήν από τα τέλη του 16^{ου} αιώνα και έπειτα, περίοδος κατά την οποία παρατηρούνται διαφοροποιήσεις στους κλασικούς οθωμανικούς θεσμούς αλλά και περίοδος κατά την οποία η Κύπρος, μετά τον πόλεμο του 1571, εντάσσεται στην επικράτεια του οθωμανικού κράτους.

Κατά τη διάρκεια της οθωμανικής περιόδου (1571-1878) στο νησί παρατηρούνται σημαντικές αλλαγές σε ό,τι αφορά τη διοίκηση του νησιού, ενώ το γεγονός ότι η Κύπρος εντάχθηκε σε μια αυτοκρατορία ακριβώς την περίοδο, στην οποία η Υψηλή Πύλη προσπαθεί να ελέγξει την περιφέρειά της με διάφορους τρόπους, καθιστά την ανάλυση αυτού του ζητήματος ιδιαίτερα σημαντική. Το τιμαριωτικό σύστημα χάρη στο οποίο η οθωμανική περιφέρεια εντασσόταν πλήρως στην οθωμανική τάξη πραγμάτων και δημιουργούσε τις συνθήκες άμεσου ελέγχου του κέντρου προς την περιφέρεια, αρχίζει να παραγκωνίζεται από τα τέλη του 16^{ου} αιώνα και να αντικαθίσταται από το σύστημα ενοικίασης των φορολογικών προσόδων. Αναπόφευκτα, ο πολιτικός έλεγχος της περιφέρειας ξεφεύγει από το προηγούμενο πλαίσιο την ίδια στιγμή που φαίνεται να διαμορφώνονται νέες λογικές διοίκησης. Εφόσον λοιπόν η Κύπρος, εντάσσεται στην οθωμανική επικράτεια ακριβώς αυτή την περίοδο, αυτό σημαίνει ότι η διοίκηση στο νησί πρέπει να αναλύεται στη βάση των διαφοροποιήσεων που επέρχονται στο οθωμανικό κράτος. Ο Μουχασίλης και ο Μουτσαρίφης ως τοπικοί διοικητές, αλλά και η υπαγωγή του νησιού είτε στον έλεγχο του Μεγάλου Βεζίρη και του Αρχιναύαρχου, είτε στον απευθείας έλεγχο του Αυτοκρατορικού Συμβουλίου, πρέπει να αναλύονται στο πλαίσιο των διαφοροποιήσεων που γίνονται σε σχέση με τις προσπάθειες της Υψηλής Πύλης για έλεγχο της περιφέρειας.

Επιπρόσθετα, στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η σταδιακή αλλά σταθερή ανάδειξη μη μουσουλμανικών θεσμών εξουσίας, οι οποίοι ασκούν εξουσία στο νησί ως εκπρόσωποι της Υψηλής Πύλης, αφού η ανάδειξή τους γίνεται μέσα από δική της κυρίως πρωτοβουλία. Δύο είναι οι θεσμοί εξουσίας που ξεχωρίζουν σε τοπικό επίπεδο: Η Εκκλησία της Κύπρου στο πρόσωπο των Αρχιερέων της, δηλαδή του Αρχιεπισκόπου και των τριών Μητροπολιτών και ο Δραγομάνος του Παλατιού. Εάν αναλύσουμε τον τρόπο με τον οποίο οι δύο αυτοί θεσμοί αναδεικνύονται ως σημαντικοί θεσμοί εξουσίας στο νησί, αλλά ταυτόχρονα και τη λειτουργία τους ως ενισχυτικών της σουλτανικής εξουσίας και όχι σε αντίθεση με αυτήν, μπορούμε να δώσουμε ένα νέο ερμηνευτικό σχήμα για το ζήτημα ελέγχου του κέντρου, της Υψηλής Πύλης δηλαδή στην περιφέρεια του οθωμανικού κράτους.

Ζητράβκα Μιχάιλοβα**Οι μεταφράσεις κυπριακής λογοτεχνίας/ποίησης στη Βουλγαρία**

Η ομιλία μου θα έχει δύο κυρίους άξονες: τη μετάφραση ως εργαλείο επικοινωνίας μεταξύ λογοτεχνιών, και κατ' επέκταση, πολιτισμών, και τη μετάφραση κυπριακής λογοτεχνίας στη Βουλγαρία, εστιάζοντας στην απόδοση κυπριακή ποίησης από τους επιφανείς μεταφραστές Στέφαν Γκέτσεφ και Μαρίν Ζέτσεφ. Συνοπτικά, θα σταθώ και σε άλλες εκδόσεις κυπριακής λογοτεχνίας στα βουλγάρικά, οι οποίες δίνουν μια αντιπροσωπευτική εικόνα της παρουσίας της στη Βουλγαρία.

Στη Βουλγαρία υπάρχει σοβάρη και μακρόχρονη παράδοση μετάφρασης των ελληνικών γραμμάτων. Η ελληνική και κυπριακή πεζογραφία και ποίηση μεταφράζονται κατά κόρον ιδιαίτερα την περίοδο 1960-1990 και σε νέες συνθήκες αγοράς του βιβλίου μετά τις πολιτειακές μεταβολές του 1989. Από τη δεκαετία του '60 και ύστερα, δύο-τρεις μεγάλοι εκδοτικοί οίκοι προγραμματίζουν και συμπεριλαμβάναν μερικά (λίγα, αλλά μονίμως) ελληνικά και κυπριακά βιβλία στα εκδοτικά τους σχέδια.

Την τελευταία περίπου δεκαπενταετία οι παράλογοι φραγμοί και οι ιδεοληπτικοί περιορισμοί του παρελθόντος έχουν σε μεγάλο βαθμό εκλείψει. Πρέπει να σημειωθεί ότι η σωρεία προκαταλήψεων και επιφυλάξεων που χαρακτήριζαν σε πολλές περιπτώσεις την επικοινωνία μεταξύ των βαλκανικών λαών πριν το 1989, απουσίαζαν τόσο στις πολιτικές, όσο και στις πολιτιστικές σχέσεις μεταξύ Βουλγαρίας και Κύπρου, οι οποίες μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '80 ήταν ανελλιπώς πυκνές, πολισχιδείς και υψηλής ποιοτικής στάθμης. Η Βουλγαρία και η Κύπρος, δύο μικρές χώρες, που είχαν την κοινή ιστορική μοίρα βάσει της Συνθήκης του Βερολίνου του 1878, η πρώτη να απελευθερωθεί από 500 χρόνια Τουρκοκρατίας και για τη δεύτερη επίσης να τεθεί τέρμα της τουρκικής κυριαρχίας και να παραδοθεί στη σφαίρα των αγγλικών αποικιοκρατικών συμφερόντων, είχαν πάντα τη συνείδηση ότι τους συνδέουν κοινοί ιστορικοί δεσμοί και υπάρχουν πολλά κοινά πολιτισμικά στοιχεία, που διευκολύνουν τη μεταξύ τους επικοινωνία, πάντα η καθεμιά τους διατηρώντας παράλληλα με τα στοιχεία ομοιότητας και τα στίγματα ιδιαιτερότητας και διαφοράς. Η αναζήτηση των σημείων σύγκλισης μέσα από τις κοινές αφετηριακές ιστορικές τύχες δείχνει, ενδεχομένως, και την πορεία που πρέπει να ακολουθηθεί σήμερα. Η μετάφραση είναι πάντα μια ερμηνευτική διαδικασία που μεταφέρει την πολιτισμική πραγματικότητα του πρωτοτύπου στη γραμματειακή παράδοση του

μεταφράσματος. Κατ' αυτό τον τρόπο οδηγούμαστε από την ατομική πράξη σε ενέργειες που δημιουργούν τις προϋποθέσεις συνάντησης και επικοινωνίας με το συλλογικό σώμα.

Όλες αυτές οι δράσεις έχουν βρει έκφραση στο έργο δύο Βούλγαρων μεταφραστών ελληνικής και κυπριακής λογοτεχνίας, του Στ. Γκέτσεφ και Μ. Ζέτσεφ. Οι δύο μεταφραστές-μελετητές εισάγουν τον Βούλγαρο αναγνώστη στην ελληνόγλωσση ποίηση, επισημαίνοντας ότι η φωνή των ποιητών του Μεσοπολέμου που επικρατούν στο λογοτεχνικό στερέωμα της Ελλάδας (Κ. Καβάφης, Κ. Βάρναλης, Α. Σικελιανός, Κ. Παλαμάς, Κ. Καρυωτάκης) ακούγεται λιγότερο ή περισσότερο δυνατή στα ποιήματα και των Κυπρίων ποιητών της εποχής. Παρά τη διαφορά της ιστορικής μοίρας, η λογοτεχνία των Ελλήνων της Κύπρου εκείνης της εποχής έχει άμεση σχέση με την ελληνική λογοτεχνία του κέντρου, της Αθήνας και αποτελεί ένα παρακλάδι της. Στο Μεσοπόλεμο η προσοχή είναι στραμμένη προς την Ελλάδα και η λογοτεχνία εκφράζει όλες τις εμπειρίες της εποχής: πατριωτισμό, αλυτρωτισμό, ερωτισμό, κοινωνική ζωή. Ενώ μεταπολεμικά και ιδιαίτερα μετά την εγκαθίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας μεγάλωσε και άνθησε μια γενιά λογοτεχνών, η οποία έχει τη δική της χαρακτηριστική φυσιογνωμία, χωρίς βέβαια να διακόπτει τις σχέσεις με την Ελλάδα. Το θέμα του αγώνα για την ανεξαρτησία και την ελευθερία, καθώς και εκείνο για τη διχοτομημένη μητέρα-πατρίδα αποτελούν το ενοποιητικό στοιχείο που διαπερνά το έργο ποιητών διαφορετικών ιδεολογικών καταβολών. Χάρη στο έργο των δύο μεταφραστών αυτών ο Βούλγαρος αναγνώστης έχει σχηματίσει μια αντιπροσωπευτική εικόνα της κυπριακής ποιητικής παράδοσης και η συνέχιση της παρουσίασης της λογοτεχνικής παραγωγής της Κύπρου αποτελεί πρόκληση για τη νέα γενιά Βούλγαρων μεταφραστών.

Χαράλαμπος Μπαμπούνης, Γιούλα Κωνσταντοπούλου

**Κύπρος, Κύπριοι και Κυπριακό στους επίσημους εορτασμούς
των εθνικών επετείων στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1896-2006):
ιδεολογία και Ελληνισμός**

Με την ανακοίνωση αυτή επιχειρείται να παρουσιαστεί και να αξιολογηθεί η εν γένει αναφορά της Κύπρου στους λόγους που εκφωνήθηκαν κατά τους επίσημους εορτασμούς των εθνικών επετείων στο αρχαιότερο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα της

Ελλάδας. Οι εορτασμοί αυτοί, με την παρουσία των αρχών του κράτους, θεσπίστηκαν το 1896 από το Πανεπιστήμιο Αθηνών, φορέα μακράς πνευματικής παράδοσης, ανθρωπισμού και ελευθερίας.

Στους λόγους αυτούς οι αναφορές, μνείες και υπαινιγμοί για την Κύπρο σε αναφορά με τον ελληνισμό γίνονται στο πλαίσιο της «εθνικής δικαίωσης» αλλά μερικές φορές και της οικουμενικότητας, όπου σημειώνονται ή προβάλλονται μνήμες και προσδοκίες, αντιλήψεις και αξίες. Οι συγκεκριμένοι εόρτιοι λόγοι όσον αφορά και στα της Κύπρου δεν περιβάλλονται πάντοτε τη στενή έννοια του πανηγυρικού, αλλ' ενίοτε και ανάλογα με τις ιστορικές, κοινωνικές, πολιτικές και ιδεολογικές συνθήκες καθώς και το θεωρητικό υπόβαθρο των ομιλούντων «μεταβαίνουν» από μια ιστορική αναφορά γεγονότων σε κριτικό και πολιτικό λόγο, στην ευρύτερή τους διάσταση.

Διομήδης Μυριανθεύς

Εκκλησιαστική αρχιτεκτονική στην Κύπρο κατά το β' μισό του 19^{ου} αι και αρχές 20^{ου} αι

Στην ανακοίνωση θα γίνει παρουσίαση της Εκκλησιαστικής Αρχιτεκτονικής της περιόδου αυτής. Η περίοδος αυτή περιλαμβάνει ένα πολύ μεγάλο αριθμό ναών με μεγάλη ποικιλία μορφών και τύπων. Το θέμα μόνο περιστασιακά έχει αντιμετωπιστεί στο παρελθόν. Ο ομιλών ασχολείται από καιρό με την θέμα αυτό. Θα εξεταστεί ο ιδιαίτερος αρχιτεκτονικός τύπος της εποχής αυτής (Μονόχωρη –κυρίως– βασιλική με κάλυψη από σταυροθόλια) σε σχέση με τα τυπολογικά κατασκευαστικά και μορφολογικά του στοιχεία. Θα δοθούν οι διάφορες τυπολογικές παραλλαγές του, θα εξεταστεί το θέμα της προέλευσης του τύπου και των μορφολογικών χαρακτηριστικών του (επιδράσεις από παλαιότερα μνημεία κλπ).

Κύριλλος Νικολάου

**«Ένα αριστούργημα και μια ντροπή» (Un chef d'oeuvre et une honte)
Η αγγλοτουρκική συμφωνία για την Κύπρο (1878)
όπως την είδε η γαλλική διπλωματία**

Με αυτή την ανακοίνωση, η οποία στηρίζεται σε ανέκδοτο υλικό από γαλλικά αρχεία, εξετάζουμε τον τρόπο με τον οποίο αντέδρασε η γαλλική διπλωματία στην απόκτηση της Κύπρου από τους Άγγλους. Επίσης εξετάζουμε το πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτούργησε η γαλλική διπλωματία, όσον αφορά στην Κύπρο, λαμβάνοντας υπόψη ότι η Κύπρος βρίσκεται στη γεωγραφική ζώνη της Εγγύς Ανατολής και όχι των Βαλκανίων.

Η αναγγελία, στο Συνέδριο του Βερολίνου, της εκχώρησης της Κύπρου, την οποία ο Γάλλος πρωθυπουργός Waddington, χαρακτήρισε ως κυνική παραβίαση του διεθνούς δικαίου, προκάλεσε ισχυρή αντίδραση που θα κατέληγε στη διάλυση του, εάν δεν επενέβαινε με ενεργητικότητα ο καγκελάριος της Γερμανίας, Bismarck. Για τη γαλλική διπλωματία η απόκτηση της Κύπρου θεωρήθηκε ως κατοχή στην ασιατική ήπειρο. Σύμφωνα με αυτή την οπτική, η Αγγλία, κατέχοντας το νησί, έβαζε το πόδι της στο ασιατικό τμήμα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας (ευθέως στη Μικρά Ασία και εμμέσως στις μεσανατολίτικες ακτές από τον κόλπο της Αλεξανδρέττας έως τη Γάζα και στα ενδότερα έως τη Βαγδάτη). Η γαλλική διπλωματία πίστευε ότι η Αγγλία σύντομα θα αφαιρούσε από την Οθωμανική αυτοκρατορία και την Κρήτη, καθώς και τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου. Γαλλικές διπλωματικές πηγές της περιόδου, μάς πληροφορούν ότι ο Άγγλος πρέσβης στην Πόλη βολιδοσκοπήσε τον Σουλτάνο για την πιθανή κατοχή της Μυτιλήνης, της Χίου, της Ρόδου και της Κρήτης. Η αλήθεια είναι ότι ο Sir Henry Layard ήταν εξαιρετικός σε τέτοιου είδους διαπραγματεύσεις, που ο Γάλλος συνάδελφός του αποκαλούσε «μαύρη μαγεία».

Σε αυτή της την προσέγγιση η γαλλική διπλωματία υπολόγιζε, βέβαια, στα γαλλόφιλα συναισθήματα των Κυπρίων, καθώς και στην άγγλο-γαλλική αντιπαλότητα στην Ανατολική Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή, αλλά δεν είχε καμία πρόθεση να συγκρουστεί, σε τοπικό επίπεδο, με την Αγγλία.

Νόπη Νικολάου-Τηλεμάχου

Η οικοδόμηση των μουσικών ταυτοτήτων της εκπαίδευσης των δασκάλων σπουδαστών στο Πανεπιστήμιο της Κύπρου

Στις μέρες μας επικρατεί πολλαπλότητα μουσικών στυλ, υφών, μορφών, πρακτικών μουσικής εκτέλεσης και τρόπων μουσικής έκφρασης, τα οποία είναι ταυτόχρονα προσιτά και αποδεκτά. Από την προοπτική της μουσικής εκπαίδευσης, η ποικιλομορφία και πολυπολιτισμικότητα υπογραμμίζουν τη σύνθετη δυσκολία της διδασκαλίας και εκμάθησης της μουσικής, συμπεριλαμβανομένης της οικοδόμησης των μουσικών ταυτοτήτων των δασκάλων σπουδαστών. Οι μελετητές και οι ερευνητές στο χώρο της μουσικής έχουν υποστηρίξει ότι η μουσική διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην οικοδόμηση των ταυτοτήτων των ατόμων και των κοινωνικών ομάδων, διαδραματίζοντας σημαντικό ρόλο στην καθημερινή τους ζωή.

Η συγκεκριμένη παρουσίαση εστιάζεται στις διαδικασίες μέσω των οποίων οι Κύπριοι σπουδαστές δάσκαλοι οικοδομούν τις μουσικές τους ταυτότητες και πώς οι ταυτότητες αυτές επηρεάζονται από την εμπειρία τους κατά τη διάρκεια της φοίτησης τους στο σχολείο και στο Πανεπιστήμιο. Μέσα από την κοινωνική ψυχολογία η εργασία αυτή επιχειρεί να καθορίσει την έννοια «μουσικές ταυτότητες» και πώς αυτές μπορούν να αναπτυχθούν. Τα ερευνητικά στοιχεία παρουσιάζονται για να εξηγήσουν πώς οι δάσκαλοι σπουδαστές αντιλαμβάνονται την οικοδόμηση των μουσικών τους ταυτοτήτων. Επισημαίνεται ότι ζητήματα όπως “ο μουσικός εκτελεστής”, οι προσδοκίες της διεύθυνσης του σχολείου και των γονέων επηρεάζουν τις μουσικές ταυτότητες ενός δασκάλου μουσικής, και τελικά πώς αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους ως μουσικό.

Συμπερασματικά, το πρόγραμμα μουσικής εκπαίδευσης σε πανεπιστημιακό επίπεδο είναι αναγκαίο να λαμβάνει υπόψη τις κοινωνικές εξελίξεις και την ενεργό συμμετοχή των δασκάλων σπουδαστών στα πολιτισμικά και κοινωνικά πεπραγμένα εάν πραγματικά αναμένουν οποιοδήποτε ανάπλαση στο επάγγελμα.

Έλενα Ξενή

Η Μεταφρασεολογία στην Κύπρο

Η μετάφραση διαδραμάτισε και διαδραματίζει έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της παγκόσμιας πολιτισμικής κουλτούρας. Η ιστορία των εθνών από μια μεταφραστική σκοπιά αποκαλύπτει μια συνεχή διακίνηση ιδεών που προκύπτει μεταξύ άλλων από τη συμβολή των μεταφραστών.

Η εισήγηση αποτελεί μια ιστορική ανασκόπηση της επιστήμης της μετάφρασης με ειδική αναφορά στους χώρους της Κύπρου. Πρόκειται για μια ερευνητική δραστηριότητα που επιχειρεί για πρώτη φορά να φέρει στην επιφάνεια στοιχεία μιας επιστήμης που στον Ελλαδικό χώρο βρίσκεται ακόμα στο ξεκίνημά της, μολονότι σε άλλες χώρες της Ευρώπης, αλλά και του πλανήτη γενικότερα, γνώρισε ραγδαία ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια και καθιερώθηκε πλέον ως αυτόνομος επιστημονικός κλάδος.

Νατάσα Οικονομίδου- Σταύρου

Μια πρόταση για τη Διδακτική άσκηση φοιτητών παιδαγωγικών τμημάτων στην Κύπρο. Τι έχουν περισσότερο ανάγκη οι φοιτητές: «επόπτες» ή «κριτικούς φίλους»;

Στη σύγχρονη βιβλιογραφία παρουσιάζονται πολλές ερευνητικές εργασίες, οι οποίες διερευνούν τις αντιλήψεις των δασκάλων γενικών μαθημάτων για την επάρκεια τους στη διδασκαλία του μαθήματος της Μουσικής. Στις περισσότερες από αυτές, τα πορίσματα επιβεβαιώνουν τη χαμηλή επάρκεια, χαμηλή αυτοπεποίθηση και λιγοστές μουσικές γνώσεις και ικανότητες των εκπαιδευτικών και συνδέουν τα ανωτέρω με την εκπαίδευση την οποία πήραν οι εκπαιδευτικοί στο μάθημα της Μουσικής κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών τους σπουδών. Η πλειονότητα των Κύπριων δασκάλων που διορίζονται την τελευταία δεκαετία στα δημοτικά σχολεία της Κύπρου είναι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι δέχτηκαν ελάχιστη μουσική κατάρτιση στα πλαίσια των σπουδών τους (ένα μόνο υποχρεωτικό μάθημα Μουσικής και Διδακτικής της Μουσικής και στην καλύτερη περίπτωση, ένα δεύτερο μάθημα επιλογής). Όπως οι ίδιοι οι δάσκαλοι δηλώνουν σε έρευνες που διενεργήθηκαν, αυτή η ελλιπής κατάρτιση τους

καθιστά ανεπαρκείς όσον αφορά στη διδασκαλία του μαθήματος. Ως αποτέλεσμα, συχνά αποφεύγουν να διδάξουν το μάθημα της Μουσικής.

Στην εργασία αυτή παρουσιάζονται τα πορίσματα έρευνας που εφάρμοσε αυτό που η σύγχρονη βιβλιογραφία ονομάζει «συνεργατική διερεύνηση» σε πρόγραμμα διδακτικής άσκησης φοιτητών του παιδαγωγικού τμήματος στην Κύπρο, σε μια προσπάθεια να ενισχυθεί η θετική στάση και αυτοεικόνα των φοιτητών σε σχέση με τις γνώσεις και δυνατότητές τους στο μάθημα της Μουσικής. Στην παρούσα έρευνα, η ερευνήτρια στο ρόλο «κριτικού φίλου» αντί επόπτη, συνεργάστηκε με πέντε εθελοντές φοιτητές/ φοιτήτριες στην προετοιμασία των σχεδίων μαθήματος που έπρεπε να διδάξουν στα πλαίσια της διδακτικής τους άσκησης στο μάθημα της Μουσικής. Κατά τη διεξαγωγή των διδασκαλιών η ερευνήτρια ήταν παρούσα και βιντεοσκοπούσε τους φοιτητές. Στο τέλος κάθε μαθήματος οι φοιτητές καλούνταν να γράψουν μια σύντομη αυτοαξιολόγηση παρακολουθούσαν μαζί με την ερευνήτρια το βιντεοσκοπημένο μάθημα και συζητούσαν για διάφορες πτυχές της διδασκαλίας. Τέλος, έπαιρναν γραπτή ανατροφοδότηση από την ερευνήτρια με εισηγήσεις για εναλλακτικές λύσεις και προτεινόμενες δραστηριότητες. Στο τέλος της διδακτικής άσκησης των φοιτητών η ερευνήτρια διεξήγαγε ατομικές συνεντεύξεις διερευνώντας τις στάσεις που διαμόρφωσαν οι φοιτητές ως προς αυτό τον εναλλακτικό τρόπο συνεργασίας που είχαν με την καθηγήτρια τους στα πλαίσια της διδακτικής τους άσκησης και τυχόν παιδαγωγικές προεκτάσεις που θα μπορούσε να έχει η εφαρμογή της προσέγγισης της «συνεργατικής διερεύνησης» στην εκπαίδευση μελλοντικών εκπαιδευτικών.

Πηγές συγκέντρωσης δεδομένων για την έρευνα αποτέλεσαν οι σημειώσεις της ερευνήτριας από τα μαθήματα που παρακολούθησε, τα βιντεοσκοπημένα μαθήματα, δεδομένα από τις συνεντεύξεις, τα σχέδια μαθήματος των φοιτητών και οι αυτοαξιολογήσεις των διδασκαλιών τους, οι ανατροφοδοτήσεις της ερευνήτριας και τα ηλεκτρονικά μηνύματα μεταξύ της ερευνήτριας με τους φοιτητές. Τα δεδομένα αναλύθηκαν με βάση τη θεματική ανάλυση όπου κοινά θέματα- άξονες αναγνωρίστηκαν.

Τα πορίσματα εισηγούνται ότι η προσέγγιση αυτή μπορεί να είναι πολύτιμη για τους φοιτητές, ειδικά σε ένα διδακτικό αντικείμενο όπως η Μουσική, όπου συχνά έχουν χαμηλή αυτοπεποίθηση, γνώσεις και δεξιότητες. Οι λόγοι συνοψίζονται πιο κάτω:

1. Οι φοιτητές έχουν συνεχή στήριξη και ανατροφοδότηση από άτομο, με το οποίο νιώθουν άνετα.
2. Αναγνωρίζουν μέσα από τα βιντεοσκοπημένα μαθήματα και μέσα από τη συζήτηση συνήθειες και συμπεριφορές τους κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας, τις οποίες συχνά αγνοούν.

3. Αναγνωρίζουν αποτελεσματικές και μη αποτελεσματικές διδακτικές πρακτικές, που εφαρμόζουν κατά τη διδασκαλία τους.
4. Είναι σε μια συνεχή αξιολόγηση της προετοιμασίας τους, των μουσικών γνώσεων και δεξιοτήτων και των διδακτικών τους πρακτικών.

Σύμφωνα με τους φοιτητές, η συνεργασία τους με την ερευνήτρια στο μάθημα της Μουσικής στα πλαίσια της διδακτικής τους άσκησης, τους βοήθησε να βελτιώσουν τις διδακτικές τους πρακτικές και την επικοινωνία τους με τους μαθητές τους και στα υπόλοιπα διδακτικά αντικείμενα.

Ασπασία Παπαδήμα, Μαριάννα Καφαρίδου

Η διάλεκτος στο γραπτό λόγο: η οπτική της απόδοση και οι τυπογραφικές συμβάσεις

Η μελέτη αυτή ξεκινά με μια σύντομη ιστορική αναδρομή της Διαλέκτου με επιγραμματικές αναφορές στην Κυπριακή Λογοτεχνία, ενώ παράλληλα σχολιάζεται η διμορφία της γλώσσας στην Κύπρο και η χρήση της Διαλέκτου σήμερα. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα ποσοτικής έρευνας που διενεργήθηκε με σκοπό την καταγραφή των τρόπων, με τους οποίους οι Κύπριοι αποδίδουν οπτικά τους ήχους γράφοντας στη διάλεκτο. Τέλος παρουσιάζονται τα τυποποιημένα συστήματα γραφής της διαλέκτου καθώς και οι παραλλαγές και οι τυπογραφικές συμβάσεις που χρησιμοποιούνται στις διάφορες εκδόσεις.

Φαίδων Παπαδόπουλος

Μουσουλμανικοί ιεροί χώροι στην Κύπρο (1571-1974)

Η ύπαρξη τζαμιών κατά τα πρώτα, μετά το 1571 έτη, μαρτυρείται από αρκετούς περιηγητές. Ωστόσο, όπως γίνεται αποδεκτό από τους περισσότερους ιστορικούς και ερευνητές, τα εν λόγω κτήρια δεν ανηγέρθησαν υπό των Οθωμανών, αλλά ήσαν χριστιανικοί ναοί, που ανήκαν είτε στους Ορθόδοξους είτε στους Λατίνους. Το γεγονός

αυτό αποδεικνύεται από το πλήθος των τοιχογραφιών ή άλλων χριστιανικής προελεύσεως στοιχείων, τα οποία διασώζονται σε εγκαταλειφθέντα μουσουλμανικά τεμένη, που βρίσκονται στο ελεύθερο τμήμα της Κύπρου, αλλά και μαρτυρείται από τη διατήρηση της χριστιανικής ονομασίας των, η οποία εχρησιμοποιείτο και από τους Μουσουλμάνους, ακόμη και σε επίσημα έγγραφα.

Ο αριθμός των ισλαμικών λατρευτικών χώρων ήταν μικρός σε σύγκριση προς τον αντίστοιχο των μουσουλμανικών κοινοτήτων. Η ανατολή του 20ού αιώνα βρίσκει τους Μουσουλμάνους της Κύπρου να έχουν στη διάθεσή τους διακόσια (200) συνολικά τεμένη, ενώ ο αριθμός των κοινοτήτων, στις οποίες κατοικούσε σημαντικός αριθμός Μουσουλμάνων ανερχόταν σε 319. Σημαντική αύξηση του αριθμού των τζαμιών παρουσιάζεται κατά τις τρεις τελευταίες δεκαετίες της βρετανικής κυριαρχίας και αυτό σχετίζεται με τις πολιτικές εξελίξεις της εποχής.

Τα πλέον γνωστά τεμένη είναι α) στη Λευκωσία: της Αγίας Σοφίας, που υπήρξε προ του 1571 λατινικός καθεδρικός ναός, Ομεριέ, Μπαϊρακτάρ, Αράπ Αχμέτ, Γενί Τζιαμί και Χαϊδάρ Πασά, β) στην Αμμόχωστο: της Αγίας Σοφίας ή Λαλά Μουσταφά γ) στη Λάρνακα της Ουμ Χαράμ, το οποίο είναι γνωστότερο με την ονομασία Χαλά Σουλτάν Τεκκές, δ) στη Λεμεσό το τζαμί Κεπίρ, ε) στην Πάφο της Αγίας Σοφίας και στ) στην Κερύνεια το Τζαφέρ Πασά.

Η παράδοση των Κυπρίων Μουσουλμάνων τοποθετεί την εμφάνιση των πρώτων μουσουλμανικών μοναστικών ιδρυμάτων (τεκκέδων) στην Κύπρο, στις αρχές του 17ου αιώνα, κάτι που ωστόσο δεν είναι δυνατό να στηριχθεί σε ιστορικές μαρτυρίες ή αρχαιολογικά ευρήματα. Οι πρώτες δεκαετίες της βρετανικής κυριαρχίας θεωρούνται ως περίοδος ακμής για τις ισλαμικές μοναστικές αδελφότητες, λόγω και της καταφυγής στην Κύπρο πολλών δερβισών, μετά την απαγόρευση της λειτουργίας τεκκέδων, που επέβαλε στην Τουρκία η κεμαλική εξουσία.

Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία του 1901, που διατηρήθηκαν αναλλοίωτα μέχρι και το 1930, ο αριθμός των καταγεγραμμένων τεκκέδων ανερχόταν σε 15, αριθμός που μειώθηκε δραστικά μετά το 1938. Οι 15 τεκκέδες κατανέμονταν κατά επαρχία ως εξής: Λευκωσία 6, Λάρνακα 3, Λεμεσός 1, Αμμόχωστος 3, Πάφος 1 και Κερύνεια 1. Όπως, ωστόσο, αποδεικνύεται από τη μελέτη των απογραφών πληθυσμού της ίδιας περιόδου, οι 12 από αυτούς δεν διέθεταν μοναστική αδελφότητα και είτε λειτουργούσαν ως απλά προσκυνήματα, είτε κατοικούνταν από άτομα, συχνά Χριστιανούς, στα οποία είχε ανατεθεί η διαχείριση της αξιόλογης περιουσίας τους. Τρεις μάλιστα τεκκέδες, οι Τουραπή στη Λάρνακα, Χαζιρετί Ομέρ στον Άγιο Επίκτητο και Κιρκιάρ στην Τύμπου, λειτουργούσαν και ως χριστιανικά προσκυνήματα.

Ο τεκκές Χαλά Σουλτάν ή τέμενος της Ουμ Χαράμ είναι ο ιερότερος χώρος για τους Κύπριους Μουσουλμάνους. Κατά τη μουσουλμανική παράδοση συνδέεται άμεσα με συγγενικό πρόσωπο του Προφήτη, ενώ η ιστορική έρευνα τοποθετεί την ανέγερση του τεκκέ στα μέσα του 18^{ου} αιώνα. Ο αριθμός των μελών της μοναστικής αδελφότητας δεν ήταν ιδιαίτερα μεγάλος και ενώ ο εν λόγω τεκκές μνημονεύεται ως χώρος προσκυνήματος από το σύνολο των περιηγητών, ελάχιστοι από αυτούς αναφέρονται στους εκεί εγκαταβιούντες δερβίσηδες

Ο τεκκές Μεβλεβή ή των Μεβλεβήδων υπήρξε αναμφισβήτητα το μοναδικό ισλαμικό καθίδρυμα στην Κύπρο που διέθετε τα χαρακτηριστικά ενός οργανωμένου μοναστικού τάγματος και γι' αυτό επικράτησε να ονομάζεται και «τεκκές των δερβισίων». Σύμφωνα με την παράδοση, η ίδρυση του τεκκέ πρέπει να τοποθετηθεί χρονικά στις αρχές τού 17ου αιώνα, ενώ η λειτουργία του μαρτυρείται και μετά το 1930.

Ο Κιοκλάρ τεκκές (Άγιοι Σαράντα) βρισκόταν σε περιοχή της επαρχίας Λευκωσίας, ανάμεσα στις κοινότητες Τύμπου και Αγιάς, και ήταν κοινό προσκύνημα Χριστιανών και Μουσουλμάνων. Σύμφωνα με την παράδοση των Χριστιανών κατοίκων της περιοχής, ο χώρος είχε χρησιμοποιηθεί, κατά τους πρώτους αιώνες του Χριστιανισμού, ως κατακόμβη. Ο αριθμός των δερβισίων καθόλη τη διάρκεια της Αγγλοκρατίας ήταν μονοψήφιος, ενώ, κατά τη μετά το έτος 1930 περίοδο, ο τεκκές περιήλθε σε κατάσταση πλήρους παρακμής.

Λιάνα Παπαδοπούλου

Ο φυσιολογικός καθορισμός του θρησκευτικού μαθήματος στο Κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα με άξονα την Ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση και τους μοντελικούς σχεδιασμούς της

Η πρώτη παράγραφος της ιδρυτικής Συνθήκης του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1949 προβλέπει την υιοθέτηση κοινών δράσεων μεταξύ των κρατών μελών στον οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και επιστημονικό χώρο, ταυτόχρονα με τη διαφύλαξη και ανάπτυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των βασικών του ελευθεριών. Όσον αφορά στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, το Συμβούλιο της Ευρώπης δημιούργησε ένα πρόγραμμα δράσης με στόχο την ανάπτυξη της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για την Ευρώπη, την παροχή εκπαίδευσης με την Ευρώπη και τη δημιουργία ενός

πλαίσιου δράσης για αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών προβλημάτων **στην ίδια την Ευρώπη**. Αυτό εμπλουτίζεται με είκοσι στόχους διδασκαλίας για την Ευρώπη που συναποτελούν: Γνώσεις, Δεξιότητες, Στάσεις Αξίες. Η Ευρωπαϊκή Διάσταση στην Εκπαίδευση είναι παρούσα σε διακριτές περιοχές του Αναλυτικού Προγράμματος –ως ιδεολογικό και πολιτικό κείμενο– συνθετικά, όπως συνθετικά είναι και τα ποικίλα μέρη που συγκροτούν το όλο ευρωπαϊκό μωσαϊκό. Οι τρεις διαστάσεις: 1) **Για** την Ευρώπη –**Περί**– «**About**», 2) **Με** την Ευρώπη –**Δια μέσου**– «**Through**» και 3) **Στην** Ευρώπη –**Εντός**– «**In**», αντιστοιχούν σε ερμηνευτικά Μοντέλα διδασκαλίας ανθρωπιστικών κυρίως μαθημάτων. Αυτά δομεί και συνέχει συγκεκριμένη φιλοσοφία. Ο μοντελικός σχεδιασμός περιλαμβάνει το Θρησκευτικό Μάθημα (Religious Education).

Ό,τι συνιστά την Ευρωπαϊκή ταυτότητα ήταν και παραμένει μη διακριτό σε πολλές του παραμέτρους. Ό,τι καλούμε Ευρώπη με όλες τις κατά περιόδους διαφοροποιήσεις του, δεν μπορεί να συνθλιβεται δαιμονοποιημένο ή ωραιοποιημένο στη χοάνη των απολυτοποιήσεων μιας μανιχαϊκής διαρχίας. Το παρελθόν είναι μέτοχος, συμμετοχος και εν μέρει οδοδείκτης της σημερινής εκπαιδευτικής πολιτικής της Ευρώπης. Εξ άλλου τίποτα δεν δημιουργείται αυτόματα ή ασπόνδυλα, ανεξάρτητα από τις ιστορικές και τις άλλες προϋποθέσεις του. Πόσο μάλλον ένας *Κόσμος*, ο οποίος διαμορφώνει ένα μη στατικό πλαίσιο φιλοσοφίας και ανθρωπολογίας. Στην προμοντερνικότητα διακρίνουμε μια θρησκεία σε μια κουλτούρα. Στην εποχή της μοντερνικότητας παρατηρείται στο χώρο της Δύσης ο διαχωρισμός μεταξύ συντηρητικών και φιλελεύθερων. Η προβολή του δεδομένου της ατομοκρατίας και του στοιχείου της εκκοσμίκευσης αποτελούν τα δυο μέρη που στο ιστορικό συναπάντημά τους θα συνθέσουν τη μη ενιαία φυσιογνωμία του μαθήματος των Θρησκευτικών στην Ευρώπη σήμερα.

Ο συνταγματικός διακανονισμός των σχέσεων Εκκλησίας και πολιτείας εξαρτάται άμεσα από το δίπολο: μορφή εκκοσμίκευσης και κοινωνικοθρησκευτικό υπόβαθρο στα πλαίσια πάντα του τοπικού συγκείμενου Αξιών. Το κοινωνικό και θρησκευτικό υπόβαθρο συναμφοτέρα τυγχάνουν ιστορικής, φιλοσοφικής και κοινωνιολογικής αναδιαμόρφωσης ανάλογα με τη μορφή και τον τρόπο ύπαρξης ή υπαρκτικής κατάληξης της εκκοσμίκευσης. Όλα τούτα σε μια εξελικτική πορεία δεν αφήνουν ανεπηρέαστο τον ηθικό προβληματισμό, που διαμορφώνει την ανθρωπολογία του πιστού ή θρησκευτικά αδιάφορου πολίτη. Η μη στατική ανθρωπολογία όπως και οι συνεπαγωγές της στη διάνοηση, οικονομία, πολιτική, παιδεία και εκπαίδευση, είναι απότοκο μιας υβριδικής σχέσης: του βαθμού και του τρόπου ιστορικής συναλληλίας ή απόκλισης των δυο μορφών εξουσίας: Κράτους και Εκκλησίας, ή αντίστοιχα, του κοσμικού και του

ιερού. Η σχέση, συγκλίνουσα ή αποκλίνουσα, είναι σχέση πολυπρισματικά εξακτινούμενη σε πεδία φιλοσοφίας, θεολογίας, ανθρωπολογίας, οικονομίας, πολιτικής: απότοκο, η Φιλοσοφία της Εκπαίδευσης. Συνέπεια τούτου η ανάγκη του φυσιογνωμικού καθορισμού του Μαθήματος των Θρησκευτικών στο Αναλυτικό Πρόγραμμα του Κυπριακού Εκπαιδευτικού Συστήματος σε μακροεπίπεδο. Η ιδιαιτερότητα του τοπικού συγκείμενου και η διατήρηση του αξιολογικού πλαισίου στη βάση του «σκέψου παγκόσμια, δράσε τοπικά», καταλυτικά επιτακτικό δίπολο.

Λευτέρης Παπαλεοντίου

Σκέψεις για τη συγγραφή μιας Ιστορίας της νεότερης κυπριακής λογοτεχνίας

Δυστυχώς δεν διαθέτουμε ακόμα μια επιστημονική και ολοκληρωμένη Ιστορία της κυπριακής λογοτεχνίας. Μια τέτοια αξιόπιστη μονογραφία (όπως και άλλες εργασίες φιλολογικής υποδομής) όχι μόνο δεν συμβάλλει στην απόσχιση της κυπριακής λογοτεχνικής παραγωγής από το σώμα της πανελληνίας λογοτεχνίας, αλλά μπορεί να αποβεί εξαιρετικά ωφέλιμη και για την καλύτερη ένταξη της κυπριακής λογοτεχνίας στο πλαίσιο της ευρύτερης νεοελληνικής λογοτεχνίας. Άλλωστε, όπως έχει διαπιστωθεί (και εξακολουθεί να ισχύει μια τέτοια διαπίστωση), η κυπριακή λογοτεχνία απουσιάζει από τις πιο «επίσημες» Ιστορίες της νεοελληνικής λογοτεχνίας αλλά και από Ανθολογίες, μελέτες, κτλ.

Οι απόπειρες που έχουν γίνει έως σήμερα για συγγραφή μιας Ιστορίας της κυπριακής λογοτεχνίας είναι είτε ανεπαρκείς και ανακριβείς, είτε έχουν τον χαρακτήρα των εργοβιογραφικών λημμάτων και γενικά απέχουν από το να δίνουν μια συνθετική εικόνα των λογοτεχνικών πραγμάτων στην Κύπρο (Πάνος Παναγιωτούνης, Άντης Περάνης, Κλείτος Ιωαννίδης). Περισσότερο ικανοποιητικά αποδίδεται το σχήμα της κυπριακής λογοτεχνίας στην εργασία του Λεύκιου Ζαφειρίου, παράλο που είναι εξαιρετικά συνοπτική και σχηματική αλλά και με αρκετές ελλείψεις (ουσιαστικά περιορίζεται στα χρόνια της Αγγλοκρατίας).

Φυσικά δεν είναι εύκολη υπόθεση να γραφτεί μια Ιστορία της νεότερης κυπριακής λογοτεχνίας από την εποχή του Αγίου Νεοφύτου έως τις μέρες μας – και για τον λόγο ότι ένας ερευνητής δεν είναι δυνατό να ελέγχει με επάρκεια τη γραμματειακό υλικό μιας μακράς περιόδου δώδεκα αιώνων. Ένα τέτοιο συνθετικό έργο θα μπορούσε να

είναι συλλογικό. Είναι ευχής έργο το γεγονός ότι ένας καταξιωμένος νεοελληνιστής, ο Γιώργος Κεχαγιόγλου, ανέλαβε να καλύψει την παλαιότερη και περισσότερο δύσβατη περίοδο της κυπριακής λογοτεχνίας, από την εποχή του Αγίου Νεοφύτου έως τα χρόνια του Διαφωτισμού (12ος αι.-1800 ή 1821), σε ερευνητικό πρόγραμμα του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών. Από τη μεριά μου, έχω αναλάβει τη γραμματολογική παρουσίαση της λογοτεχνικής παραγωγής του 19ου και του 20ού αιώνα.

Θα πρέπει να μας απασχολήσουν και ζητήματα μεθοδολογίας, περιοδολόγησης, οργάνωσης και δόμησης μιας τέτοιας συνθετικής εργασίας. Είναι απαραίτητο να επιδιωχθεί η διερεύνηση της κυπριακής λογοτεχνικής παραγωγής σε συνάρτηση με την ευρύτερη νεοελληνική λογοτεχνία, αλλά και με παραδείγματα από τη διεθνή γραμματεία, για να αναζητηθούν επαφές και διασταυρώσεις, συγκλίσεις και αποκλίσεις. Όμως δεν θα πρέπει να αποκρύψουμε ή να ισοπεδώσουμε τις θεματικές ή ρητορικές ιδιαιτερότητες της τοπικής λογοτεχνικής παραγωγής, αγκιστρωμένοι σε ιδεολογικά και πολιτικά συμπλέγματα ενός άγονου ελληνοκεντρισμού· ούτε να περιχαρακώσουμε την εγχώρια λογοτεχνία αποκόπτοντάς την από τον φυσικό κορμό της, την ευρύτερη νεοελληνική λογοτεχνία ή από τα διεθνή καλλιτεχνικά ρεύματα, εγκλωβισμένοι σε ένα στείο κυπροκεντρισμό και στην ομφαλοσκοπηση.

Σχετικά με το θέμα της περιοδολόγησης δεν είναι δύσκολο να διαπιστώσει κανείς ότι τα λογοτεχνικά φαινόμενα στην Κύπρο, τουλάχιστον σε προηγούμενα χρόνια, δεν συμβαδίζουν ή δεν συμβαδίζουν πάντα με τις λογοτεχνικές εξελίξεις στην Ελλάδα. Όταν ο Κάλβος γράφει τις ωδές του ή όταν ο Σολωμός γράφει τα ποιήματα της ωριμότητάς του, η Κύπρος δεν έχει να παρουσιάσει σχεδόν κανένα ποιητή. Όταν ο ελληνικός ρομαντισμός δεσπόζει στην πεντηκονταετία 1830-1880, οι ρομαντικοί απόηχοι φτάνουν στην τουρκοκρατούμενη Κύπρο αρκετά καθυστερημένα, σε κείμενα που γράφονται κατά το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, τα περισσότερα από τα οποία εμφανίζονται μάλλον εκπρόθεσμα στα χρόνια του 1880 ή του 1890, αφού το πρώτο τυπογραφείο ιδρύεται στο νησί μόλις το 1878. Όταν το ηθογραφικό διήγημα ακμάζει στην Ελλάδα κατά τις δυο τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα, στην Κύπρο εμφανίζονται οι πρώτες δοκιμές για συγγραφή διηγήματος, κτλ.

Πράγματι στην Κύπρο δεν υπάρχουν λογοτεχνικές «σχολές». Με μικρές ή μεγαλύτερες καθυστερήσεις ή και αποκλίσεις εξελίσσονται τα λογοτεχνικά φαινόμενα στο νησί και κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα: Κατά κανόνα οι κύπριοι συγγραφείς παρακολουθούν τη διαμόρφωση της νεοελληνικής λογοτεχνίας (με μικρές ή μεγαλύτερες αποστάσεις και αντιστάσεις· λ.χ., δεν είναι σε θέση να ασπαστούν τα μηνύματα του μοντερνισμού και ειδικότερα του υπερρεαλισμού). Δεν λείπουν βέβαια και περιπτώ-

σεις συγγραφέων που έχουν απευθείας πρόσβαση σε κείμενα της διεθνούς λογοτεχνίας και κάποτε είναι σε θέση να συνδιαλέγονται επιλεκτικά με αυτά.

Ποιά κεφάλαια θα μπορούσε να περιλαμβάνει μια Ιστορία της κυπριακής λογοτεχνίας; Προβλέπονται ενότητες για τα βασικά λογοτεχνικά είδη (ποίηση, πεζογραφία, θέατρο) αλλά και για την κριτική, τις λογοτεχνικές μεταφράσεις και τα περιοδικά. Ένα από τα ζητούμενα είναι η συνθετική παρουσίαση των λογοτεχνικών φαινομένων, παρόλο που θα γίνουν εκτενείς αναφορές σε ορισμένους μείζονες λογοτέχνες.

Για τη συγγραφή μιας Ιστορίας της λογοτεχνίας είναι απαραίτητο να αξιοποιηθούν συνδυαστικά στοιχεία της λογοτεχνικής θεωρίας και κριτικής. Από τη μια είναι χρήσιμος ένας πρωτοβάθμιος θεωρητικός προβληματισμός, για να συζητηθούν θέματα όπως η διαμόρφωση των λογοτεχνικών ειδών, η συνάρτηση με τα λογοτεχνικά πράγματα στην Ελλάδα ή στον διεθνή χώρο, η σύνδεση της λογοτεχνικής παραγωγής με τα πολιτισμικά πράγματα στο νησί κτλ. Από την άλλη, δεν πρέπει να λείπει το στοιχείο της αξιολόγησης. Ασφαλώς σε μια Ιστορία της λογοτεχνίας δεν μπορούν να χωρέσουν όλοι οι συγγραφείς. Ούτε ταιριάζει να παρουσιαστούν ισοπεδωτικά σημαντικοί, ελάσσονες ή ασήμαντοι λογοτέχνες. Επίσης, δεν μπορούν να αποκλειστούν ζώντες συγγραφείς, όχι μόνο της γενιάς του 1960, που έχουν σχεδόν ολοκληρώσει το έργο τους, αλλά και συγγραφείς που εμφανίζονται αμέσως μετά το 1974, παρόλο που οι τελευταίοι βρίσκονται ακόμα στα μισά της συγγραφικής τους πορείας.

Άννα Παπαμιχαήλ-Κουτρούμπα

Κυπριακά ψομιά του Δωδεκαημέρου

Στην ανακοίνωση αυτή γίνεται προσπάθεια για να ερευνηθούν και ερμηνευθούν τα εθνογραφικά συστήματα των τελετουργικών αρτοκατασκευασμάτων του Δωδεκαημέρου.

Με την προσέγγιση και ανάλυση των στοιχείων αυτών καταγράφονται πολιτισμικές μορφές οργάνωσης της οικογένειας, της συγγένειας, της θρησκείας και των τελετουργιών. Μέσα από αυτά μάλιστα αναδεικνύονται και μορφές πρακτικής εφαρμογής των δεδομένων.

Με την αναζήτηση και κατάταξη των συστημάτων του υλικού μας αναφαίνονται τα

ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά της κοινωνικής ζωής, ενώ συγχρόνως αναζητείται το εξελικτικό σχήμα, έννοιες δομικής αντίφασης, παραδοσιακές δομές και κοινωνική μετάβαση.

Καταγράφονται σχέσεις ανάμεσα στις έννοιες του χρόνου της εργασίας και της κουλτούρας. Τα θέματα αυτά θα προσεγγισθούν και θα συζητηθούν και σε σχέση με τελετουργίες του κύκλου της ζωής.

Πέτρος Παπαπολυβίου

Κύπριοι Φοιτητές και Πτυχιούχοι του Πανεπιστημίου Αθηνών κατά τον 19^ο αιώνα

Η ανακοίνωση παρουσιάζει τους Κύπριους φοιτητές του Πανεπιστημίου Αθηνών από την ίδρυση του πρώτου σύγχρονου ελληνικού Πανεπιστημίου (1837) μέχρι το 1900. Θα παρουσιαστούν τα ευρήματα της έρευνας στα Αρχεία του Πανεπιστημίου Αθηνών σχετικά με τους εγγραφέντες και τους αποφοιτήσαντες σπουδαστές που δήλωσαν ως τόπο καταγωγής την Κύπρο και θα αναδειχθούν οι Σχολές προτίμησης και οι τυχόν διαφοροποιήσεις, η κοινωνική και τοπική προέλευση των φοιτητών, τα αθηναϊκά Γυμνάσια από τα οποία αποφοιτούσαν, ο βοηθητικός ρόλος των κυπριακών οικογενειών της ελληνικής πρωτεύουσας, η αλλαγή των δεδομένων μετά την έλευση των Βρετανών στην Κύπρο (1878) και την ίδρυση του Παγκυπρίου Γυμνασίου (1893). Θα καταγραφούν τα νέα στοιχεία που προέκυψαν για ορισμένους πρωταγωνιστές της κυπριακής πολιτικής και εκκλησιαστικής και ιστορίας (Αρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος, Μητροπολίτης Κιτίου Κυπριανός Οικονομίδης, Ανδρέας Θεμιστοκλέους, Ιωάννης Κυριακίδης, Θεοφάνης Θεοδότου, κ.ο.κ.). Τέλος, θα επιχειρηθεί μια σύγκριση του αριθμού των Κυπρίων φοιτητών / αποφοιτών της περιόδου με τους προερχόμενους από άλλες περιοχές του τουρκοκρατούμενου Ελληνισμού.

*Παναγιώτης Παρασκευαΐδης***Κοινά τοπωνύμια Κύπρου και Λέσβου**

Η ύπαρξη ιδίων τοπωνυμίων στον ελληνικό γεωγραφικό χώρο υποδηλώνει βέβαια κοινή προέλευση αυτών που τα χρησιμοποιούν, τη μετανάστευσή τους ή τον κοινό τρόπο αντίληψης του περιβάλλοντος, τις παρόμοιες ιστορικές συνθήκες δημιουργίας τους και διάφορα άλλα.

Το έτυμό τους συνδέεται συνήθως με την κοινή πολιτιστική κατάσταση της εποχής δημιουργίας τους και πολλά μας διδάσκει.

Κοινής προέλευσης τοπωνύμια Κύπρου – Λέσβου βρίσκουμε από την απώτατη αρχαιότητα μέχρι την Ρωμαϊοκρατία και Ιταλοκρατία των δύο νησιών. Από τους Ενετούς της Κύπρου και από τους Γενουάτες της Λέσβου. Τα πλείστα κοινά οφείλονται στην ίδια θεώρηση ή αντίληψη του τόπου: ‘Σελλάδι’ στην Κύπρο, ‘Σελλάδα’ στην Λέσβο, ‘Πηγή’ στη μία, ‘Πηγή’ και στην άλλη.

Λατινογενή είναι τα ‘Πατρίαι’ και ‘Πατρικού’ αντίστοιχα, ‘Παεζάνοι’ και ‘Παζιάνος’ (οικογενειακό επίθετο στη Λέσβο) κλπ.

Πάντα βέβαια διατηρούμε τις επιφυλάξεις μας για την ορθότητα του ετύμου και ‘μεμνήμεθα απιστείν’, γιατί μια νέα ανάγνωσή του τοπωνυμίου μπορεί να μεταβάλλει την αρχική μας γνώμη.

Η παρούσα ανακοίνωση αποτελεί περιδιάβαση και επισκόπηση κοινών τοπωνυμίων και στοχεύει στον εντοπισμό των κοινών γλωσσολογικών στοιχείων της εξέλιξης και σημασία τους, που ίσως κεντρίσει περαιτέρω έρευνα και καλύτερη πληροφόρηση σχετικά.

*Μαριάννα Παφίτη***Ο «πετραρχισμός» στην Κύπρο (ή τί απέγινε η Λάουρα)**

Η παρούσα μελέτη διερευνά προβλήματα που άπτονται της συζήτησης για την πρωτοτυπία της συλλογής των κυπριακών ερωτικών ποιημάτων. Αντιπαραβάλλοντάς τα ταυτισμένα, ως μεταφράσεις, ποιήματα με τα ιταλικά πρότυπά τους ανιχνεύεται η μεταφραστική πρακτική των ποιητών τους. Η δοκιμή αυτή γίνεται κυρίως σε ποιήμα-

τα που μεταφράζουν τον Πετράρχη. Στόχος της αντιπαραβολής είναι να διευκρινιστεί καταπόσον τα μεταφρασμένα ποιήματα της συλλογής μπορούν τελικά να οριστούν ως δημιουργικές μεταφράσεις ή στείρες απομιμήσεις και απλές παραφράσεις. Το ερώτημα αυτό προκύπτει έντονο στην επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας καθώς οι θέσεις γύρω από αυτό είναι, συχνά, αντικρουόμενες και αντιφατικές. Την εστία προσοχής της εργασίας αποτελούν τα σονέτα της συλλογής και ως δευτερεύον θέμα εξετάζεται ο τρόπος διάταξης τους στη συλλογή. Η επιλογή εστίασης της συγκριτικής διερεύνησης στα σονέτα παρουσιάζε εξαιρετικό ενδιαφέρον καθώς η αυστηρή μετρική φόρμα δύσκολα επιτρέπει ευρύ περιθώριο δημιουργικών αποκλίσεων και ποιητικής ευελιξίας. Τέλος, την εργασία απασχολεί μια τετράδα ποιημάτων που για πολλαπλούς λόγους συγκροτούν μια ιδιαίτερη μικροενότητα στη συλλογή. Τα πιο πάνω ζητήματα διερευνώ σε συνάρτηση με δύο βασικά θέματα που απασχολούν την επιστημονική έρευνα, της πρωτοτυπίας της συλλογής και της απόδοσης της πατρότητας της σε έναν ή περισσότερους ποιητές.

Ελέγχοντας τις κρίσεις που κατά καιρούς διατυπώθηκαν για την αξία και την ποιότητα των ποιημάτων της συλλογής διαπιστώνει κανείς μια τεράστια ποικιλία θέσεων. Το θέμα της πρωτοτυπίας των ποιημάτων συναρτάται, συνήθως, με το θέμα της πατρότητας τους. Η παραδοσιακή άποψη, με κύριο εκφραστή της την πρώτη εκδότρια της συλλογής Θ. Σ. – Πιτσιλλίδου, αποδίδει τη συλλογή σε έναν ποιητή και διαβλέπει σ' αυτή μια ποιητική «ομοιογένεια» που οφείλεται στην επίδραση του πετράρχισμου. Η αρχικά επικρατούσα αυτή θεώρηση οδήγησε σε μια γενική καχυποψία στην αντιμετώπιση όλης της συλλογής, αφού η αναγνώριση των ποιημάτων που μετέφραζαν Ιταλούς καθιστούσε «ύποπτο» όλο το ποιητικό σώμα. Με κύριο εκφραστή της την Ε. Μ. – Τορναρίτου η σύγχρονη άποψη για τη συλλογή αμφισβητεί την απόδοση της συλλογής σε έναν ποιητή και υιοθετεί τον όρο “canzoniere” για τη συλλογή επιχειρηματολογώντας υπέρ της θεώρησής της ως μιας ανθολογίας ως επί το πλείστον μεταφρασμένων και ελάχιστων πρωτότυπων ποιημάτων. Η παρούσα εργασία υιοθετεί την άποψη για την πολυπατρότητα της συλλογής, όπως αυτή αποδείχθηκε με την υπόδειξη των εσωτερικών διαφοροποιήσεων και διαφορετικών υφολογικών στρωμάτων μέσα στη συλλογή. Εντούτοις, η εργασία αυτή δε συμμαρμύζει την καθολική σχεδόν, εκ μέρους της τελευταίας μελετήτριας, απόρριψη της πρωτοτυπίας της συλλογής χαρακτηρίζοντας το σύνολο των ποιημάτων ως μεταφράσεις και παραφράσεις που συνυπάρχουν με μια μειονότητα πρωτότυπων ποιημάτων. Η αποδοχή της θεώρησης της συλλογής ως ανθολογίας μεταφράσεων και παραφράσεων αποδυναμώνει το ποιητικό αυτό έργο και το υποβαθμίζει.

Η παρούσα εργασία επιδιώκει να εντάξει τον προβληματισμό γύρω από την πρωτοτυπία της συλλογής στο ιστορικό και ιδεολογικό πλαίσιο της εποχής της γένεσης των ποιημάτων. Η προσέγγιση και αποτίμηση της συλλογής μέσα από το πρίσμα του βαρυφορτωμένου σημασιολογικά, από τη σύγχρονη θεωρία της λογοτεχνίας, ζεύγους μίμηση – πρωτοτυπία συνιστά αναχρονιστική παράβαση. Μέσα από την υπόδειξη των πολλαπλών δημιουργικών αποκλίσεων των μεταφρασμένων ποιημάτων από το πρωτότυπο διαφαίνεται μια πρώτη απόπειρα λυρικής έκφρασης στην κυπριακή η οποία, σε πολλά ποιήματα της συλλογής, οδηγεί στη σύνθεση του ευρωπαϊκού ποιητικού πνεύματος με το νεοελληνικό, σύνθεση ορατή, για παράδειγμα, στα ποιήματα της συλλογής που χρησιμοποιούν τον δεκαπεντασύλλαβο λαϊκό στίχο. Αλλά και πολλά από τα ποιήματα που ταυτίστηκαν ως μεταφράσεις αποκτούν με τις, σε πολλαπλά επίπεδα, διαφοροποιήσεις τους από το πρωτότυπο το δικό τους χαρακτήρα και επιτυγχάνουν ως μεταφράσεις «να χορεύουν» στο δικό τους ρυθμό ακόμη και μέσα στο πλαίσιο της ασφυκτικά περιοριστικής μορφής του σονέτου, που δεν αφήνει πολλά περιθώρια για ελεύθερη κίνηση. Αν «το βασικό λάθος του μεταφραστή», όπως επισημαίνει ο Walter Benjamin, «είναι ότι διατηρεί και συντηρεί την κατάσταση, στην οποία βρίσκεται η γλώσσα του αντί να επιτρέψει σ' αυτήν να “μολυνθεί” δυναμικά από τη ξένη γλώσσα», τότε πίσω από την κυπριακή συλλογή δεν κρύβονται μεταφραστές αλλά ποιητές που μεταμορφώνουν την Laura του Πετράρχη σε κύπρια «θείσσα» επιτυγχάνοντας, έτσι, να υπερβούν τον ιδιαίτερα προσωπικό τόνο του πετράρχικου ποιήματος χωρίς να χάνει το ποίημα σε λυρική αξία.

Παναγιώτης Περισιάνης

Το ιδεολόγημα του πολιτισμού στην Κύπρο του τέλους του 19ου και των αρχών του 20ού αι. και οι πολιτικές, κοινωνικές και πολιτιστικές συνέπειες του

Στην Κύπρο του τέλους του 19ου και των αρχών του 20ου αι. οι Ελληνοκύπριοι έδωσαν μεγάλη έμφαση στην αξία του πολιτισμού σ' όλες τις μορφές της ζωής (καθημερινές συνήθειες, κοινωνικές συμπεριφορές, πολιτικές στάσεις και συμπεριφορές, πολιτιστικές εκδηλώσεις). Η έμφαση ήταν τόσο μεγάλη ώστε να μπορεί να γίνει λόγος για διαμόρφωση και επικράτηση στην Κύπρο ενός «ιδεολογήματος» πολιτισμού. Με

το ιδεολόγημα αυτό η Ελληνοκύπριοι ήθελαν από τη μια να διαφεύσουν τη συχνά διατυπωνόμενη άποψη των Άγγλων κατακτητών ότι οι Κύπριοι υστερούσαν κοινωνικά και πολιτικά και γι' αυτό δεν ήταν ακόμα έτοιμοι για να δεχθούν μεγαλύτερες πολιτικές ελευθερίες και, από την άλλη, να αντιδιαστέλλουν τους εαυτούς τους από τους Τούρκους συνοίκους τους τούς οποίους τόσο οι ίδιοι όσο και πολλοί Άγγλοι επίσης θεωρούσαν πολιτιστικά, κοινωνικά και πολιτικά καθυστερημένους.

Το ιδεολόγημα αυτό επηρέασε σημαντικά την κοινωνική, πολιτιστική και πολιτική συμπεριφορά των Ελληνοκυπρίων και, έμμεσα, την πολιτική, κοινωνική και πολιτιστική εξέλιξη του νησιού.

Σκοπός της ανακοίνωσης είναι α) η διερεύνηση των αρχών και των τρόπων διαμόρφωσης και εξέλιξης του ιδεολογήματος και β) ο φωτισμός των κοινωνικών, πολιτικών και πολιτιστικών συνεπειών του.

Ίκαρος Πετρίδης

Γλυπτά του κοιμητηρίου Λάρνακας

Το κοιμητήριο Λάρνακας (γνωστότερο ως κοιμητήριο Αγίου Γεωργίου Κοντού) φιλοξενεί εδώ και χρόνια όλους τους κεκοιμημένους Λάρνακείς και όχι μόνο. Εδώ αναπαύονται μεταξύ άλλων και απαστράπτουσες προσωπικότητες που λάμπρυναν με το βίο και τα έργα τους την πόλη του Ζήνωνα. Μερικοί από αυτούς έτυχαν μεταθανάτιας δόξας από τους συγγενείς τους ή και από τις αρχές και οργανωμένα σύνολα, σε μια προσπάθεια να γίνουν γνωστοί τόσο οι ίδιοι όσο και το έργο τους με την ελπίδα να τύχουν μίμησης και από άλλους συμπολίτες τους. Ήρωες, πολιτικοί, αθλητές, ευεργέτες, ακόμα και μεγάλοι εμπορικοί παράγοντες που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη της Λάρνακας.

Έτσι, έστω και μέσα στο κοιμητήριο έχουν σπηθεί οι ανδριάντες τους για να κοσμούν αφενός το όλο, κατά τα άλλα, μακάβριο περιβάλλον και αφετέρου για να θυμίζουν σε όλους τους επισκέπτες τη συνεισφορά τους στα κοινά και τους αγώνες του λαού μας.

Μια περιδιάβαση στο κοιμητήριο θα μας φέρει αντιμέτωπους με δωδεκα προτομές ή αγάλματα ανδρών επιφανών και μιας γυναικείας μορφής. Αναλυτικά βρίσκουμε τους: Στίνη Χριστοφίδη, Δημήτριο Δημητρίου, Κωνσταντίνο Οικονομίδα, Ιωάννη

Καπιτανή, Αθανάσιο Μώζερα, Ιορδάνη Σιουκούρογλου, Μιχαλάκη Πατούνα, Νίκο Μακρίδη, Ιωάννη Φλωρίδη, Πετράκη Κυπριανού, Νικόλαο Κίρζη, Ιωάννη Βορκά, Χαρίκλεια Αργυρίδου.

Μιχάλης Πιερός

«Η Εξήγησις της γλυκείας Χώρας Κύπρου» για μας σήμερα (ζητήματα ιδεολογικής πρόσληψης του Μαχαιρά)

Παρακολουθώντας την ολοένα αυξανόμενη βιβλιογραφία περί τον Μαχαιρά, μπορούμε να θεωρήσουμε δεδομένο ότι ο μεσαιωνικός Κύπριος συγγραφέας σημαίνει σήμερα για μας κάτι διαφορετικό απ' ό,τι για τις προηγούμενες φιλολογικές γενιές. Κι αυτό έχει γίνει (ή γίνεται) σε δύο επίπεδα:

Αφενός: έχει προωθηθεί η έρευνα και η τεκμηρίωση γύρω από τη λογοτεχνική και δραματική αξία του έργου του. Έχει, επίσης, γίνει αποδεκτό ότι δεν πρόκειται για μια τυπική περίπτωση χρονογράφου (όπως, κατ' αναλογία, δεν είναι ο Μακρυγιάννης μια τυπική περίπτωση απομνημονευματογράφου). Αλλά ότι πρόκειται για ένα συγγραφέα με προσωπικό έντεχνο ύφος, έναν πρωτοπόρο πρωτεργάτη του νεοελληνικού αφηγηματικού και, εν μέρει, και δραματικού λόγου.

Αφετέρου: Έχουν αρχίσει να αποδυναμώνονται οι ένθεν και ένθεν ποικίλες ιδεοληπτικές προσεγγίσεις, που αντιμετώπιζαν τον Μαχαιρά με προκαταλήψεις “εθνικής”, εθνικιστικής, είτε και μαρξιστικής υποτίθεται φύσεως και έχει έτσι αρχίσει να αναδύεται το πραγματικό συγγραφικό πρόσωπο του Κύπριου χρονογράφου, που είναι το πρόσωπο ενός στοχαστικού και διδακτικού συγγραφέα, που αξίζει να του δώσουμε μεγαλύτερη σημασία απ' ό,τι έγινε έως στιγμής — αξίζει να τον αντιμετωπίσουμε ως ένα σημαντικό κείμενο της γραμματείας μας.

Η προωθημένη ιστορική αίσθηση του Μαχαιρά τον οδήγησε σε μια ριζοσπαστική για την εποχή του ιδέα. Ότι, αν η Κύπρος δεν κατόρθωνε να κρατηθεί στο χώρο της ιστορίας ως ένα ανεξάρτητο χριστιανικό ρηγάτο της Ανατολής, η τύχη της θα ήταν να απορροφηθεί από το Ισλάμ, αφού το ήδη πιεσμένο Βυζάντιο ήταν προφανές ότι αδυνατούσε κατά την εποχή εκείνη να την προστατεύσει από μian τέτοια εξέλιξη. Επίμονα επανερχόμενο μοτίβο στο κείμενό του Μαχαιρά είναι η φράση που δηλώνει τη συνείδηση αυτής της αδυναμίας: «όπου είμεσταν απλικεμένοι απάνω εις μίαν πέτρα

εις την θάλασσα, και από την μίαν μεριά είναι οι εχθροί του Θεού οι Σαρακηνοί και από την άλλοι οι Τούρκοι

Υπ' αυτή την έννοια και μόνο, μέσα δηλαδή από την αγωνία και το φόβο ότι η Κύπρος αδυνατεί από μόνη της να αντιμετωπίσει τον κίνδυνο να περάσει στο Ισλάμ, είναι που ο Μαχαιράς υιοθετεί την πολιτική στάση της «ποικίλης δράσης των στοχαστικών προσαρμογών» (καθώς την όρισε ποιητικά ο Καβάφης). Η πολιτική αυτή στάση τον οδηγεί στην υποστήριξη του ρηγάτου της Κύπρου έναντι οποιασδήποτε υπονόμευσής του (εσωτερικής ή εξωτερικής), τον κάνει να ταυτίζει την τύχη της Κύπρου με την τύχη των κυπριοποιημένων Φράγκων ρηγάδων της εποχής του. Αντιθέτως ασκεί μίαν οξύτατη κριτική στους Δυτικούς, στους Γενουάτες για παράδειγμα και τους Βενετούς, τους οποίους θεωρεί εχθρούς της Κύπρου, αφού δεν ταυτίζουν τη δική τους τύχη με την τύχη της Κύπρου, όπως ο Μαχαιράς πιστεύει ότι αυτό γίνεται με τους Λουζινιανούς (ιδίως από την βασιλεία του Πέτρου του Α' και εξής), τους οποίους θεωρεί κυπριώτες. Σήμερα μπορούμε πιστεύω να τους ορίσουμε ως «Φραγκοκυπριώτες» χρησιμοποιώντας ένα αντίστοιχο όρο προς εκείνο των «Βενετοκρητικών», αφού είναι προφανές ότι πολλοί από τους Φράγκους που γεννήθηκαν και έζησαν όλη τη ζωή τους στην Κύπρο εξελληνίστηκαν ως αποτέλεσμα της γλωσσικής και πολιτισμικής (ακόμη και θρησκευτικής) όσωσης των «τοπικών Ρωμαίων» και των Φράγκων της Κύπρου.

Εάν οι πιο πάνω απόψεις ευσταθούν, και επομένως ο Μαχαιράς αποτελεί ένα δραστικό κείμενο, του οποίου οι αξίες (λογοτεχνικές, κοσμοθεωρητικές, παιδευτικές), μπορούν ακόμη και πρέπει να επενεργήσουν στη διαμόρφωση της ιστορικής αυτογνωσίας των Κυπρίων, τότε αξίζει να διερευνηθούν οι λόγοι που οδήγησαν σε μια σειρά παρανοήσεων και άστοχων χαρακτηρισμών εις βάρος του Λεοντίου Μαχαιρά προμοδώντας μίαν επί πολλά χρόνια αρνητική προσέγγιση στο αφηγηματικό και εν πολλοίς δραματικό έργο του Κύπριου μεσαιωνικού χρονογράφου.

Στην εισήγηση εξετάζεται η αρνητική αυτή πρόσληψη του Μαχαιρά, κυρίως κατά τον 19ο αιώνα, αλλά και κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20ού. Επανεξετάζονται τα δεδομένα της λεγόμενης «εθνικής ανταρσίας» του ρε Αλέξι το 1426 και αιτιολογείται η στάση που προκρίνει ο Μαχαιράς, μια στάση αντίθετη σε κάθε ενέργεια που τείνει να αποδυναμώσει το Κυπριακό ρηγάτο κατά τη δεδομένη στιγμή. Ελέγχεται επίσης κριτικά η άποψη της παλαιότερης κριτικής για το ύφος και τη γλώσσα του Μαχαιρά.

Αικατερίνη Πολυμέρου-Καμηλάκη

Ο λαϊκός πολιτισμός της Κύπρου στο ανέκδοτο υλικό του Κέντρου Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών

Το Κέντρο Λαογραφίας διαθέτει 15000 περίπου σελίδες με λαογραφικό υλικό από την Κύπρο για ποικίλα θέματα του λαϊκού πολιτισμού της Κύπρου. Επιχειρείται αξιολόγησή του και πρόταση για την αξιοποίησή του για την έρευνα.

Καλλιόπη Πρωτοπαπά

Το νερό, η χρήση και η σημασία του στα έθιμα του κύκλου της ζωής

Το νερό, πηγή ζωής, σύμβολο καθαρού αλλά και έδρα των πνευμάτων, συναντάται σε όλους τους σταθμούς της ζωής του ανθρώπου. Στα έθιμα ης γέννησης η προσοχή εντοπίζεται στο πρώτο μπάνιο του παιδιού, το νερό του αγιασμού για τη λεχώνα και το παιδί, αλλά και στην απαγόρευση να περάσουν οι λεχώνες ποτάμι ή πηγάδι, όπου ενέδρευαν τα κακά πνεύματα. Το σχήμα του σταυρού, που θα προστάτευε από τα κακά πνεύματα έπρεπε να γίνει και στο πηγάδι του σπιτιού. Το αμίλητο νερό είχε σημαντική θέση και στα έθιμα της γέννησης.

Στο γάμο οι νεόνυμφοι προσπαθούν να ξευμενίσουν το πνεύμα της βρύσης ή το ποταμού, ρίχνοντας μέσα στο νερό νομίσματα, αν χρειαζόταν να περάσουν από εκεί.

Στα έθιμα του θανάτου, που σχετίζονται περισσότερο με θέματα καθαρού και απομάκρυνσης από το κακό που τους έπληξε, οι άνθρωποι χρησιμοποιούν σε μεγάλη κλίμακα το νερό. Πρώτα για καθαρό το σπιτιού και των ανθρώπων και στη συνέχεια για πλούσιμο με τελετουργικό τρόπο του κρεβατιού και των ρούχων του νεκρού. Μια άλλη χρήση είναι το συμβολικό ράντισμα νερού στο δρόμο, στο σπίτι αλλά και στο κοιμητήριο, για να έχει δροσιά ο νεκρός. Επίσης φοβούνταν μήπως ενεδρεύει στο νερό το κακό, στην περίπτωση αυτή ο Χάρος. Για το λόγο αυτό έχυναν το νερό από τα σπίτια, όταν ο Χάρος βρισκόταν στο χωριό τους.

Γενικά είναι πολλαπλή η χρήση και η σημασία του νερού σε όλες τις φάσεις της ζωής του ανθρώπου.

Μαρίνα Ροδοσθένους

**«Τ' αδόνιν κείνον που γλυκιά θλιβάται»:
Σχόλια θεματικής και ποιητικής στο κυπριακό *Canzoniere***

Το κυπριακό *Canzoniere*, όπως εύστοχα έχει διατυπωθεί, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα ελληνικά λογοτεχνικά μνημεία, το οποίο όμως έχει παραμεληθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό από τους ερευνητές. Αντικείμενο της παρούσας μελέτης είναι ο σχολιασμός συγκεκριμένων λογοτεχνικών θεμάτων και ζητημάτων ποιητικής, έτσι όπως προκύπτουν από την κυπριακή αναγεννησιακή ποίηση του 16ου αιώνα. Αρχικά, θα στοιχειοθετηθεί μία ομάδα από δεσπόμενα μοτίβα και θέματα τα οποία είναι άμεσα συνδεδεμένα με τη φύση. Ακολούθως, θα ανιχνευθούν οι συμβολικές τους διαστάσεις και θα εξεταστεί η λειτουργία τους, η διαπλοκή και η μεταμόρφωσή τους μέσα στο έργο. Η ταύτιση του συγγραφέα με ορισμένα από αυτά τα θέματα, όπως το αηδό-νι, θα αναδείξει τον αυτοαναφορικό και ποιητολογικό χαρακτήρα του έργου.

Καθώς τα θέματα που εξετάζουμε δεν εντοπίζονται αποκλειστικά στο κυπριακό *Canzoniere*, αλλά μεταφράζονται, παραλλάσσονται και εν γένει αφομοιώνουν δημιουργικά την πετραρχική παράδοση, είναι αναπόφευκτη η συζήτηση του βαθμού της ευεργετικής επίδρασης αλλά και τροποποίησης που προκαλεί αυτή η γονιμοποιός συνάντηση.

Τέλος, θα διερευνηθεί ο βαθμός κατά τον οποίο η λειτουργία και ο συμβολισμός των υπό εξέταση θεμάτων συμπίπτει με την ευρύτερη ελληνική αναγεννησιακή ποίηση και πιο συγκεκριμένα με την κρητική λογοτεχνία του 16ου και 17ου αιώνα.

Συνοψίζοντας, ο αιώτερος στόχος της παρούσας μελέτης είναι να προσφέρει μια καινούρια ανάγνωση αποκωδικοποιώντας ορισμένες απρόσμενες σχέσεις θεμάτων και μοτίβων, εντάσσοντας τις πάντοτε στην λογοτεχνική ιστορία και παράδοση που ανήκουν.

Νάγια Ρούσου

**Κυπριακές τηλεοπτικές παραγωγές:
ανάγκη για νέους ιδεολογικούς ορίζοντες**

Με την έλευση της ιδιωτικής τηλεόρασης στη Κύπρο αυξήθηκε η μετάδοση των προγραμμάτων στην Ελληνική γλώσσα και πιο πρόσφατα, στην Κυπριακή Διάλεκτο.

Τα προγράμματα στη Διάλεκτο, τα οποία και συναγωνίζονται με επιτυχία τις Ελληνικές παραγωγές, όσον αφορά στα τηλεμερίδια, είναι σήμερα διαφοροποιημένα απο το παραδοσιακό Κυπριώτικο σκετς, το οποίο επικρατούσε στο Ραδιοφωνικό αΐδρουμα Κύπρου για χρόνια. Αστικοποίησαν τα θέματα και τους χαρακτήρες των Κυπριακών παραγωγών, εξασφαλίζοντας έτσι ψηλή τηλεθέαση και δημοτικότητα για τα σχετικά προγράμματα Δεν κατάφεραν όμως να δημιουργήσουν ένα καινούργιο ιδεολογικό ορίζοντα που να αντλεί, να αναπαριστά αλλά και να δημιουργεί νέα, υγιή κοινωνικά πρότυπα, καινούργιες συμπεριφορές και νέες σωστές σχέσεις στην Κυπριακή κοινωνία. Απλά μεταφέρουν ότι το αρνητικό και συχνά καταγέλαστο παρατηρείται στον Κυπριακό χώρο, με τη δικαιολογία της τηλεοπτικής ψυχαγωγίας, παραγνωρίζοντας τα θετικά στοιχεία στη ζωή και στην κουλτούρα του τόπου.

Η ανακοίνωση θα πραγματοποιήσει μια ανασκόπηση των πολιτιστικών και πνευματικών αξιών που προβάλλονται στις πετυχημένες Κυπριακές σειρές, ο ιδεολογικός ορίζοντας των οποίων μειονεκτεί καταφανώς, σ' ένα τόπο που δυναστεύεται απο την ημικατοχή και τα πολλά σύγχρονα προβλήματα.

Αιμιλία Ροφούζου

Οι πολιτιστικές σχέσεις της Γερμανικής Λαοκρατικής Δημοκρατίας με την Κύπρο στην περίοδο πριν τη διπλωματική αναγνώριση

Η εξωτερική πολιτιστική πολιτική της Ανατολικής Γερμανίας -μετά την ίδρυσή της το 1949- απέναντι στις μη κομμουνιστικές χώρες -που μας ενδιαφέρουν εδώ- σηματοδοτήθηκε από την προσπάθειά της να κερδίσει τη διεθνή αναγνώριση.

Αυτό αφορά σαφώς και την περίπτωση της Κύπρου. Η Κύπρος ενδιέφερε ιδιαίτερω τη ΓΛΔ, διότι ήταν ένα μικρό κράτος, όπου οι επενδύσεις μπορούσαν να αποδώσουν. Δεν ανήκε στο ΝΑΤΟ, αλλά στους «αδέσμευτους», με εμβληματική μορφή τον Μακάριο, ενώ βρισκόταν και σε νευραλγικό σημείο από γεωστρατηγική άποψη. Αναμενόμενη, λοιπόν, η σημαντική κινητικότητα των Ανατολικογερμανών.

Επιπλέον, με την πολιτιστική άπνοια μεταξύ Ελλάδας και ΓΛΔ, κατά την επταετία της χούντας, αναβαθμιζόταν η σημασία της. Αποτελούσε το μοναδικό ελληνόφωνο πλέον χώρο, όπου μπορούσαν οι Ανατολικογερμανοί να έχουν παρουσία, διευρύνοντας ένα ήδη μεγάλο φάσμα πολιτιστικών και επιστημονικών σχέσεων.

Γι' αυτό και η ΓΛΔ ήταν υπέρ της Λευκωσίας κατά τη μόνιμη αντιπαράθεση με την Τουρκία αλλά και με τη χούντα των Αθηνών -κερδίζοντας έτσι το πλεονέκτημα απέναντι στη Δ. Γερμανία που προσπαθούσε να κρατήσει ίσες αποστάσεις.

Η απήχησή της, ωστόσο, στον κυπριακό χώρο ήταν αρχικά περιορισμένη. Με την αποφυγή, όμως, στρατηγικών έντονης πολιτικής προπαγάνδας και με τον επικουρικό ρόλο εγχώριων ιδεολογικά συγγενών προσωπικοτήτων και οργανώσεων, αλλά και την ίδρυση Εμπορικής Αντιπροσωπείας παρατηρήθηκε εξαιρετική ανάπτυξη των πολιτιστικών ανταλλαγών και επετεύχθη στις αρχές της δεκαετίας του 1970 ο στόχος της ανάπτυξης και διπλωματικών σχέσεων.

Η μελέτη αυτή στηρίζεται σε πλούσιο αρχειακό υλικό και αποτελεί επέκταση της ενασχόλησής μου με την εξωτερική πολιτιστική πολιτική της πρώην Ανατολικής Γερμανίας. (Διδακτορική διατριβή: *“Οι πολιτιστικές και επιστημονικές σχέσεις ανάμεσα στην Ελλάδα και τη Γερμανική Λαοκρατική Δημοκρατία στην περίοδο 1949-1989”*, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας, 2005)

Άντη Σάββα

Η τέχνη στην εκπαίδευση: εφαρμογές, προοπτικές και προτάσεις

Βασική άποψη είναι ότι η ζωή μας χρειάζεται την Τέχνη, αν και στο χώρο της εκπαίδευσης και περαιτέρω της ίδιας της κοινωνίας, το συμπέρασμα αυτό δεν είναι καθόλου αυτονόητο. Οι ίδιοι οι νέοι πιστεύουν ότι ακόμη και τα καλλιτεχνικά μαθήματα στο σχολείο συνδέονται με διδασκισμό και συντηρητισμό. Στη συγκεκριμένη μελέτη παρουσιάζονται καλλιτεχνικές πρακτικές μέσα από εκπαιδευτικά προγράμματα όπου επιχειρείται:

- η σύνδεση της Τέχνης με κοινωνικά και πολιτισμικά ζητήματα
- το πάντρεμα της πράξης με τη θέαση
- η ευαισθητοποίηση των συμμετεχόντων στην παρατήρηση, ανάλυση και κριτική του περιβάλλοντα χώρου.

Οι εφαρμογές αυτές καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα καλλιτεχνικών και κοινωνικών δρώμενων, αξιοποιούν το άμεσο περιβάλλον των συμμετεχόντων και δίνουν ερεθίσματα για περαιτέρω προβληματισμό. Υποστηρίζεται ότι θα πρέπει να αυξηθούν δραστησικά οι ευκαιρίες (σε χρόνο και σε ποιότητα) για δημιουργία και καλλιέργεια της

παρατήρησης, διάκρισης, επιλογής και ανακάλυψης (αρχίζοντας από την κάθε κοινότητα, σχολείο, γειτονιά, εργασιακό χώρο, μουσείο, εργαστήριο, μνημείο, δρόμο και μέσα ψυχαγωγίας) και ενσωματώνοντας καινούριες πρακτικές και προσεγγίσεις (π.χ. νέες τεχνολογίες).

Παρασκευάς Μ. Σαμάρας

Η κυπρία γυναίκα και ο αθλητισμός. Μια διαχρονική ανασκόπηση

Μια από τις άκρως ενδιαφέρουσες πτυχές της Ιστορίας του κυπριακού αθλητισμού είναι αναμφίβολα και η εμπλοκή του γυναικείου φύλου. Η διερεύνηση δεν μπορεί παρά να ακολουθήσει αφενός το θέμα χρονολογικά στην εξέλιξη του και αφετέρου την συγχρονία του με άλλα κοινωνικά φαινόμενα που αφορούν το γυναικείο φύλο.

Παρόλο που θεωρείται ότι στην αρχαιότητα δεν επιτρεπόταν στη γυναίκα η συμμετοχή και η παρακολούθηση αθλητικών αγώνων, εντούτοις, υπήρχαν δραστηριότητες όπως τα «Ηραία» στην αρχαία Ολυμπία όπου τελούνταν αγώνες δρόμου αποκλειστικά για γυναίκες. Επίσης δικαιούνταν να μετέχουν στις ιπποδρομίες ως ιδιοκτήτριες άλογων με άλλο αναβάτη. Έχουν σωθεί αγωνοθετικές επιγραφές για Κύπριες νικήτριες.

Όσον αφορά στην Κύπρο, υπάρχουν ενδιαφέρουσες μαρτυρίες που ανατρέπουν την κρατούσα άποψη κι εμφανίζουν τη γυναίκα να μετέχει παράλληλα με τους άνδρες σε αθλητικούς αγώνες. Σύμφωνα με τις «Πράξεις των Αποστόλων» στο κείμενο του Βαρνάβα *Acta Barnabae*, το 45 μ.Χ. στο Κούριο πλήθος γυμνών γυναικών και ανδρών μετείχαν σε πομπή σχετική με αγώνες και αγωνίζονταν σε δρομικό αγώνισμα.

Από μια άλλη, σύγχρονη της εποχής εκείνης μαρτυρία απ' το Βίο του Αγίου Ηρακλείδου, φαίνεται ότι η γυμνότητα αφορούσε μόνο στους άνδρες, εφόσον εντοπίζεται αναφορά σε αγώνες γυναικών και πάλι εντός του σταδίου του Κουρίου, όπου γυναίκες αγωνίζονται «λυσίκομαι», δηλαδή αγωνίζονταν με λυμένα τα μαλλιά, χωρίς να γίνεται αναφορά σε γυμνότητα.

Η έλλειψη σχετικών μαρτυριών για την βυζαντινή, τη μεσαιωνική εποχή και την τουρκοκρατία μας φέρνει χρονολογικά κατευθείαν στις παρυφές της Αγγλοκρατίας (1878), όταν μετά από αιώνες κατοχής αρχίζει δειλά στα μέσα του 19^{ου} αιώνα να αναβιώνει η αθλητική ιδέα στην Ελεύθερη Ελλάδα

Στην υπό κατοχή Κύπρο και σε ένα σύστημα πλήρους καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η όποια υποτυπώδης λαϊκή αθλητική δραστηριότητα περιοριζόταν στην ασφάλεια του περιβάλλοντος των εκκλησιών κατά τα πανηγύρια. Επομένως, ούτε λόγος για συμμετοχή γυναικών.

Η αθλητική ιδέα διαδιδόταν ωστόσο παράλληλα με τη διάθεση για ανεξαρτησία από τον ξένο ζυγό, μέσω των μηνυμάτων που μεταδίδονταν από τα κείμενα διαφόρων ελληνικών εφημερίδων καθώς και από άτομα που σπούδασαν στην Ελλάδα και επέστρεψαν πίσω, όπως για παράδειγμα αρκετοί διδάσκαλοι.

Σημαντική προσωπικότητα, που πρόσφερε ως δασκάλα προς το τέλος της Τουρκοκρατίας ήταν η ελλαδίτισσα Ερατώ Καρύκη. Τεκμήρια της δράσης και του πνεύματός της, αποτελούν οι σωζόμενοι λόγοι επί τη λήξη της σχολικής περιόδου ή με άλλες ευκαιρίες, που εμφορούνται από πνεύμα νουθεσίας και εκθειάζουν τις αξίες της άθλησης και του αγώνα στη δημιουργία αξίων ανδρών με ισχυρή πολιτική φρόνηση, σε μια χώρα που είναι σκλάβοι. Δεν θα διστάσει να πει ότι η Κύπρος η άλλοτε «περίδοξος» και «ευδαίμων» «βυθίζεται ξύμπασα υπό μαύρον πυθμένα πυκνής και ζοφώδους σκοτίας καλυπτύσεως», εννοώντας την απουσία εκπαίδευσης και την τουρκική σκλαβιά.

Απόψεις δηλαδή επικίνδυνες, αν ληφθεί υπόψιν το καταπιεστικό κατοχικό καθεστώς και η καχυποψία των Τούρκων. Ένα κύμα καταδίκης των Ελλήνων υπηκόων που διέμεναν στο νησί, από την Τουρκική Διοίκηση κατά το 1862, θα την οδηγήσει πίσω στην Ελλάδα. Αλλά κι από εκεί ως συγγραφέας απέστειλε στο νησί, το 1864, επαναστατικά βιβλία της, τα οποία όμως κατασχέθηκαν από το τουρκικό καθεστώς, προτού κυκλοφορήσουν.

Μια άλλη σημαντική προσωπικότητα που συνεισέφερε, λίγο αργότερα, στη γένεση του γυναικείου αθλητισμού στην Κύπρο ήταν η Πολυξένη Λοϊζιάς ή Μαλλά (1855-1942). Πρωτοστάτησε του γυναικείου κινήματος, αλλά ήταν και μία πολύπλευρη προσωπικότητα με εκπαιδευτική, πολιτιστική, πνευματική και εθνική δράση.

Η Πολυξένη υπήρξε η πρωτοστάτης του γυναικείου κινήματος στην Κύπρο. Δασκάλα αρχικά και από το 1878 Διευθύντρια του Παρθεναγωγείου της Λεμεσού (1878-1913), θα ιδρύσει, τέλος, το 1897, από ενθουσιασμό και μέσα στον απόηχο των Ολυμπιακών αγώνων της Αθηνάς (1896), το πρώτο στην Κύπρο, γυναικείο Γυμναστήριο που είχε την ονομασία «Παλλάδιον» και το οποίο λειτουργούσε στον περίβολο του παλιού Παρθεναγωγείου, στην οδό Μακεδονίας, και θα διαδώσει την γύμναση και τον αθλητισμό στο γυναικείο φύλο της Κύπρου.

Σταθμό στην πορεία του γυναικείου αθλητισμού θα αποτελέσει η εμφάνιση η

παρουσία και η προσφορά της Δομνίτσας Λανίτη (1914), κόρης του Νικόλαου Κλεάνθη Λανίτη. Από μικρή έπαιξε χόκεϊ με τα παιδιά της γειτονιάς στη Λεμεσό. Χάρη στον πατέρα της, ένθερμο φίλαθλο αλλά και παράγοντα του ΓΣΟ, πήγαινε και παρακολουθούσε τόσο τις προπονήσεις των αθλητών όσο και τους αγώνες και έτσι είναι που άρχισε να ασχολείται συστηματικά με τον αθλητισμό, με τα άλματα και τους δρόμους.

Τον Απρίλιο του 1928 στα δεκατέσσερά της έλαβε μέρος και στα δύο αθλήματα και πρώτευσε, στο ύψος με 1.22 μ. και με 4.50 μ. στο μήκος. Το 1931 έλαβε μέρος στους Πανελλήνιους αγώνες της Αθήνας και πρώτευσε σε όλα τα αγωνίσματα δρόμων και αλμάτων δημιουργώντας νέες πανελλήνιες επιδόσεις. Από τότε και μέχρι το 1936 κατέριπτε τις επιδόσεις κάθε χρόνο, επιδόσεις που διατηρήθηκαν ως ρεκόρ έως το 1963. Έλαβε μέρος σε δύο Ολυμπιάδες, του Βερολίνου το 1936 στο δρόμο 100 μ. και 80 μ. μετ' εμποδίων, στο Λονδίνο το 1948 και ήταν η πρώτη Ελληνίδα που συμμετείχε. Οι επιδόσεις της συγκαταλέγονται μεταξύ των δέκα καλύτερων του κόσμου. Η επίδοσή της δε στα 60 μ. το 1935 ισοφάρισε παγκόσμια επίδοση.

Ενεπλάκη επίσης στα κοινά, αρθρογράφησε, έλαβε μέρος σε συνέδρια και αποτελεί σήμερα έναν ζωντανό θρύλο στα 93 της χρόνια, εν πλήρη διαύγεια πνεύματος, κλέος για την Κύπρο και τον Ελληνισμό ολόκληρο.

Σημαντική επίσης προσφορά στα αθλητικά δρώμενα του τόπου, έχει να παρουσιάσει και η Ηρώ Μιτσιδου-Γσαγκαρίδου (1931). Θα διακριθεί στους πρώτους ενδοσχολικούς αγώνες του 1947 και θα εκπροσωπήσει την Κύπρο στους πρώτους μεταπολεμικούς Πανελλήνιους αγώνες στίβου ανδρών-γυναικών, που έγιναν στη Κύπρο, όπου, η δεκαεξάχρονη Ηρώ κέρδισε πέντε πρώτες νίκες. Η πετυχημένη αυτή τροχιά διακρίσεων και πρωτιών συνεχίστηκε και κατά τους επόμενους Πανελλήνιους αγώνες, που πραγματοποιήθηκαν στην Αθήνα το 1948. Από ατυχείς συγκυρίες δεν συμπεριλήφθηκε στην Ολυμπιακή αποστολή της Ελλάδας κατά τους Ολυμπιακούς του Λονδίνου.

Διετέλεσε μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του ΚΟΑ, (1988-2000), μέλος του Δ.Σ. του Γ.Σ.Π. από το 1990, μέλος της Ολυμπιακής Ακαδημίας Κύπρου από το 1994-2003, μέλος της Κυπριακής Ολυμπιακής Επιτροπής από το 2003. Με εισήγηση της Ελλάδας, εξελέγη μέλος της *European women sport*, για τα έτη 1998-2002.

Ευθύμιος Σουλογιάννης

Ο Κυπριακός αγώνας (1955-1959) και οι Έλληνες της Αιγύπτου

Οι Έλληνες της Αιγύπτου με πρωτοπόρο την Κυπριακή Αδελφότητα στη χώρα αυτή εστήριξαν με κάθε τρόπο τον απελευθερωτικό αγώνα της ΕΟΚΑ κατά της Αγγλικής αποικιοκρατίας. Συνέστησαν επιτροπή αγώνος, υπεδέχονταν και στήριζαν τον Αρχιεπίσκοπο-Εθνάρχη Μακάριο, κινητοποιούσαν την παροικία σε εκδηλώσεις συμπαράστασης και στήριξης του αγώνα. Παρέχονται στο κείμενο της ανακοίνωσης πληροφορίες από ανέκδοτες και εκδιδόμενες πηγές.

Ανδρέας Κλ. Σοφοκλέους

Φωνές αυτοδιοίκησης της Κύπρου στη δεκαετία του 1920 – Ο Κυριάκος Π. Ρωσσίδης και η εφημερίδα *Δημιουργία*

Η δεκαετία του 1920 υπήρξε για την Κύπρο πολύ σημαντική και σημαδιακή για τις πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις που ακολούθησαν.

Στην δεκαετία αυτή από πολιτικής απόψεως υπήρξε έξαρση του εθνικού κινήματος για ένωση με την Ελλάδα και για καλύτερη οργάνωση του αγώνα με προεξάρχουσα της Εκκλησία και την πολιτική ηγεσία των εθνικών δυνάμεων σε πόλεις και χωριά, μετά τη διαπίστωση των Ελλήνων της Κύπρου ότι η Μεγάλη Βρετανία δεν επρόκειτο να εγκαταλείψει την Κύπρο.

Η Βρετανική Διοίκηση από την άλλη, άρχισε την αντεπίθεση με την εισαγωγή περιοριστικών μέτρων στην ελευθερία έκφρασης, την απαγόρευση εισαγωγής εφημερίδων και βιβλίων που αναφέρονταν στην Ένωση, στην εξορία σημαντικών προσωπικοτήτων ελληνικής ιθαγένειας, όπως του Νικόλαου Καταλάνου και του Φίλιου Ζαννέτου που ήταν διαπρύσιοι κήρυκες της Ένωσης, καθώς και την προσπάθεια ελέγχου της Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Από οικονομικής και κοινωνικής άποψης υπήρξαν επίσης σημαντικές εξελίξεις, όπως η δημιουργία των πρώτων βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων, η ανάπτυξη του εμπορίου, η βελτίωση της γεωργικής παραγωγής και η δημιουργία των πρώτων συντεχνιών.

Καταλυτική όμως για τις κοινωνικές εξελίξεις ήταν η εισαγωγή των πρώτων προοδευτικών και σοσιαλιστικών ιδεών, αποτέλεσμα της Κομμουνιστικής Επανάστασης του Λένιν του 1917, και η έκδοση των πρώτων σοσιαλιστικών εντύπων, που ήταν η «ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ», δεκαπενθήμερη εφημερίδα, «όργανον του Λαϊκού Γεωργικού Συνδέσμου», του Διονύση Παπαδόπουλου, το 1922, ο «ΠΥΡΣΟΣ», ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ – ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ, του Πάνου Φασουλιώτη, επίσης το 1922, «Η ΕΡΓΑΣΙΑ» – ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ, με Διευθυντή τον Ηλία Ηλιάδη, Βουλευτή Λεμεσού - Πάφου, το 1923, το λογοτεχνικό περιοδικό «ΑΒΓΗ», με συντονιστή τον Αιμίλιο Χουρμούζιο το 1924, η εφημερίδα «ΝΕΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ» - ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΟ-ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΦΤΩΧΩΝ ΒΙΟΠΑΛΑΙΣΤΩΝ, το 1925, με υπεύθυνο τον Χαράλαμπο Σολομωνίδη και υπό τον έλεγχο του Κομμουνιστικού Κόμματος Κύπρου, του οποίου πυρήνες δραστηριοποιήθηκαν από το 1924, αλλά επίσημα ιδρύθηκε το 1926. Άλλες εφημερίδες της ίδιας περιόδου σοσιαλιστικής ιδεολογίας, ήταν ο «ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ», Δεκαπενθήμερος Αγγλο-Ελληνική Επιθεώρησις, Όργανον του Κυπριακού Εργατοαγροτικού Κόμματος, τον Νοέμβριο του 1925 με Διευθυντή τον Πάνο Φασουλιώτη και ο «ΝΕΟΣ ΕΡΓΑΤΗΣ», δεκαπενθήμερη πολιτική εφημερίδα των εργατών και των χωρικών με υπεύθυνο έκδοσης του Κώστα Δράκο, η οποία κυκλοφόρησε στις 15 Ιανουαρίου 1929 και προσπάθησε να αναπληρώσει την απώλεια του «ΝΕΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ». Αξίζει να σημειωθεί ότι όλα τα πιο πάνω προοδευτικής / σοσιαλιστικής ιδεολογίας έντυπα εκδόθηκαν στη Λεμεσό, η οποία ήταν το επίκεντρο και το λίκνο των νέων προοδευτικών, αριστερών ρευμάτων.

Αυτά τα έντυπα στρέφονται κυρίως κατά της αστικής τάξης, της Εκκλησίας, των πλουτοκρατών, τοκογλύφων, των εμπόρων και βιομηχάνων και προασπίζονται τα δικαιώματα των εργατών, των αγροτών και γενικά των φτωχών και βιοπαλαιστών. Η σύγκρουση αυτή με τους εκκλησιαστικούς άρχοντες αλλά και την αστική τάξη, τους δύο αυτούς πυλώνες της εθνικιστικής δραστηριότητας, που ενώ ανοικτά αγωνίζονταν για την Ένωση με την Ελλάδα, ταυτόχρονα αρκετοί απ'αυτούς συνεργάζονταν και συναγελάζονταν με τους Βρετανούς για τίτλους, τιμές και αξιώματα, οδηγεί και σε διαφορετικές ατραπούς τους κοινωνικούς και πολιτικούς αγώνες των εργατο-αγροτών, οι οποίοι δεν έχουν ως κύριο μέλημά τους την Ένωση, αλλά τη βελτίωση των όρων απασχόλησης και την εξασφάλιση ενός υποφερτού επιπέδου ζωής, αλλά και πολιτικών ελευθεριών που θα οδηγήσουν στην αυτονομία και ανεξαρτησία της Κύπρου μακράν πάσης εξωτερικής επιρροής.

Τα πιο πάνω αριστερά/σοσιαλιστικά έντυπα, η ιδεολογία και οι απόψεις τους για

λύση των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων της Κύπρου είναι λίγο πολύ γνωστά. Γι' αυτό και θα επικεντρωθώ σε ένα άλλο, λιγότερο γνωστό, έντυπο και στον εκδότη του που αγωνίστηκε προς το τέλος της δεκαετίας του 1920 για προώθηση των απόψεων του για προσωρινή εγκατάλειψη του αγώνα για την ένωση ως ανέφικτης και την στροφή προς την πολιτική της αυτονομίας της Κύπρου. Η εφημερίδα αυτή ονομαζόταν «ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ» και εκδιδόταν στην Αμμόχωστο από τον Δεκέμβριο του 1926 μέχρι τον Οκτώβριο του 1929. Εκδότης και Διευθυντής της ήταν ο δικηγόρος και πολιτευτής Κυριάκος Παύλου Ρωσσίδης.

Τις προοδευτικές και επαναστατικές για την εποχή του ιδέες ο Κυριάκος Π. Ρωσσίδης έθεσε σ' εφαρμογή από το 1924, όταν προχώρησε στη δημιουργία του Αγροτικού Κόμματος, στο οποίο ονειρευόταν να εντάξει και τους Τουρκοκύπριους και να χαράξει κοινή μ' αυτούς πολιτική όσον αφορά στα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα του τόπου. Φαίνεται, πως η ιδέα του βρήκε ανταπόκριση από τους Τουρκοκύπριους, αλλά καταπολεμήθηκε από την πολιτική ηγεσία των Ελληνοκυπρίων, η οποία δε σκεφτόταν ούτε επί στιγμή να εγκαταλείψει τον αγώνα για Ένωση με την Ελλάδα.

Πολύ νωρίς ο Κυριάκος Π. Ρωσσίδης αποκάλυψε και προώθησε ευθαρσώς τις πολιτικές του απόψεις όσον αφορά το πολιτικό πρόβλημα της Κύπρου. Πίστευε πως με βάση τις δεδομένες πολιτικές συνθήκες και περιστάσεις και τη δύσκολη θέση, στην οποία βρισκόταν η Ελλάδα μετά την Μικρασιατική συμφορά του 1922, ήταν εντελώς αδύνατο να επιτύχει ο ενωτικός αγώνας των Ελλήνων της Κύπρου. Εξάλλου η πολιτική του Ελευθέριου Βενιζέλου στο θέμα αυτό ήταν γνωστή: η Ελλάδα δεν ήταν σε θέση κάτω από τις δεδομένες συνθήκες να υποστηρίξει την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα και να έρθει σε σύγκρουση με τη φίλη και σύμμαχό της, Μεγάλη Βρετανία. Η Ελλάδα τότε είχε άλλες πιεστικές προτεραιότητες. Γι' αυτό σε μια σειρά άρθρων του στη «Δημιουργία» από τον Φεβρουάριο του 1929 ο Κυριάκος Π. Ρωσσίδης υποστήριξε την επιδίωξη αυτονομίας των Κυπρίων. Η προσπάθεια του απέτυχε λόγω της άρνησης της Βρετανικής Κυβέρνησης να αποδεχθεί σύστημα αυτοδιοίκησης των Κυπρίων, με το επιχείρημα πως ήταν ακόμα ανώριμοι για κάτι τέτοιο.

*Θεοχάκης Σταυρίδης***Η εγκατάσταση Επτανησίων στην Κύπρο στα μέσα του 18^{ου} αιώνα
και τοπικές αντιδράσεις**

Η ανακοίνωση αυτή βασίζεται σε οθωμανικό έγγραφο από τα Αρχεία της Βενετίας, στο οποίο ομάδα Μουσουλμάνων Εμπόρων της Λάρνακας εξέφραζε στον τοπικό Καδή τα παράπονά της για την εγκατάσταση στην πόλη Επτανήσων Βενετών υπηκόων. Με βάση το έγγραφο αυτό, γίνεται ιστορική επισκόπηση της εγκατάστασης Επτανησίων στο λιμάνι της Λάρνακας μετά το 1570, με ιδιαίτερη αναφορά στους λόγους μετοίκησής τους και στην ευρύτερη επτανησιακή Διασπορά στην Ανατολική Μεσόγειο. Το βασικό ερώτημα που τίθεται αφορά στις αιτίες που οδήγησαν στη διατύπωση των σχετικών παραπόνων, και στο πλαίσιο αυτό, η παροικία των Επτανησίων μελετάται συγκριτικά με τις άλλες παροικίες Ευρωπαίων εμπόρων ως προς τον χρόνο άφιξης, τον αριθμό, την κοινωνική σύνθεση και τον βαθμό αφομοίωσής της στην τοπική κοινωνία.

*Ανδρέας Στεργίου***Η παραβίαση της αρχής της αυτοδιάθεσης στην Κύπρο**

Μετά την είσοδό της στην Ευρωπαϊκή Ένωση η Κυπριακή Δημοκρατία έχει το «προνόμιο» να είναι το μόνο κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δεν ελέγχει τμήμα του εδάφους της, όχι μόνο εξαιτίας της παράνομης κατοχής του βόρειου τμήματός της από την Τουρκία αλλά και λόγω της παρουσίας με όρους αποικιοκρατικούς, στρατιωτικών βάσεων χώρας-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η παρούσα εισήγηση αποσκοπεί στο να καταδείξει ότι και οι δύο περιπτώσεις συνιστούν μια κατάφωρη παραβίαση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης, το οποίο έχει σφυρηλατήσει τη μεγάλη του νομική και ηθική παράδοση σε μια πορεία δύο αιώνων, αρχής γενομένης από τη Γαλλική Επανάσταση, και συνιστά σήμερα δια μέσου της πρακτικής των Ηνωμένων εθνών μια γνήσια νόρμα του διεθνούς δικαίου, για κάποιους μάλιστα νομικούς και μια μορφή *ius Cogens*.

Πέτρος Στυλιανού

Το Κυπριακό Φοιτητικό Κίνημα της Αθήνας στον Απελευθερωτικό Αγώνα 1955-1959

Ο ομιλητής επικεντρώνεται στις τρεις επάλξεις, από τις οποίες οι Κύπριοι φοιτητές της Αθήνας συνέδραμαν τον κυπριακό αγώνα του 1955-1959.

Συγκεκριμένα επισημαίνει το ρόλο του Ομίλου Κυπριακού Εθνικού Πνευματικού Αγώνα (ΟΚΕΠΑ) –του οποίου υπήρξε δραστήριο μέλος– της Εθνικής Φοιτητικής Ενώσεως Κυπρίων (ΕΦΕΚ) – της οποίας υπήρξε μέλος του Δ.Σ. (1951-1952), Πρόεδρος της Επιτροπής Διαφώτισης της ΕΦΕΚ (1952-1953) και Πρόεδρος της ΕΦΕΚ (1953-1955), καθώς και της Οργάνωσης «Κυπρίων Αγωνιστών Ριψοκίνδυνοι Ηγέτες» (ΚΑΡΗ), την οποία ίδρυσε στην Αθήνα ο Κύπριος εθνικός αγωνιστής Ιωάννης Χ' Παύλου Ιωαννίδης και η οποία αναδιοργανώθηκε το 1954 από τους Ιωάννη Ιωαννίδη, Πέτρο Στυλιανού, Ρένο Κυριακίδη και Θάσο Σοφοκλέους. Ο ομιλητής αναφέρεται στην προσπάθεια εκγύμνασης των Κύπριων φοιτητών / μελών της ΚΑΡΗ, που αναλήφθηκε από Κύπριους αξιωματικούς του Ελληνικού στρατού Άθω Μυριανθόπουλο, τον Κύπριο λοχαγό του Ελληνικού στρατού, Παπακυριακού, και τον Κύπριο στρατηγό Μενέλαο Παντελίδη, τον Έλληνα Πανεπιστημιακό Γεώργιο Κοντόπουλο (υψηλή αστρονομία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και μετέπειτα ακαδημαϊκό), στη μετεκπαίδευση στην τακτική του ανταρτοπόλεμου στα βουνά του Ψηλορείτη στην Κρήτη από τους οπλαρχηγούς / αγωνιστές κατά της Γερμανικής κατοχής αδελφούς Γιάννη και Μανόλη Μπαντουβά και το συμφοιτητή τους Κώστα Μπαντουβά, την κάθοδο οκτώ από τους δεκαέξι Κύπριους φοιτητές στην Κύπρο, ύστερα από πρόκληση του αρχηγού της ΕΟΚΑ, Γεωργίου Γρίβα Διγενή, και την από μέρους τους ανάληψη ηγετικών ρόλων στον απελευθερωτικό αγώνα. Ειδική σύντομη αναφορά θα γίνει στη δράση των: Ρένου Κυριακίδη ως τομεάρχη Πιτσιλιάς, του Πέτρου Στυλιανού ως ταγματάρχη Σολιάς, Μαραθάσας, Τηλλυρίας, Κύκκου, του Θάσου Σοφοκλέους ως τομεάρχη της επαρχίας της Κερύνειας, του Φώτη Παπαφώτη ως τομεάρχη Καρπασίας. Αναφέρεται, επίσης περιληπτικά, στο ρόλο των: Νίκου Αγγελίδη, Νίκου Σπανού, Ανδρέα Νέστορος, Ανδρέα Λαμπριανίδη, Κύπρον Παπαδόπουλον και άλλων Κύπριων φοιτητών στον αγώνα (Τάκη Κάιζερ, Κλαίρης Ξενίδου-Αγγελίδου, Ρούλας Γιαλλουρίδου-Ιργιώτου, Αντιγόνης Ελευθερίου Παπακωνσταντίνου κ.ά.

Ειδική αναφορά θα γίνει στο ρόλο των Κυπριακών Φοιτητικών εκπομπών προς την Κύπρο από το τμήμα Βραχέων του Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας (Ε.Ι.Ρ.), (με

Διευθυντή τον Πύργο Μπαμίχα), με τίτλο «Η Κυπριακή Παθητική αντίστασις», που την εποπτεία της είχε ο Πέτρος Στυλιανού, το Εθνικόν Κομιτάτον που συνέστησε ο ομιλητής, την πρώτη επαναστατική προκήρυξη που κυκλοφόρησε στην Κύπρο και που το Κομιτάτον εξέδωσε (με τη γραφίδα του Πέτρου Στυλιανού), τα σαμποτάζ στις τηλεφωνικές γραμμές των Πλατρών την νύκτα, παραμονή της τέλεσης των εγκαινίων του Φεστιβάλ Πλατρών από τον τότε Κυβερνήτη της Κύπρου, Σερ Ρόμπερτ Αρμντέιτς, την απόπειρα σαμποτάζ του Φεστιβάλ Πλατρών κ.ά.

Ειδική αναφορά γίνεται επίσης στη ρύψη των πρώτων παράνομων φυλλαδίων (που έγραψε ο Πέτρος Στυλιανού) κατά της βρετανικής κατοχής μετά την εφαρμογή της αντιστασιαστικής νομοθεσίας (και που κυκλοφόρησαν στο συλλαλητήριο της Φανερωμένης, όταν ο Μακάριος εκφώνησε τον γνωστό «Όρκον της Φανερωμένης»), και στους χώρους εκγύμνασης των Κύπριων φοιτητών: Σκουφά 12, (Κολωνάκι), Κύπρου 21(Κηφισιά, Αθήνα), οδός Πάρου (Κηφισιά, Αθήνα), Πεντέλης 8 (Αθήνα), Σκοπευτήριο Καισαριανής, Άγιο Γιάννη Κυνηγό (στον Υμηττό), οικία αδελφών Μπαντουβά (Ηράκλειο Κρήτης), Βουνά Γιούχτα (Ψηλορείτη), οικία Παπακυριακού (οικισμός Παπάγου, Αθήνα), Αβέρωφ 21 (Κλινική Μανόλη Μπαντουβά, Αθήνα) και Εργαστήριο Αστρονομίας Πανεπιστημίου Αθηνών).

Λοῖζος Συμεού

Σχέσεις Σχολείου-Οικογένειας στην Κύπρο: Εκπαιδευτικά και Παιδαγωγικά Ζητήματα και Διλήμματα

Τις τελευταίες δεκαετίες δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στις σχέσεις που διατηρεί το σχολείο με τις οικογένειες των μαθητών του, καθώς οι σχέσεις αυτές φαίνεται να αποτελούν καθοριστικές συνιστώσες της ποιότητας της εκπαίδευσης που παρέχει το σχολείο. Η σχετική ρητορική σχετίζεται άμεσα με τις ευρύτερες αντιλήψεις που παρατηρήθηκαν στο ευρύτερο διεθνές πολιτικό-ιστορικό πλαίσιο της εκπαίδευσης και τις πολλές αλληλένδετες ή και επιμέρους αλλαγές στο χώρο της εκπαίδευσης και οι οποίες συνέβαλαν άμεσα ή έμμεσα στην ενίσχυση των δεσμών σχολείου και οικογένειας. Σήμερα, λοιπόν, επισημαίνεται η αξία, όχι μόνο της σύγκλισης των απόψεων του σχολείου και της οικογένειας, αλλά και της δημιουργίας δυνατών και θετικών επικοινωνιακών δεσμών μεταξύ τους που να στοχεύουν στην όσο το δυνατό αποτελεσματικότερη συνεργασία τους. Στα πλαίσια

αυτά, σε πολλά εκπαιδευτικά συστήματα καταβάλλονται σοβαρές προσπάθειες για τη βελτίωση και ενίσχυση των σχέσεων σχολείου-οικογένειας, ενώ παράλληλα επιδιώκεται η ενεργός ανάμειξη των γονέων και κηδεμόνων στα σχολεία των παιδιών τους. Οι προσπάθειες αυτές έχουν οδηγήσει σε ουσιαστικές αλλαγές στις στάσεις των εκπαιδευτικών και των γονιών ως προς τις μεταξύ τους σχέσεις, όπως επίσης και στις αντιλήψεις τους για συγκεκριμένες πρακτικές, μορφές και επίπεδα εμπλοκής και συμμετοχής των γονέων στο σχολείο. Την ίδια στιγμή, επισημαίνεται μια έντονη συζήτηση στη διεθνή βιβλιογραφία ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής των θετικών αποτελεσμάτων προγραμμάτων γονεϊκής ανάμειξης των γονέων για όλα τα παιδιά, ενώ εκφράζονται φόβοι ότι προσπάθειες που στοχεύουν στο να φέρουν σχολείο και οικογένεια πιο κοντά, μπορούν να διευρύνουν αντί να γεφυρώσουν το χάσμα μεταξύ διαφορετικών ομάδων παιδιών, ιδιαίτερα ανάμεσα στα παιδιά των χαμηλών κοινωνικών-εισοδηματικών στρωμάτων και τα υπόλοιπα. Η εργασία αυτή διερευνά αυτή την κριτική στην περίπτωση του εκπαιδευτικού συστήματος της Κύπρου συζητώντας σχετικές συνιστώσες και θεσμούς του συστήματος (π.χ. Σύνδεσμοι Γονέων, κατ' οίκον εργασία, σχολική επιλογή) και περιγράφοντας σχετικές καινοτομίες που έχουν εισαχθεί στο εκπαιδευτικό σύστημα της Κύπρου. Η εργασία καταλήγει συζητώντας τα εκπαιδευτικά και παιδαγωγικά διλήμματα που προκύπτουν σε σχέση με το θέμα για το κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα με αναφορά στο ευρύτερο πολιτικό-ιστορικό πλαίσιο της κυπριακής εκπαίδευσης.

Αρχιμανδρίτης Ιγνάτιος Σωτηριάδης

Η σημασία της επίσκεψης του Αρχιεπισκόπου Κύπρου Χρυσόστομου Β' στο Βατικανό

Από 12-17.6.2007 ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ.κ. Χρυσόστομος Β' πραγματοποίησε επίσημη επίσκεψη στον Πάπα Βενέδικτο ΙΣΤ'. Η επίσκεψη αυτή αποτελεί σταθμό στη νεότερη Εκκλησιαστική Ιστορία της Αυτοκεφάλου Εκκλησίας της Κύπρου, εφόσον δημιούργησε γέφυρες συνεργασίας με τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. Μεγάλη είναι η σημασία της σε πολλαπλά επίπεδα αλλά κυρίως στην κατεύθυνση της μεθοδικής επίλυσης του εθνικού ζητήματος, δια του αιτήματος συντήρησης των χριστιανικών μνημείων της κατεχόμενης Κύπρου. Οι διαστάσεις της ιστορικής αυτής επίσκεψης και η ανάλυσή τους ως συμβολή της Εκκλησίας της Κύπρου στη διεθνή, διαχριστιανική και ευρωπαϊκή προβολή της Κύπρου είναι ο στόχος αυτής της ανακοίνωσης.

Δημήτρης Ηρ. Ταλιαδώρος

Η Εκκλησία της Φανερωμένης και ο Αγώνας της ΕΟΚΑ

Η Εκκλησία της Φανερωμένης με την πλούσια εθνική προσφορά στους αγώνες του Ελληνισμού υπήρξε κατά την περίοδο τόσο της προπαρασκευής, όσο και της διεξαγωγής του Αγώνα της ΕΟΚΑ σημαντικό σημείο αναφοράς.

Είναι γνωστό ότι υπό τους θόλους της Φανερωμένης και ενώπιον χιλιάδων κόσμου ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ο Γ' διακήρυξε στις 22 Αυγούστου 1954 το στόχο του αγώνα του Κυπριακού Ελληνισμού. Είναι ο περίφημος «όρκος της Φανερωμένης»: «Υπό τους ιερούς αυτούς θόλους ας δώσωμεν σήμερον τον άγιον όρκον: Θα παραμείνωμεν πιστοί έως θανάτου εις το εθνικόν μας αίτημα. Άνευ υποχωρήσεων. Άνευ συναλλαγών. Θα περιφρονήσωμεν την βίαν και την τυραννίαν. Με θάρρος θα υψώσωμεν το ηθικόν παράστημά μας υπεράνω των μικρών και εφημέρων κωλυμάτων, εν και μόνον επιδιώκοντες, εις εν και μόνον αποβλέποντες τέλμα, την Ένωσιν και μόνον την Ένωσιν».

Η Φανερωμένη και η στεγαζόμενη σ' αυτή ΟΧΕΝ υπήρξαν τα φυτώρια της ΕΟΚΑ. Από τις τάξεις των νέων και των νεανίδων που σύχναζαν στην ΟΧΕΝ στρατολογήθηκαν οι πρώτοι αγωνιστές και αγωνίστριες της ΕΟΚΑ. Πρωτοεργάτης της στράτευσης των νέων και των νεανίδων στον Αγώνα της ΕΟΚΑ υπήρξε ο πρωθυερέας του ναού της Φανερωμένης, Παπάσταυρος Παπαγαθαγγέλου.

Το έργο του Παπάσταυρου συνέχισε, μετά την εξορία του (9.3.1956), ο έτερος εφημέριος της Φανερωμένης πατήρ Φώτιος Καλογήρου. Ο πατήρ Φώτιος υπήρξε υπεύθυνος του Γενικού Κέντρου της ΕΟΚΑ, το οποίο είχε την ευθύνη των Συνδέσμων (δηλαδή του «ταχυδρομείου» της Οργάνωσης), του Ταμείου της Οργάνωσης και τη διακίνηση του οπλισμού. Ο πατήρ Φώτιος ήταν επίσης ο σύνδεσμος του Διγενή με τον Μακάριο, έως την εξορία του τελευταίου.

Ιδιαίτερα σημαντικές υπηρεσίες προσέφερε στον Αγώνα της ΕΟΚΑ και ο Γραμματέας της Εκκλησιαστικής Επιτροπής της Φανερωμένης, Κυριάκος Μαρκίδης. Ο Μαρκίδης ως ιδιοκτήτης-διευθυντής της Κυπριακής Εταιρείας Μεταφορών (ΚΕΜ) βοήθησε τα μέγιστα στη διακίνηση προσωπικού και υλικού της ΕΟΚΑ.

Στην εκκλησία της Φανερωμένης έγιναν σημαντικά γεγονότα του Αγώνα της ΕΟΚΑ. Ενδεικτικά αναφέρουμε: στις 17 Δεκεμβρίου 1955 η κηδεία του ήρωα Χαράλαμπου Μούσκου. Στις 31 Αυγούστου 1958 δέκα χιλιάδες Κύπριοι συγκεντρώθηκαν μέσα και έξω από την εκκλησία της Φανερωμένης για την τέλεση από τον τότε εθναρ-

χεύοντα Μητροπολίτη Κιτίου Ανθιμο μνημοσύνου όλων των ηρωομαρτύρων του απελευθερωτικού Αγώνα. Στις 31 Μαΐου 1959 τελέσθηκε στη Φανερωμένη το πρώτο μνημόσυνο των ηρώων της ΕΟΚΑ μετά τη λήξη του Αγώνα. Στη Φανερωμένη, επίσης, τελέσθηκε από τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, στις 16 Αυγούστου 1960, η πανηγυρική δοξολογία μετά την εγκαθίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Η Φανερωμένη είναι βέβαιο ότι μπορεί να σεμνύνεται ότι από το χώρο της άναψε ο σπινθήρας του εθνικοαπελευθερωτικού Αγώνα της ΕΟΚΑ.

Μακάριος Τηλλυρίδης

Η συγγραφική δράση του Κύπριου Αρχιεπισκόπου του 17^{ου} αιώνα Ιλαρίωνα Κιγάλα

Παρουσίαση της συγγραφικής δράσης του Κύπριου Αρχιεπισκόπου του 17^{ου} αιώνα Ιλαρίωνα Κιγάλα και ειδικότερα της εμπλοκής τους στη συγγραφή του βιβλίου «Περί Αρχής του Πάπα» του Πατριάρχη Ιεροσολύμων Νεκταρίου.

Μαρίνα Τουμπορηή

Η εικονογράφηση της ψυχωφελούς ιστορίας του Βαρλαάμ και Ιωάσαφ του κώδικα αρ. 11 της Βουλής των Ελλήνων από τον μικρογράφο Λουκά τον Κύπριο (+1629)

Οι μικρογραφίες του χειρογράφου αρ. 11 της Βουλής των Ελλήνων, το οποίο περιέχει την ψυχωφελή, ευρέως διαδεδομένη, *Μυθιστορία του Βαρλαάμ και Ιωάσαφ*, αποδίδονται στον Λουκά τον Κύπριο, επίσκοπο Μπουζιάου και μητροπολίτη Ουγγροβλαχίας. Οι σκηνές που συνοδεύουν το κείμενο σε δημόδη γλώσσα, έχουν ως γνώριμά τους τη σύζευξη βυζαντινών και αναγεννησιακών στοιχείων.

Προκειμένου να γίνει ακριβής εκτίμηση των μικρογραφιών του χειρογράφου της Βουλής και της θέσης τους στην εικονογραφική παράδοση, με απώτερο σκοπό την κατανόηση του τρόπου της καλλιτεχνικής παραγωγής και των αισθητικών επιλογών

του Λουκά, απαιτείται ενδελεχής μελέτη όλων των εικονογραφημένων βυζαντινών κωδίκων της ιστορίας των δύο οσίων.

Η διερεύνηση του τρόπου εργασίας του Λουκά αποτελεί ένα σημαντικό μέρος του ευρύτερου ερευνητικού ενδιαφέροντος της γράφουσας, εφόσον η διδακτορική της διατριβή έχει ως θέμα της την Βυζαντινή και τη Δυτική εικονογράφηση της ψυχωφελούς αυτής μυθιστορίας.

Στο πλαίσιο της παρούσας ανακοίνωσης θα προβούμε στη διατύπωση υποθέσεων σχετικών με την πρωτοτυπία και τα πιθανά πρότυπα του Κυπρίου Λουκά, όπως αυτά διαφαίνονται μέσα από τη μελέτη της εικονογράφησης του κώδικα αρ. 11 της Βουλής των Ελλήνων και την σύγκριση της με αυτή των υπόλοιπων πέντε χειρογράφων που περιέχουν την *Ιστορία του Βαρολάμ και Ιωάσαφ*.

Χάγκεν Φλάισερ

Το δίλημμα «των ίσων αποστάσεων»: Η Πολιτιστική πολιτική της Δυτ. Γερμανίας (ΟΔΓ) στο στρατηγικό τρίγωνο Κύπρου – Ελλάδας – Τουρκίας

Η ανακοίνωση, βασισμένη σε πρωτογενείς πηγές, θα εξετάσει την πολιτιστική στρατηγική της ΟΔΓ στην ανατολική Μεσόγειο – με επίκεντρο την Κύπρο – στις δεκαετίες του 1960 και '70.

Εμμανουήλ Φυριπτής, Μιχαήλ Βασιλείου

Θεσμική και ιδεολογική ταυτότητα του ελληνικού και του κυπριακού δημοτικού σχολείου. Συγκριτική-ερευνητική προσέγγιση

Η εργασία έχει ως στόχο τη συγκριτική διερεύνηση του περιεχομένου των σπουδών και της στοχοθεσίας του δημόσιου δημοτικού σχολείου στην Κύπρο και την Ελλάδα στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, προκειμένου να διαπιστωθεί η ποιότητα του μελλοντικού πολίτη που επιδιώκεται να διαμορφωθεί από τα δύο εκπαιδευτικά συστήματα, καθώς και ο βαθμός στον οποίο συμπίπτει ή αποκλίνει η σκοποθεσία τους.

Αντικείμενο της έρευνας αποτελούν τα νομοθετικά κείμενα που διέπουν τη λειτουργία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στις δύο χώρες καθώς και τα σχετικά αναλυτικά και ωρολόγια προγράμματα λειτουργίας των δημοτικών σχολείων τους. Ειδικότερα η μελέτη του νομοθετικού πλαισίου εστιάζεται στη γενικότερη σκοποθεσία του δημοτικού σχολείου, ενώ η ανάλυση περιεχομένου των μαθημάτων διδασκαλίας, στις επί μέρους σκοποθεσίες των διδασκομένων γνωστικών αντικειμένων.

Από τη γενική και ειδική συγκριτική διερεύνηση των ανωτέρω προκύπτουν συμπεράσματα που έχουν σχέση:

- με τις σχολικές πρακτικές,
- με τις διαφοροποιήσεις του διδακτικού χρόνου που αφιερώνεται για τη διδασκαλία των επί μέρους γνωστικών αντικειμένων,
- με τη φιλοσοφία και τον προσανατολισμό του κάθε εκπαιδευτικού συστήματος κ.ά.

Αναστασία Χάματσου

Σε αναζήτηση της Τοπικής Ιστορίας:

Η περίπτωση του Δημοτικού Ιστορικού Μουσείου και Αρχείου Ιδαλίου

Το 2003 το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου ενέταξε στις ερευνητικές του δραστηριότητες πρόγραμμα διερεύνησης των δυνατοτήτων της τοπικής ιστορίας με υπόθεση εργασίας την κοινότητα Ιδαλίου. Ο ένας από τους δύο κυρίαρχους στόχους του προγράμματος, αυτός της πολιτιστικής αποκέντρωσης πραγματοποιήθηκε ουσιαστικά με τη διάσωση, την προβολή και την αξιοποίηση της ιστορίας της συγκεκριμένης περιοχής μέσα από την συγκρότηση Ιστορικού Μουσείου και Αρχείου της Κοινότητας. Ο άλλος στόχος, η διερεύνηση των ορίων της τοπικής ιστορίας ως εργαλείου διδασκαλίας της σχολικής ιστορίας και ως μέσου πολιτιστικής αγωγής, επιχειρήθηκε με την διασύνδεση και αξιοποίηση του ποικίλου αυτού αρχαιολογικού υλικού με τις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης. Αποτέλεσμα αυτών των προσπαθειών ήταν η δημιουργία ενός πλούσιου αρχείου μικροϊστορίας και τοπικής ιστορίας, το οποίο προτείνουμε να παρουσιασθεί στα πλαίσια των εργασιών του Δ' Διεθνούς Κυπρολογικού Συνεδρίου.

Δημήτρης Χαραλάμπους

Στις απαρχές του συνδικαλισμού των καθηγητών στην Κύπρο: Η Ομοσπονδία Λειτουργών Μέσης Εκπαιδύσεως (1930-1931)

Η εξέλιξη του συνδικαλισμού των καθηγητών της μέσης εκπαίδευσης αποτελεί μία από τις θεματικές που δεν έχει αγγίξει ουσιαστικά η κυπρολογική έρευνα. Ενώ λοιπόν διαθέτουμε από το 2001 μια εκτενή εργασία για την ιστορία του διδασκαλικού συνδικαλισμού κατά την περίοδο της Αγγλοκρατίας, η αντίστοιχη ιστορία των καθηγητών της μέσης εκπαίδευσης παραμένει ακόμη ένας άγνωστος 'τόπος'.

Η εισήγησή μας θα προσπαθήσει να ρίξει φως, μέσα από αδημοσίευτες και δημοσιευμένες πρωτογενείς πηγές, στις συνθήκες και τις διεργασίες, τα πρόσωπα και τις πρωτοβουλίες που οδήγησαν το 1930 στην ίδρυση του πρώτου σχετικού συλλογικού μορφώματος, της «Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαιδύσεως». Η οργάνωση αυτή, χωρίς να παρουσιάζει έντονη δραστηριότητα, απονεκρώθηκε, όπως όλες οι συλλογικές κινήσεις της εποχής, ύστερα από τα οκτωβριανά και το κατασταλτικό κλίμα που τα ακολούθησε. Ωστόσο, ως η πρώτη συνδικαλιστική οργάνωση του είδους, έχει τη δική της αξία και τη δική της συμβολή, αφού συνιστά εκ των πραγμάτων τον ιστορικό θεμέλιο λίθο στην εξέλιξη του συνδικαλισμού των καθηγητών.

Ευάνθης Χατζηβασιλείου

Η κόκκινη γραμμή: Ελληνικές στρατηγικές στο Κυπριακό, 1945-2004

Η εισήγηση θα εξετάσει την ελληνική στρατηγική στο Κυπριακό, στην ευρύτερη διάρκεια της μεταπολεμικής εποχής, από μία συγκεκριμένη οπτική γωνία: έδινε, σε κάθε περίπτωση, η ελληνική πλευρά (Αθήνα και Εθναρχία/Κυπριακή Δημοκρατία) την εντύπωση ότι έφθανε στα όρια των παραχωρήσεων που ήταν δυνατό να πραγματοποιήσει; Με δεδομένο ότι η διεθνής διαπραγματευτική ισχύς ενός μέλους αυξάνεται ραγδαία, εάν πείσει ότι βρίσκεται σε μία παρόμοια κατάσταση, γίνεται σαφές ότι από την απάντηση στο ερώτημα αυτό εξαρτάται, εν πολλοίς, η διακρίβωση της πειστικότητας της ελληνικής πολιτικής στο συγκεκριμένο θέμα.

Ιωάννα Χατζηκωστή

Η συμβολή του Κυπριακού θεάτρου στις προσπάθειες για την αποκατάσταση αποσπασματικών αρχαίων δραμάτων: επιτυχίες και αποτυχίες

Στο σύγχρονο Κυπριακό θέατρο έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια αρκετές προσπάθειες αποκατάστασης και παράστασης αρχαίων δραμάτων, τα οποία σώζονται αποσπασματικά. Η χρησιμότητα μιας τέτοιας προσπάθειας είναι αναμφισβήτητη, αν αναλογισθεί κανείς ότι από μία τεράστια παραγωγή, η οποία, σύμφωνα με υπολογισμούς, θα περιλάμβανε μόνο τον πέμπτο αιώνα 1000 τραγωδίες, σώζονται σήμερα μόνο 33 ολόκληρα έργα τραγωδίας. Καθοριστικός παράγοντας επιτυχίας ή αποτυχίας στις παραστάσεις αυτές είναι το κείμενο. Μικρής έκτασης κενά σε ένα αρχαίο κείμενο είναι φυσικά ευκολότερο να αποκατασταθούν. Οι προσπάθειες αποκατάστασης όμως περιλαμβάνουν και αρχαία έργα που σώζονται σε πολύ λίγους στίχους. Υπάρχουν πολλά θέματα που χρήζουν συζήτησης όσον αφορά στα έργα αυτά και τις παραστάσεις που προκύπτουν από αυτά. Πότε μία αποκατάσταση εξυπηρετεί το αρχαίο κείμενο και πότε πρέπει να θεωρείται αυτόνομο έργο ενός σύγχρονου συγγραφέα; Μπορεί μια αποκατάσταση να αναπληρώσει περισσότερο από το μισό κείμενο; Θα έπρεπε να αναπληρώνει περισσότερο από το 80% ή 90 % ενός χαμένου αρχαίου κειμένου; Μπορούν τέτοια κείμενα να περιλαμβάνονται σε φεστιβάλ αρχαίου δράματος; Γιατί διστάζουμε κάποτε να ονομάσουμε τα έργα που προκύπτουν διασκευές εμπνευσμένες από την αρχαιότητα, όπως γίνεται συχνά στο εξωτερικό (βλ. *Cruel and Tender*, Martin Crimp / *Bog of Cats*, Marina Carr); Ποιά είναι η αντίδραση του κοινού σε αυτές τις αποκαταστάσεις και παραστάσεις;

Χωρίς αμφιβολία κάποιες από τις προσπάθειες αποκατάστασης αρχαίων δραμάτων στην σκηνή του Κυπριακού θεάτρου έχουν συμβάλει με επιτυχία στην γενικότερη προσπάθεια αξιοποίησης των έργων αυτών αλλά κάποιες άλλες είχαν παραπλανητικά αποτελέσματα.

Ανθούλα Χοτζάκογλου

Καραγκιοζοπαίχτες της Σολέας: Θ. Θεμιστοκλέους, Α. Κοκωνάς, Γ. Ιδαλίας

Αντικείμενο της ανακοίνωσης θα αποτελέσουν τρεις καραγκιοζοπαίχτες που γεννήθηκαν κι έδρασαν στην περιοχή της Σολέας (επαρχία Λευκωσίας). Ο Θ. Θεμιστοκλέους (1919-1991) από την Κακοπετριά, ο Α. Κοκωνάς (1920-1983) που γεννήθηκε στην Ευρύχου κι έζησε στην Τεμπριά και δίπλα τους, ο νεότερος Γ. Ιδαλίας (1939-) που ζει στην Κοράκου.

Θα παρουσιαστούν εν συντομία η βιογραφία και εργογραφία τους με έμφαση στο δραματολόγιο, την τεχνική κατασκευής φιγούρων-σκηνικών και τις συνθήκες που διαμόρφωσαν τη δράση τους. Τα ατομικά χαρακτηριστικά τους (μορφωτικό επίπεδο, οικογενειακή κατάσταση, κατάσταση της υγείας τους, οικονομική επιφάνεια, κ.α.) θα αποτελέσουν αφετηρία έγερσης γενικότερων ζητημάτων μελέτης του Θεάτρου Σκιών: μαθητεία σε μάστορα ή αυτοδίδαξη, προσόντα και κοινωνικό γόητρο του λαϊκού καλλιτέχνη, προτίμηση περιοδειών έναντι στησίματος μόνιμης σκηνης, αντιμετώπιση των παραστάσεων Καραγκιόζη ως πάρεργο ή κύριο επάγγελμα, παράλληλες καλλιτεχνικές δράσεις, αντιμετώπιση του Θεάτρου Σκιών ως θέαμα για παιδιά ή ενήλικες, πηγές έμπνευσης και πρότυπα –μίμηση ή αφομοίωση;-, σχέσεις συνεργασίας, αντιπαλότητας, αμοιβαίου δανεισμού μεταξύ καραγκιοζοπαικτών, αλλοτινά και σύγχρονα μέσα μόρφωσης και διασκέδασης.

Προς επίρρωση των λεγομένων, θα προβληθεί αδημοσίευτο φωτογραφικό υλικό, προερχόμενο από έρευνα και μελέτη ιδιωτικών αρχείων.

Η καταγραφή της δράσης των τριών Κύπριων καλλιτεχνών θα συνεισφέρει στην περιορισμένη βιβλιογραφία μιας λαϊκής τέχνης που η ανίχνευσή της καθίσταται ολοένα δυσχερέστερη. Παράλληλα, θα προσφέρει σε μεταγενέστερους ερευνητές αντιπροσωπευτικό δείγμα του Θεάτρου Σκιών στην Κύπρο, με στόχους την αξιολόγηση και σύγκρισή του με το Θέατρο Σκιών Ελλάδας, Τουρκίας, Αιγύπτου, κ.α.

Λουίζα Χριστοδουλίδου

**Ελένη, Κλυταιμνήστρα, Πηνελόπη: θραύσματα του ομηρικού μύθου
στην ποίηση του Κυρ. Χαραλαμπίδη**

Στην παρούσα εργασία θα εστιάσουμε στην Ελένη, την Κλυταιμνήστρα και την Πηνελόπη, συζύγους επιφανών ανδρών της ομηρικής παράδοσης. Αυτό που τις συνδέει, πέραν της συγγενικής τους σχέσης και της βασιλικής τους ιδιότητας, είναι το γεγονός ότι και οι τρεις δοκιμάστηκαν στην αυτοχρή της συζυγικής τους πίστης και σήκωσαν ανάλογα βάρη. Θα δούμε πότε ο ποιητής οικειοποιείται τον ομηρικό μύθο και πότε όχι και, συνακόλουθα, θα αναδιφήσουμε στις προεκτάσεις και τις διαστάσεις που απεικονίζουν τα ποιήματά του: «Παρθένος Ελένη» (*Μεθιστορία*, 1995), «Παλινωδία», «Στο παλάτι του Πρωτέα», «Οικειοθελώς», «Η Πηνελόπη αναγνωρίζει τον Οδυσσέα» (*Δοκίμιν*, 2000), «Πηνελόπη Οδυσσέως» και «Κλυταιμνήστρα (κατ' όναρ και καθ' ύπαρ)» (*Κυδώνιον μῆλον*, 2006). Μέσα από αυτά θα προβληθούν τα συμβατικά γνωρίσματα των τριών γυναικών: της Ελένης, που είναι η απιστία, της Κλυταιμνήστρας, που επίσης είναι η απιστία αλλά χρεώνεται, επί πλέον, και το στίγμα της συζυγοκτονίας και της Πηνελόπης, που συνιστά το πρότυπο της πιστής συζύγου.

Ο ποιητής αξιοποιεί τις παραπάνω γυναικείες μορφές ως διαχρονικά διακείμενα και ως αντικείμενα γραφής. Μέσα από τις απόπειρες «δεύτερης γραφής» και τις λογοτεχνικές μεταπλάσεις, ο μύθος, χωρίς να χάνει την ταυτότητά του, μετασχηματίζεται και προεκτείνεται. Συχνά, μέσα από το εύρημα των αναχρονισμών, το μυθικό πρόπλασμα ανανεώνεται, για να εκσυγχρονίσει, ο δημιουργός, το μυθικό μήνυμα, να δείξει την παλίνδρομη κίνηση ανάμεσα στο παρελθόν και το παρόν, αλλά και να προσδώσει στοιχεία νεωτεριστικότητας, ενώ δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μια νέα ανάγνωση του έργου του.

Χριστίνα-Έβελυν Χριστοδουλίδου

**Το κυπριακό εθνικό κίνημα μέσα από τις εκθέσεις των ελληνικών
προξενικών αρχών (1878-1911)**

Η καθεστωτική αλλαγή του 1878 και η ανάθεση της διοίκησης της Κύπρου στην Μεγάλη Βρετανία επέφερε μια σειρά αλλαγών σε όλους τους τομείς της διοίκησης και

των θεσμών στην Κύπρο, συμπεριλαμβανομένου και της λειτουργίας των προξενείων. Ως εκ τούτου το ελληνικό προξενείο στη Κύπρο παύει να υπάγεται στη δικαιοδοσία της ελληνικής πρεσβείας της Κωνσταντινούπολης και τίθεται υπό την αντίστοιχη του Λονδίνου και επιδέχεται σειρά διοικητικών αλλαγών.

Παράλληλα με την αλλαγή διοίκησης σηματοδοτείται η ανάπτυξη του κυπριακού εθνικού κινήματος. Η αλληλογραφία μεταξύ του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών και των αντίστοιχων προξενικών αρχών στην Κύπρο (Προξενείο Λάρνακας – Υποπροξενείο Λεμεσού) αποτελεί πολύτιμη πηγή πληροφοριών για τα τεκταινόμενα στην Κύπρο και καλύπτει μεγάλο εύρος θεμάτων. Στην παρούσα ανακοίνωση το ενδιαφέρον εστιάζεται στις αναφορές και τις παρατηρήσεις των προξενικών αρχών σχετικά με το κυπριακό εθνικό κίνημα, μέσα από τις επιστολές, τις εγκυκλίους και τις εκθέσεις που έστελναν κατά καιρούς οι πρόξενοι και υποπρόξενοι στο Υπουργείο Εξωτερικών στην Αθήνα, από το 1878 μέχρι και το 1911 (τέλος του Αρχιεπισκοπικού Ζητήματος).

Πιο συγκεκριμένα η ανακοίνωση κινείται – αναπτύσσεται γύρω από τους πιο κάτω άξονες:

- Τις πρώτες αναφορές για ένωση και εθνική αποκατάσταση της Κύπρου.
- Τα μέσα και τους τρόπους εκδήλωσης/έκφρασης των πατριωτικών αισθημάτων των Ελλήνων της Κύπρου. Πιο συγκεκριμένα πως ανταποκρίνονται σε εθνικά καλέσματα, τις αντιδράσεις τους σε φήμες για καθεστωτική αλλαγή. Ειδική μνεία γίνεται στη διαλεκτική σχέση του εθνικού κινήματος με την οικονομική δυσπραγία και τον Φόρο Υποτελείας, κ.α.
- Πώς και κατά πόσο οι σχέσεις των Ελλήνων της Κύπρου με τις αγγλικές αρχές επηρεάζουν την δυναμική του ενωτικού αιτήματος. Συγκεκριμένα, γίνεται αναφορά στα σχόλια των προξένων σχετικά με το χαρακτήρα, τη συμπεριφορά και τους χειρισμούς των Άγγλων έναντι των Κυπρίων κατά τα πρώτα χρόνια της παραμονής τους στο νησί και τις συνέπειες που είχαν στην ψυχοσύνθεση των ντόπιων και σε ποιό βαθμό διαμόρφωναν τη στάση και την αντίδρασή τους έναντι στο καθεστώς. Επίσης, εξετάζεται η έκφραση του εθνικού αισθήματος κατά τις επισκέψεις Άγγλων αξιωματούχων στην Κύπρο π.χ επίσκεψη Churchill το 1907 ή του Doughty το 1908.
- Πώς οι Κύπριοι αντιλαμβάνονται την παρουσία και το ρόλο του Έλληνα προξένου στο νησί. Συγκεκριμένα, παρουσιάζεται η θέση του στην κυπριακή κοινωνία και ο ρόλος του ως διαμεσολαβητού μεταξύ αλύτρωτων Κυπρίων και Ελληνικού Βασιλείου. Επίσης, αναπτύσσεται η δράση και η φύση της «παρέμβασης» του προξένου

στη διαμόρφωση της πολιτικής των Κυπρίων για εθνική αποκατάσταση, αλλά και σε άλλα θέματα που απασχολούν κατά καιρούς όπως π.χ το Αρχιεπισκοπικό Ζήτημα, συζητήσεις στο Νομοθετικό Συμβούλιο ή η εκπαίδευση.

- Τέλος, μέσα από τις αναφορές των προξένων διαφαίνεται η επίσημη ελληνική πολιτική έναντι της Κύπρου. Οι οδηγίες του Υπουργείου Εξωτερικών προς τον Έλληνα πρόξενο στην Κύπρο απευθύνονται και ερμηνεύονται στα πλαίσια της γενικότερης ελληνικής εξωτερικής πολιτικής και φανερώνουν κατά πόσο ή σε ποιο βαθμό η Κύπρος συγκαταλεγόταν στις προτεραιότητες της Ελλάδας, σε συνάρτηση με άλλες αλύτρωτες περιοχές όπως π.χ Μακεδονία.

Χρύσανθος Χρυσάνθου

Αποκωδικοποίηση γελοιογραφιών για το Κυπριακό. Έκδηλα και λανθάνοντα μηνύματα

Από την πλούσια βιβλιογραφία για το Κυπριακό απουσιάζουν μελέτες για τον τρόπο που αξιολόγησαν τα δραματικά γεγονότα οι γελοιογράφοι, οι άνθρωποι που καλούνταν καθημερινά να σχολιάσουν και να κρίνουν, με γελοιογραφικούς κώδικες και σύμβολα, πολιτικά πρόσωπα και τις πράξεις τους.

Οι γελοιογραφίες, ως σημαντικό μέρος του περιεχομένου των έντυπων Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας, αποτελούν εργαλείο διαμόρφωσης της κοινής γνώμης και επηρεασμού των κέντρων εξουσίας (McQuail, 1997), είναι μέσο συλλογικών ταυτίσεων και δημιουργίας «φαντασιακών κοινοτήτων» (Anderson, 1991), αλλά και ιδιόμορφη πηγή για την αναζήτηση της «ιστορικής αλήθειας» (Hobsbawm, 1998). Με τη δύναμη της εικόνας και της σάτιρας, με την ακαριαία επίδραση εικαστικών και λεκτικών συμβολισμών, με τα έκδηλα και λανθάνοντα μηνύματά τους, οι γελοιογραφίες μπορούν να προκαλούν συναισθηματική φόρτιση στους αναγνώστες και να ωθούν στην ανάληψη δράσης.

Στη μελέτη αυτή επιχειρείται η αποκωδικοποίηση γελοιογραφιών που αφορούν το Κυπριακό, από το 1878 μέχρι σήμερα, ο εντοπισμός και η νοηματοδότηση των συμβόλων που χρησιμοποιήσαν επιφανείς γελοιογράφοι, όπως ο Αρχέλαος Αντώνναρος, ο Βασίλης Χριστοδούλου, ο Φωκίων Δημητριάδης, ο Κώστας Μητρόπουλος, ο Μέντης

Μποσταντζόγλου (Μποστ), ο Κώστας Βλάχος, ο Γιώργος Μαυρογένης, ο Γιάννης Κυριακόπουλος (ΚΥΡ), ο Γιάννης Ιωάννου, ο Βαγγέλης Παυλίδης, ο Στάθης Σταυρόπουλος, ο Πέτρος Παπαπέτρου (ΠΠΝ) κ.ά.

Όσο φούντωνε το κύμα της διεκδίκησης του κυπριακού λαού για αυτοδιάθεση και απαλλαγή από τα αποικιακά δεσμά (1878 – 1959), μέσω γελοιογραφιών καταγγέλλονταν τα καταπιεστικά μέτρα και η επιβολή λογοκρισίας, διακωμωδούνταν οι βρετανικές παρεμβάσεις που αποσκοπούσαν στη διάβρωση της ελληνικής παιδείας, χλευαζόταν η αδυναμία της Βρετανίας να πατάξει τον ένοπλο αγώνα της ΕΟΚΑ.

Στην περίοδο ύστερα από την ανακήρυξη του νέου ανεξάρτητου και κυρίαρχου κράτους, της Κυπριακής Δημοκρατίας (1960 – 1974), γελοιογράφοι επισήμαναν τις ΝΑΤΟϊκές συνωμοσίες σε βάρος της Κύπρου, με την προώθηση του Σχεδίου Μπολ - Άτσεσον. Οι απειλές της Τουρκίας για εισβολή στο νησί, με αφορμή τις διακοινοτικές ταραχές που ξέσπασαν τον Δεκέμβριο του 1963 και συνεχίστηκαν αμείωτες το 1964, αντιμετωπίστηκαν ειρωνικά από τους γελοιογράφους, που παρουσίαζαν την τουρκική κυβέρνηση ως ανήμπορη να πραγματοποιήσει ένα τέτοιο εγχείρημα.

Η επιβολή της δικτατορίας από τη Χούντα την 21^η Απριλίου 1967 ήταν ένα γεγονός που αναδείχθηκε μέσα από την κυπριακή γελοιογραφία, αφού τέτοια δυνατότητα δεν υπήρχε στην Ελλάδα. Παράλληλα επισημαίνονταν προφητικά και οι κίνδυνοι που προδιαγράφονταν για την Κύπρο.

Οι απόπειρες για δολοφονία ή πολιτική εξόντωση του Μακάριου κράτησαν τους γελοιογράφους στην πρώτη γραμμή της «στράτευσης» για προάσπιση της Δημοκρατίας. Γελοιογράφοι κατήγγειλαν την τρομοκρατική δράση της ΕΟΚΑ Β' και του Γεώργιου Γρίβα, ενώ παράλληλα προέβαιναν σε υποδείξεις για εθνική συμφιλίωση με στόχο την αποτροπή των δεινών που προμηνύονταν για την Κύπρο εξαιτίας του διχασμού, κάτι που τελικά δεν αποφεύχθηκε το 1974.

Κατά την επόμενη περίοδο (1975 – 2008), όταν πλέον οι πληγές από το χουντικό – φασιστικό πραξικόπημα άρχισαν να επουλώνονται και το Κυπριακό μετατράπηκε σε πρόβλημα συνομιλιών και διαβουλεύσεων, με τις αλλεπάλληλες μεσολαβήσεις για λύση (όπως το Αμερικανο-βρετανο-καναδικό Σχέδιο, οι Δείκτες Γκουεγιάρ, οι Ιδέες Γκάλι, το Σχέδιο Ανάν κ.λπ.), οι γελοιογραφίες διαπνέονταν από θυμηδία για την εξίσωση του θύτη με το θύμα.

Gregory Arsh

Cyprus at the beginning of the Greek Revolution according to the reports of the Russian Consul

This paper is based on the reports of the Russian Consul in Cyprus (Larnaca) Constantine Perestiani which for the first time are used in scientific research. In accordance with these reports Cyprus was on the eve of the Greek Revolution quiet and the center of Greek commerce. Its inhabitants were peaceful and loyal to the Sultan. Despite this the Porte undertook extraordinary measures against Greek population of the island. To the knowledge of the Consul Turkish authorities intended to land 14000 troops in the island. By May of 1821 three thousands troops arrived already on the island. These troops committed all kinds of hostilities and insults. Many Greek notables were killed. Their daughters were urged to renounce their religion. Otherwise they were given to the Aga of Nicosia as slaves. According to data of the Consul at that time 87 per cent of Cyprus population was Greek and 13 per cent Turkish. The Governor of the Island Mehmet Aga Salahar who in opinion of Peristiani was a man without common sense and fanatic undertook compulsory measures against Christian population. The taxation for the Christians became three times as large in order to compel them to change their religion. In Cyprus the threat arose also for life and property of Europeans. Perestiani wrote in his reports about the particular danger for him as the Consul of Russia, because many Turks considered Russia as supporter of Greek rebels.

Sylvain Beraud

Two distinct minorities of same confessional obedience: Latin and Maronite in the 1960 Cypriot Constitution

With the Turkish minority in Cyprus, there are a lot of small groups such as the Maronites, Armenians and Latins who deserve a study. Although their importance is weak, their existence has been officially recognized by the Republic of Cyprus in 1960. If we examine Paragraph 3 of Article 2, the authors of the Constitution considered in

fact the case of “Three religious groups” all Christians: the Maronites, Armenians and the Latins or Roman Catholics. It was foreseen that these groups would accept – and that occurred – to opt for the Greek Community while keeping certain rights which had already been recognized to them by the British Colonial Administration. They had the right to elect a representative in the Cypriot Parliament. These three religious groups have the power to administer their own schools and their own church properties and have the right to apply to their members their canonical respective rules as regards personal status. Thus a certain autonomy of small communities was preserved and this was due to the fact that the island had been under the Lusignans rules from 1191 till 1571.

These catholic sovereigns and the Venitians who followed them had encouraged oriental Christians to settle in the island and together with the Latin French speaking community, there were already in situ Maronites and Armenians. The introduction of the Latin Church goes back to that period (1192). After the Turkish occupation (1571) the Latins disappeared and returned later on the 18th century. From this period onwards its number kept increasing with the arrival of middle-class families of French, Italian and Dalmation origin protected by their own consuls.

The Maronites arrived may be on the 8th century AD and constitute an integral part of the Great Maronite nation which lived and prospered in the remote mountains of Syria and Lebanon where its leader St Maron spent most of his life during the 4th century. Under Lusignan domination and subsequently Venetian occupation, the Maronites continued to thrive and expand in numbers.

During the 13th cent the community consisted of 72 villages and 180000 people. Most villages were situated in the northern part of Cyprus where today there exist many remains of the past, mainly monasteries.

During Turkish occupation, the Maronite community suffered all sorts of vicissitudes and was subject to persecution. The number of Maronite villages was reduced from 33 to 19 with 4000 people and by the time Britain occupied Cyprus, the number of villages had dropped to 4 (Kormakitis, Asomatos, ayia Marina, and Karpasha). After the Turkish invasion of 1974 there are only about 100 people living in the occupied northern Cyprus.

Now, there are 1600 Latins and more than 6000 Maronites living in the island, who maintain close ties with the Greeks of Cyprus and has adopted their language and cultural heritage. Although small, it makes an important contribution to the social, political and economic life of the island.

Lucie Bonato

**Louis Dumesnil de Maricourt: Un consul de France communicatif
(Larnaca 15 mars 1862 – 25 juillet 1865)**

Louis Dumesnil de Maricourt fut nommé consul de France à Larnaca en 1862. Il occupa le poste trois ans avant de succomber à l'épidémie de choléra qui sévit dans l'île pendant cinq mois. Sa correspondance, particulièrement volumineuse – il n'adressa pas moins de trois cents lettres au ministère à Paris et à l'ambassade de Constantinople – est une source précieuse pour la compréhension de cette époque charnière au cours de laquelle les gouverneurs successifs tentèrent de mettre en pratique les nouvelles réformes voulues par le Sultan avec la promulgation du Hatt-i-Hümayun de 1856 (réorganisation du système monétaire, des impôts fonciers, des tribunaux) ainsi que des mesures plus spécifiques à Chypre (l'éradication des sauterelles, l'assainissement des marais, le développement de la culture du coton). C'est aussi la période qui vit l'influence de la France, prépondérante jusqu'alors, décliner au profit de l'Angleterre.

Outre les habituels rapports sur le commerce et la navigation, on remarquera ses rapports sur les tribunaux, les fièvres, les fonctionnaires ottomans, les Maronites, mais surtout ses longues lettres – il avait une propension à la digression – qui décrivent avec précision la situation politique, économique et sociale de Chypre. Louis de Maricourt, que l'on devine débonnaire, dévoué et conciliant, y dépeint la misère générale des paysans, les événements qui ont touché l'île, les relations qu'il a entretenues avec les autorités locales et ses collègues, les affaires qu'il a eu à régler ainsi que des incidents plus anecdotiques, ceux de la vie quotidienne.

On retiendra surtout que l'île commence à entrer, bien que timidement, dans l'ère moderne: une succursale de la Banque ottomane est créée à Larnaca; le port et la ville de Larnaca sont assainis ; la construction de routes, l'instauration de nouvelles lignes de navigation avec Constantinople sont envisagées ; une nouvelle douane est construite ; deux phares sont installés pour éviter les naufrages qui sont fréquents.

C'est aussi une période au cours de laquelle les antiquités chypriotes étaient regardées comme une curiosité et l'activité de certains agents se résumait en une quête effrénée d'objets en vue de les proposer à la vente aux musées occidentaux. Louis de Maricourt s'y intéressa également, alors que la France venait de prendre possession du vase d'Amathonte, mais bien plus par hasard que par volonté vraie: lors de ses promenades vespérales, il se contentait de gratouiller le lac salé avec sa canne et ramassait des statuettes de terre cuite, aujourd'hui au musée du Louvre.

Bertrand Bouvier

**“Την Τζύπρον να μου τάξουσιν...”
Ο Κύπριος λαϊκός ποιητής και ο Μολιέρος**

Ο *Μισάνθρωπος* του Μολιέρου [1666] αντιπαραθέτει ένα “παλιό τραγούδι”, ως πηγαία έκφραση γνήσιου ερωτικού πάθους, στα σαχλά στιχουργήματα των ποιητών του συρμού. Το γαλλικό τραγούδι αυτό παρουσιάζει καταπληκτική ομοιότητα με ένα αυτοσχέδιο “ερωτικό” που ηχογράφησα το 1981 στο Λιοπέτρι από το στόμα του Λάμπρου Κούβαρου κατά συγκέντρωση Κυπρίων τσαττιστών που οργάνωσε ο Κώστας Γιαγκουλλής.

Η ανακοίνωση, αφού αναλύσει τα δύο κομμάτια συγκριτικά απο θεματική και δομική άποψη, θέτει το ερώτημα, αν η ομοιότητά τους οφείλεται σε λόγια επίδραση ή αν πρόκειται για ανεξάρτητες απηχήσεις αρχέγονου ποιητικού σχήματος.

Matteo Campagnolo

Τουριστική ανάπτυξη της Κύπρου: μία γαλλική αποστολή (1962/1963)

Τη χρονιά που η Κύπρος έγινε ανεξάρτητο κράτος, ο τουρισμός στο Νησί σημείωσε αύξηση κατά 56%. Για τη σωστή και καρποφόρα αντιμετώπιση αυτής της καινούργιας κατάστασης, το Γαλλικό Υπουργείο Εξωτερικών έστειλε στην Κύπρο δύο νέους αρχιτέκτονες-πολεοδόμους για να μελετήσουν το τουριστικό δυναμικό της Χώρας, τις προοπτικές της τουριστικής αξιοποίησης του πολιτιστικού και φυσικού πλούτου της Κύπρου ταυτόχρονα με την προστασία του περιβάλλοντος και σε συνεργασία με το αρμόδιο Υπουργείο της τότε κυπριακής κυβέρνησης.

Σε ποια πολιτική της Γαλλίας εντάσσεται η αποστολή αυτή και ποιά υπήρξε η βαρύτητα της αναφοράς που εκπονήθηκε.

Stavros T. Constantinou

Population geography of Cyprus: a comparative spatial analysis of the censuses of 1881 and 1960

The purpose of this paper is to analyze the population geography of Cyprus at the beginning and end of British occupation (1878-1960), based upon a comparison of the censuses of 1881 and 1960. The census of 1881, taken three years after the transfer of Cyprus to Britain, recorded the demographic profile of the island after three centuries of Ottoman occupation (1571-1878). The census of 1960 recorded the demography of Cyprus as it evolved after 82 years of British rule. The emphasis of the analysis will be at the national, regional (district), town, and village level, with the use of Geographic Information Systems (GIS). The population of Cyprus tripled as a result of economic, social, and health improvements introduced by the British administration. The six administrative districts recorded substantial population increases. The number of population centers declined, but the average population size tripled. The population of towns grew significantly, but what is most remarkable is the growth of rural population.

Photini Coutsougera

Loanword phonological adaptation of stops in Cypriot Greek

Cypriot Greek features a rather large number of words borrowed from other languages, such as Turkish, English, Italian etc. (Χατζηιωάννου 1993, Papapavlou 1994), which are typically phonologically and/or morphologically adapted.

The present paper studies how stop sounds featuring in words of the donor language are rendered in the recipient language, i.e. Cypriot Greek, which does not possess voiced stops in its phoneme inventory (Newton 1972a, Arvaniti 1999).

Parallels will also be drawn with Standard Modern Greek, which has a large number of visual (orthographic) loans as well as auditory ones and which has a different obstruent system.

Loanword adaptation in Cypriot Greek will be discussed within the models of

“phonetic approximation” (Silverman 1992, Yip 1993, Kenstowicz 2001, Peperkamp & Dupoux 2002), “category preservation and proximity” (LaCharité & Paradis 2005) and Yip’s(2005) “symbiosis” model.

Francesco De Palo

Οι εξελίξεις στο Σχέδιο Ανάν

Το Σχέδιο Ανάν εμφανίστηκε στην παγκόσμια κυπριακή σκηνή ύστερα από διαπραγματεύσεις 30 χρόνων και βασίζεται στις αποφάσεις που έλαβαν τα Ηνωμένα Έθνη το 1960, πριν δηλαδή την τουρκική κατοχή του 1974 στο βόρειο μέρος της Κύπρου. Ενώ η ελληνική πλευρά αρνήθηκε κατηγορηματικά το σχέδιο Ανάν, η τουρκική πλευρά το αντιμετώπισε θετικά. Η εναντίωση της ελληνικής πλευράς στην πραγματοποίηση της ένωσης οφείλεται κυρίως στον φόβο μήπως μεταφερθεί ο πλούτος και οι πόροι από την ελληνική περιοχή και από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην τούρκικη (ανέκαθεν πιο φτωχή). Αξίζει να σημειωθεί πως ενώ στους Τούρκους εποίκους (οι οποίοι καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος του κατεχόμενου βορρά), δόθηκε η δυνατότητα να προσέλθουν στις κάλπες, στους πρόσφυγες που είχαν φύγει κυνηγημένοι από την Κύπρο δεν δόθηκε το δικαίωμα να ψηφίσουν στο δημοψήφισμα, το οποίο ήταν καθοριστικό για το μέλλον τους (συγκεκριμένα αφορούσε το δικαίωμα να αποκτήσουν πάλι τις χαμένες περιουσίες τους). Τον Μάιο του 2004 η Κύπρος μίλησε στην Ε.Ε. (ουσιαστικά όμως η ένταξη αυτή αφορά μόνο στο νότιο τμήμα του νησιού).

Θα αναφερθώ συνοπτικά στις γενικές γραμμές του Σχεδίου Ανάν. Με την αναγνώριση της στήριξης της Τουρκοκυπριακής Κοινότητας στην επανένωση, η Ε.Ε. υπέδειξε ξεκάθαρα ποιές παραχωρήσεις θα έπρεπε να γίνουν σε εμπορικό επίπεδο ώστε να επιτευχθεί η οικονομική ανάπτυξη του βορρά. Επιπρόσθετα δήλωσε πως παρέμενε ως στόχος η πραγματοποίηση της ένωσης με όρους κοινά αποδεκτούς. Η Ηνωμένη Κυπριακή Δημοκρατία θα έπρεπε να έχει κοινή εθνική σημαία και ύμνο. Η Δημοκρατία θα έπρεπε να στηρίζεται σε μια ομοσπονδιακή κυβέρνηση που θα αποτελείτο από δύο συνιστώντα κράτη; μια ομοσπονδιακή γερούσια με 24 Τουρκοκύπριους και 24 Ελληνοκύπριους η οποία θα αποτελούσε τη νομοθετική συνέλευση. Ο Πρόεδρος θα έπρεπε να είναι Έλληνας, ο Αντιπρόεδρος Τούρκος.

Είναι φανερό πως το Σχέδιο Ανάν δεν είναι θεσμικά σύμφωνο με τους κοινοτικούς νόμους, τις Ευρωπαϊκές συμβάσεις, με τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και με τις αποφάσεις των Ηνωμένων Εθνών. Ενώ θεωρητικά βασίζεται στο άρθρο 49 της Συνθήκης του Άμστερνταμ, το οποίο αναφέρεται στην ελεύθερη κυκλοφορία των λαών στην Ευρώπη, στην πράξη ωστόσο αυτό δεν εφαρμόζεται ουσιαστικά. Μπορεί κανείς να αναφέρει για παράδειγμα μια σειρά περιορισμών εις βάρος των ελληνοκυπρίων σχετικά με την ελεύθερη πρόσβαση και με την αγορά ακινήτων στον τουρκοκυπριακό χώρο. Εν αντιθέσει ένας πολίτης της ΕΕ μπορεί ελεύθερα να πραγματοποιήσει αγορά ακινήτου στην τουρκοκυπριακή ζώνη.

Όσον αφορά στην αγορά ακινήτων, το Σχέδιο Ανάν χαρακτηρίστηκε από μια πολιτική εξίσου περιοριστική και ανεφάρμοστη καθώς ορισμένες πτυχές του είναι εξαιρετικά δυσμενείς για τους Ελληνοκυπρίους. Για παράδειγμα, οι πρόσφυγες μεγαλύτερης ηλικίας μπορούν να επιστρέψουν στα σπίτια τους (χωρίς ωστόσο να διευκρινίζεται αν γίνεται να περιέλθουν τα ακίνητα πάλι στην κατοχή τους) κατά τη διάρκεια των 3 πρώτων χρόνων σε ποσοστό 3%. Κάθε χρόνο το ποσοστό θα αυξάνεται κατά 1% με μια διακοπή μετά τα 20 πρώτα χρόνια. Ωστόσο οι πρόσφυγες αυτοί δεν θα μπορούν να ξεπεράσουν συνολικά το 24% του πληθυσμού της τουρκικής πλευράς.

Όσον αφορά στην άμυνα του νησιού, γίνεται λόγος για αποστρατικοποίηση, τη στιγμή που θα εξακολουθήσει να υπάρχει –άγνωστο για πόσο– ένα αξιόλογο μέρος τουρκοκυπριακού στρατού: μια επιπλέον λεπτομέρεια για την οποία δεν κατανοείται η επιλογή. Επιπρόσθετα ως εγγυητής της ασφάλειας του νησιού ορίζεται η Τουρκία, η οποία δεν είναι καν μέλος της ΕΕ.

Για πολλά χρόνια οι Ελληνοκύπριοι θα μπορούν καθημερινά να επισκέπτονται την τουρκική μεριά του νησιού. Σε περίπτωση που θελήσουν να διαμείνουν, θα είναι αναγκασμένοι να ζητήσουν ειδική άδεια παραμονής από τις τοπικές αρχές. Η άδεια αυτή θα πρέπει να ζητείται και από τους Ελληνοκυπρίους που εκδιώχθηκαν από τα σπίτια τους μετά την τουρκική κατοχή του 1974.

Τέλος το Σχέδιο Ανάν θα συνέχιζε να προστατεύει τα συμφέροντα των ΗΠΑ και της Μεγάλης Βρετανίας, οι οποίες με στρατιωτικές βάσεις στο Ακρωτήριο και στη Δεκέλεια ελέγχουν στρατηγικά την ανατολική Μεσόγειο και ολόκληρη τη Μέση Ανατολή. Ύστερα από την αρνητική κατάληξη του δημοψηφίσματος από την ελληνοκυπριακή πλευρά και έπειτα από την επίσημη ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ την 1^η Μαΐου 2004, οι βάσεις αυτές ανήκουν νομικά στην ΕΕ.

Αντικειμενικά το Σχέδιο Ανάν μπορεί θεωρητικά να φαίνεται ως μια πιθανή λύση,

που γεννήθηκε από την πρόθεση να αποκατασταθεί η πολιτική – κοινωνική ιεραρχία, πρακτικά όμως μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως δεν παρέχει ίσα δικαιώματα στις δύο κοινότητες.

*Ahmet Djavit An***The first Turkish Cypriot football clubs and the intercommunal football matches (1902-1955)**

This paper gives us information about the formation of the first football teams in Cyprus in 1902. As the game became popular, we observe that there were frequent intercommunal matches and multicommunal football teams were built up within these friendly relations. The first Turkish Cypriot Football Club was formed in 1907. In 1930 the Nicosia Turkish Sports Club was founded by the well-to-do members of the community, which was among the eight clubs, forming the Cyprus Football Association (KOP) in 1934. The Chetinkaya Turkish Guilds Sports Hearth was established in 1943 and in 1949 it amalgamated with the Nicosia Turkish Sports Club. This new “Chetinkaya Turkish Sports Union” won the Cypriot League Championship in 1950 and it was the cup winner in 1951 and 1952. Some successful Turkish Cypriot and Armenian Cypriot footballers were playing also in the Cypriot National Football Team. Unfortunately this cooperation ended in 1955 when the Chetinkaya was excluded from the KOP.”

*Tudor Dinu***Η πολιτικο-διπλωματική δραστηριότητα του Λουκά του Κυπρίου, Μητροπολίτη της Ουγγροβλαχίας (1603-1629)**

Μια από τις λαμπρότερες προσωπικότητες που γνώρισε η Βλαχία στα τέλη του 16ου και στις αρχές του 17ου αιώνα ήταν ένας Κύπριος, ονόματι Λουκάς. Φορώντας πολύ νέος το ράσο, ήλθε στην Παραδουνάβια Ηγεμονία πιθανόν λόγω της κατάκτησης της γενέτειρας νήσου του από τους Τούρκους (1571). Εδώ κατόρθωσε να κατα-

λάβει πρώτα τον επισκοπικό θρόνο του Μπουζάου (μετά 1583 – 1603), και στη συνέχεια ακόμα και το μητροπολιτικό της Ουγγροβλαχίας, τον οποίο διατήρησε για περισσότερο από 25 χρόνια (1603-1629). Με αυτές τις δύο ιδιότητες ο Λουκάς αποδείχθηκε ένας επιδέξιος διαχειριστής, αυξάνοντας την περιουσία της επισκοπής του και ανεγείροντας μια νέα μονή στο Ιζβοράνι του νομού Μπουζάου. Επέβαλε, επίσης, την τάξη στα όρια της επαρχίας του, μη διστάζοντας να ασκήσει και καθήκοντα δικαστή. Δεν ικανοποιήθηκε όμως μόνο με αυτό, αλλά ανέλαβε και διπλωματικές αποστολές (στην Τρανσυλβανία, αλλά και στη μακρινή Ρωσία) και ανέπτυξε μία οικεία εκκλησιαστική πολιτική προς το συμφέρον των πιστών που διαποιίμανε, η οποία αντέβαινε ενίοτε στις διαταγές του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Η πλούσια και ποικίλη πολιτικο-διπλωματική δραστηριότητα του Λουκά διαγράφεται όμως αόριστα και επιπόλαια στην υπάρχουσα ειδική βιβλιογραφία εξαιτίας της άγνοιας των Ρουμάνων ερευνητών των πρωταρχικών πηγών και της μη κριτικής αναπαγωγής κάποιων πληροφοριών τις οποίες είχαν πάρει από προηγούμενους συγγραφείς. Με αυτό τον τρόπο ο Λουκάς κατέληξε να είναι γνωστός στο λόγιο ρουμανικό κοινό ιδιαίτερα ως ευσεβής ιεράρχης, ο οποίος φρόντισε καθώς πρέπει το ποιμνίο του, ενώ σε διεθνές επίπεδο εμφανίζεται ως προικισμένος καλλιγράφος, ο οποίος φιλοτέχνησε πολλά εικονογραφημένα χειρόγραφα που σώζονται μέχρι σήμερα στις βιβλιοθήκες της Ανατολής.

Στο παρόν σύγγραμμα έχουμε την πρόθεση να ριξουμε νέο φως στην πολιτικο-διπλωματική δραστηριότητα του Λουκά, προσφέροντας νέες ερμηνείες των υπαρκτών εγγράφων, αλλά και βασιζόμενοι και σε άγνωστες πηγές.

Elli Doukanari

Let's cooperate to compete: establishing interpersonal involvement through singer-singer-audience cooperation in Chattista

Chattista or chattismata are a traditional poetic genre, characteristic of Greek-Cypriot culture. They are rhyming couplets, improvised impromptu from the singer's memorized repertoire and synthesized according to context. These improvisations often take the form of verbaldueling, especially among men, who compete in order to demonstrate their power, wit and masculinity in verbal play (Doukanari 1997).

Through an ethnographic sociolinguistic approach, and using interactional discourse analysis as a methodology, this study investigates singer and audience participation in live *chattista* performances. The data consist of video-taped and tape-recorded *chattista* from public and private domains, performed by Cypriots living in Cyprus and Cypriot immigrants in the USA.

The results of the study indicate that, even though *chattista* often take place in antagonistic situations, singers and audience work together in order to create and perform *chattista*, sustain discourse, and preserve tradition. All these are accomplished through the use of linguistic and non-linguistic signs of cooperation. More importantly, the study demonstrates how cooperation among singers and audience in *chattista* performances is important in establishing interpersonal involvement. This finding ties in with Tannen's (1983) claims that interpersonal involvement is primary in the Greek culture at large.

Hubert Faustmann

**Ethnic and religious minorities during the transitional period 1959-1960.
The struggle for recognition and political rights**

In the months prior to the independence of the Republic of Cyprus, the future status and political rights of the small ethnic and religious groups was decided. While the Armenian, Latin and Maronite communities achieved recognition and political representation, other groups like the Gypsies and the British failed. This paper aims to reconstruct the relevant developments during the transitional period between the Zurich/London Agreement and independence.

Valentina Fedchenko

Από τη διαλεκτική ποικιλία στην ποιητική κοινή γλώσσα

Η γλωσσική διμορφία, η οποία κυριαρχούσε στην Κύπρο κατά τη διάρκεια πολλών αιώνων συνεπάγεται τον προβλεπόμενο διαμερισμό της κυπριακής ποιητικής παρα-

γωγής στα δυο μέρη – τη διαλεκτική και την κοινή ποίηση. Στις αρχές του εικοστού αιώνα πραγματοποιείται μια συνειδητοποιημένη προσπάθεια να δημιουργηθεί μια κοινή γλώσσα της κυπριακής ποίησης. Η λογοτεχνική παραγωγή και η ίδια η γλώσσα της παρουσιάζονται ως μια συνέχεια της ήδη υπάρχουσας δημόδους ποιητικής παράδοσης – μια ιδέα, η οποία συμβαδίζει με τη γενική τάση αναθεώρησης της λαογραφικής κληρονομιάς στον ελληνόφωνο κόσμο την εποχή εκείνη.

Κατά την εκπλήρωση της ιδέας αυτής προκύπτει το γνωστό γλωσσολογικό πρόβλημα της ομοιοποίησης της διαλέκτου. Αρχίζει μια περίπλοκη διαδικασία μεταμόρφωσης μιας πλούσιας γλωσσικής ποικιλίας στην «εθνική» γλώσσα, ενώ για πρώτη φορά συνειδητοποιούνται και ορίζονται τα «σύνορα» (language border) μεταξύ της ελληνικής, σε οποιαδήποτε μορφή της, και της κυπριακής γλώσσας. Οι Κύπριοι ποιητές (π.χ. ο Δ. Λιπέρης, ο Β. Μιχαηλίδης, ο Π. Λιασίδης κλπ.) αναποφεύκτως γίνονται θεμελιωτές ενός καινούργιου σημειωτικού συστήματος, όπου κάθε διαλεκτικό στοιχείο αποκτάει μια επιπρόσθετη ιδεολογική σημασία. Η ανάλυση των συγκεκριμένων υφολογικών ιδιοτήτων του προσωπικού τους λόγου μας παρέχει μια δυνατότητα να ερευνήσουμε τους μηχανισμούς, με χρήση των οποίων πραγματοποιείται η ομοιοποίηση και προσδιορίζεται η κανονική ποιητική λειτουργία της διαλέκτου. Οι ιδιότητες αυτές συνιστούσαν το γλωσσολογικό περιεχόμενο του ιδεολογικού όρου «η κυπριακή διάλεκτος» την εποχή εκείνη.

Dimitra Karoulla-Vrikki

Language planning in Cyprus: Conflicting identity preferences

The paper aims to show that language planning among the Greek-Cypriots from 1960 to 1997 reveals a conflict between Cyprocentric identity tendencies, which emphasized Cypriot state identity, and Hellenocentric identity tendencies, which emphasized Greek ethnic identity. These tendencies are placed within the framework of civic nationalism and ethnic nationalism respectively. In the domain of the law courts, the dominant use of English until 1988 and the subsequent reversal of the linguistic situation favouring Greek are examined as reflecting identity preferences. In the domain of the civil service, the limitation and promotion of English as compared to Greek are also associated to identity tendencies. Finally, in the domain of education,

language planning is examined as affecting Standard Greek, English and Cypriot Greek while in tertiary education identity preferences are traced in the protracted debate on the establishment of the University of Cyprus.

Darejan Kldiashvili, Zaza Skhirtladze

Vardzia - the Metochion of the Kykkos Monastery in Georgia: Sources and documents

Church relations between Cyprus and Georgia began in the Early Middle Ages and lasted until the 1910s. In the seventeenth and eighteenth centuries, the visits of Greek ecclesiastics from the Kykkos monastery to Georgia increased in order to collect donations and undertake various missions.

Much interesting material, including documents, manuscripts and their colophons, epigraphy, icons and embroidery, survives in the museums of Georgia and Cyprus concerning the activity of Cypriot monks arriving in western Georgia in the 1780s in connection with the acceptance of Vardzia monastery as a metochion of the Kykkos monastery of the Holy Virgin, as well as about the activity of Joachim, its first Greek Hegoumenos. The diverse materials connected with these deal both with the history of the Kykkos and Vardzia monasteries, as well as the various aspects of their relations.

The activity of Protosynkellos Joachim in Georgia was wide-ranging: he was actively engaged in the political and cultural life of the country. While staying in Georgia during decades, and being the first Abbot of Vardzia – the metochion of the Kykkos monastery, Joachim come across all the difficulties which Georgia faced by that time. From the 1790s, though his endeavours, the foundation was laid of the metochion of the Kykkos monastery in Vardzia (western Georgia, Imereti, the present-day Kharagauli district). The monastery existed there from the twelfth century; it was rebuilt several times during the centuries, the most important of them being the renovation at the turn of the eighteenth to the nineteenth centuries. In addition to Imereti, the Kykkos monastery possessed serfs and estates in the principalities of Guria and Samegrelo (western Georgia), as well as in Tbilisi – the capital of the country.

In the early nineteenth century, as a result of the annexation of the Georgian kingdoms and principalities and their incorporation in Russia, Vardzia monastery and

its monks often suffered from local dynastic civil wars and ravaging by North-Caucasian or local residents. Nevertheless, Protosynkellos Joachim made great effort to study Georgian and took care to compile a Georgian-Turkish textbook for Greeks residing in Georgia, and for conducting divine service in Georgian for the local congregation; he amassed a monastic library and objects, received serfs and estates from local kings and princes, as well as various donations. The revenue obtained was sent to the Kykkos monastery on Cyprus through its metochion in Istanbul.

In 1802, on the order of the Emperor Alexander I and by the decision of the Synod of the Russian Church, Joachim was appointed Archbishop of Akhtala, one of the oldest Georgian Episcopal Sees in Kvemo Kartli (Lower Kartli). At the same time, he remained Hegoumenos of Vardzia monastery till his death in 1828.

No less interesting materials are found on the monastic life in Vardzia during the whole nineteenth and the beginning of the twentieth centuries. They contain the names of the abbots – Archimandrites Ioannikios, Pankratios, Samuel Biskobides etc., as well as the evidences of their activity in the metochion.

In the present paper the materials (documents, manuscripts and their colophons, epigraphy, icons, embroidery) preserved in the different museums and archives of Georgia, concerning history of the Vardzia monastery, as well as the activity of its first Greek Hegoumenos Joachim are published and discussed.

Ioanna Kondyli

Chypre au Théâtre

Chypre est soit le noyau central soit un détail pourtant déterminant de plusieurs pièces de théâtre. On évoquera trois exemples provenant d' époques différentes, toutes trois d'une éloquence remarquable.

a) Chypre île de destination

Hélène d'Euripide (480? – 405 av. J. Chr.), pièce montée le 412 avant J. Chr.

Selon la version de Stésichore, adoptée par le poète tragique, Hélène, femme de Ménélas, roi de Sparte, n'est jamais arrivée à Troie. Hermès l'a amenée en Egypte et Paris n'a conduit au palais de son père qu'un fantôme qui lui ressemblait, créature de la déesse Héra. Sept ans après la chute de Troie Hélène apprend la nouvelle par Teucro

qui y arrive maudit par son père Télamon, pour ne pas s'être vengé de la mort de son frère Ajax.

Teucre voyage à destination de Chypre, sa nouvelle patrie, où il fondera Salamis en mémoire de son île natale.

b) Chypre île d'exotisme

La Locandiera (1750 – 1751) de Carlo Goldoni (1707 – 1793), né à Venise qui a promu la Commedia dell' Arte en Italie.

Mirandolina, la Locandière, est la propriétaire d'une pension à Venise, ville cosmopolite. C'est une femme très gracieuse, coquette, irrésistible même, qui sait attirer l'intérêt masculin. Plusieurs prétendants se poussent pour exprimer leur admiration à ses pieds.

L'un d'eux pour la séduire lui offre du fameux vin chypriote en signe d'aisance économique et surtout d'un très «bon goût».

c) L'île de Chypre, île de la passion

Othello, The Moor of Venice, de William Shakespeare (1564 – 1616)

Othello est un général Maure au service de Venise. Malgré sa laideur, il se marie avec Desdemona, une belle Vénitienne, fille du sénateur Brabantio qui pourtant n'accorde pas son consentement au mariage qu'il ne considère pas convenable.

Othello est envoyé à Chypre pour diriger une expédition militaire contre les Turcs. Il est accompagné de son épouse, de Cassio, d'Iago et de la femme de ce dernier, Emilie.

Victime des intrigues d'Iago qui accuse Desdemona d'avoir des relations illicites avec Cassio. Othello, fou de jalousie, étouffe sa femme. Lorsqu'il découvre son énorme erreur, il se suicide.

Margit Krpata

**“Im Paradies der Volksdichtung” – Spuren österreichischer
Besucher von Zypern**

“In paradise of folk poetry” – Traces of Austrian travellers to Cyprus

Die Bandbreite der Zypernreisenden im 19. Jahrhundert umspannt einen Bogen, von jenen, die beispielsweise auf einer Pilgerreise nach Jerusalem begriffen auf Zypern Halt machten, und gegebenenfalls durch epidemische Krankheiten wieder Willen

länger festgehalten wurden bis zu solchen, die wohlvorbereitet eine Forschungsreise nach Zypern antraten und die Insel intensiv, mitunter sogar mehrmals bereisten um ein bestimmtes Forschungsvorhaben zu realisieren.

Hinsichtlich der Dauer und der Umstände ihres Aufenthaltes, ihres Bewegungsradius auf der Insel, ihrer sozialen Kontakte zur Bevölkerung, der Art ihrer Wahrnehmung etc. lassen sich verschiedene Gruppen von Zypernbesuchern, insbesondere vor dem langsam einsetzenden modernen Tourismus, unterscheiden.

Daß Zypernbesucher aus dem deutschsprachigen Raum vielfach in Vergessenheit geraten waren, war während den Vorbereitungen zur Ausstellung *“Das Blatt im Meer – Zypern in österreichischen Sammlungen”*, die 1997 im Ethnographischen Museum Schloß Kittsee in Österreich gezeigt wurde, bald evident geworden und bestätigte sich auch beim Erarbeiten der Dissertation *“Die Sammlungen zypriotischer Ethnographica in den Museen des deutschsprachigen Raums – Eine Bestandsaufnahme im Licht der ethnographischen Praxis”*. Die Vorarbeiten zu diesen beiden Vorhaben ließen auch den Umfang noch nicht erschlossener Archivbestände erahnen.

Hier soll ein Einblick in das, ursprünglich im Sinne der *Excerpta Cypria* Cobhams angelegte, in weiterer Folge aber auf alle Quellengattungen ausgedehnte Archiv gegeben werden. Der Fokus liegt auf Personen die während des 19. Jahrhunderts Zypern besuchten und im damaligen Österreich geboren wurden bzw. dort wirkten. Die Reihung ist eine, nach dem Zypernaufenthalt, chronologische.

Den überdurchschnittlich talentierten, österreichischen Pflanzenmaler Ferdinand Lukas Bauer (1760–1826) führte die englische Expedition unter John Sibthorp in den Orient. Mit der Ankunft der beiden Reisenden im April des Jahres 1787 in Larnaka beginnt eigentlich die moderne botanische Erforschung Zyperns.

Studienzeichnungen von Bauer und darauf basierende Wasserfarbenmalereien von Pflanzen, Tieren, Landschaften, etc. haben sich in englischen Archiven erhalten.

Durch die Umstände an der Weiterfahrt nach Ägypten gehindert, hielt sich der Orientalist Joseph Freiherr von Hammer-Purgstall (1774–1856) im Jahr 1800 notgedrungen mehrmals in Zypern auf. In seinem 1811 erschienenen Buch *“Topographische Ansichten gesammelt auf einer Reise in die Levante”* berichtet er über seine Streifzüge durch die Insel und deren Ausbeute. Eine Ehreninschrift gelangte durch ihn nach Wien, wo sie sich noch immer befindet.

Jahre später, auf der Reise nach Jerusalem befindlich, machte die berühmte Weltreisende Ida Pfeiffer (geb. Reyer, 1797–1858) auf Zypern Halt. Von ihrem kurzen Besuch in Larnaka am 24. Mai 1842 zeugt eine Passage in ihrem Buch *“Reise einer*

Wienerin in das heilige Land". Den gesellschaftlichen Konventionen zum Trotz hatte sich die, den mütterlichen Pflichten enthobene Biedermeierdame, allein auf Reisen begeben. Die Pilgerreise war der Auftakt zu einem in weiterer Folge fast ausschließlich dem Reisen gewidmeten Leben.

Kein anderer Naturforscher hat sich so lange im Zypern unter osmanischer Herrschaft aufgehalten, wie der Botaniker Theodor Kotschy (1813–1866). Seine erste Reise 1840 trat er allein an, 1859 begleitete ihn der Pflanzenmaler Josef Se(e)both (1814–1883) und 1962 schließlich war der Paläontologe Franz Unger (1800–1870) sein Reisebegleiter. Von den drei Reisen der beherzten Österreicher rühren umfangreiche botanische Sammlungen, heute in Besitz verschiedener Institutionen, her. Jene des Jahres 1840 veranlaßte Joseph Poech die erste, wenngleich noch sehr lückenhafte Flora Zyperns zu verfassen, die 1842 erschien. Mehrere Artikel, sowie das 1865 von Unger und Kotschy gemeinsam geschriebene Werk: *“Die Insel Cypem ihrer physischen und organischen Natur nach mit Rücksicht auf ihre frühere Geschichte geschildert”* gingen aus den Zypernreisen hervor. Nicht an die Öffentlichkeit gelangten bislang die in Archiven erhalten gebliebenen Zeichnungen, Notizen, Reisedokumente etc. Bis heute erfolglos verlief die Suche nach den Spuren von Seboths Zypernaufenthalt.

Zu den bekanntesten und oft zitierten Zypernbesuchern österreichischer Provenienz zählt Erzherzog Ludwig Salvator (1847–1915), von dessen Zypernaufenthalt 1872/73 das mit seinen eigenen Zeichnungen illustrierte Buch *“Levkosia, die Hauptstadt von Cypem”* (1873), das 1881 bereits in englischer Übersetzung auf den Markt kam und mehrere Nachdrucke erlebt hat, zeugt. Der für eine höhere Beamtenlaufbahn bestimmte Ludwig Salvator kehrte dem höfischen Ambiente den Rücken um sein Leben naturkundlichen und kulturgeschichtlichen Studien zu widmen. Von Mallorca aus, seinem Lebensmittelpunkt durch vier Jahrzehnte, unternahm der Angehörige des Kaiserhauses mit seinem Schiff *Nixe* zahlreiche Forschungsfahrten im Mittelmeerraum.

Der Geograph Eugen Oberhummer (1859–1944), gebürtiger Münchner, 1903 an die Universität Wien berufen, bereiste Zypern in den Jahren 1887 und 1891. Neben der 1903 erschienenen Monographie *“Die Insel Cypem. Eine Landeskunde auf historischer Grundlage. 1. Teil: Quellenkunde und Naturbeschreibung”* – der zweite Teil war nie erschienen – verfaßte er mehrere Artikel die auf seiner intensiven Beschäftigung mit Zypern fußen. Darüber hinaus haben sich auch die Tagebücher seiner Reise in den Orient erhalten, die vor wenigen Jahren ediert wurden. Bislang vergeblich gesucht wurde nach den von Oberhummer in Zypern gemachten (und gekauften?) Fotografien.

Eine großangelegte Sammelreise in den Orient brachte den österreichischen

Kunsthistoriker Heinrich Frauberger (1845–1920) 1890 auch nach Zypern. Er erwarb ethnographische Objekte ebenso wie Archäologica, Münzen, Fotografien, etc. Einen Einblick in das von einem privaten Gönner finanzierte Unternehmen erlaubten die beiden, einige Monate nach Beendigung der Reise realisierten Ausstellungen, wo auch aus Zypern stammende Objekte zu sehen waren. Von diesen muß heute die Mehrheit aufgrund von Verkauf, Tausch und Diebstahl als verloren gelten. Ebenso entzieht sich uns der Reisende selbst, von dem eine umfassende Bio-, sowie Bibliographie noch ausstehen.

Von kurzer Dauer war der Zypernbesuch der beiden, sich auf der Rückreise von der dritten österreichisch-ungarischen Tiefsee-Expedition ins Levantinische Meer befindlichen Naturwissenschaftler Franz Steindachner (1834–1919) und Konrad Natterer (1860–1901) im September 1892.

Die eindrucksvolle Bilanz dieser Forschungsreise wies 124 ozeanographische Stationen aus, zahlreiche Lotungen, Dredschungen, Oberflächenfischzüge etc. Daneben haben sich von Steindachner tagebuchartige Aufzeichnungen erhalten, von Natterer die dazugehörigen fotografischen Aufnahmen.

Zuletzt erwähnt werden soll eine Reisende, die ihre Zypernreisen jahrelang durch Sprachstudien vorbereitet hatte. 1948 erschien im Berliner Minerva-Verlag, dessen Inhaber der aus Zypern stammende Sínos Sínodórou war, ihr Werk: *Im Paradies der Volksdichtung. Erinnerungen an meine volkskundlichen Sammel- und Forschungsreisen im griechischen Sprachgebiet*. Es erzählt von den Sammelreisen, welche die autodidakte Volksliedforscherin Hedwig Lüdeke (geb. Richter, 1879–1961) in den 1930er Jahren wiederholt nach Zypern brachten. Zwei Jahre zuvor, als sich die Forscherin zu diesem Werk entschlossen hatte, notierte sie in ihrem Tagebuch: *“Ob ich diesen 8. August 46 einmal als einen Tag der ‘Grundsteinlegung’ zu einer neuen Arbeit ansehen werde? Ob das heute begonnene kleine neue Werk etwas Erfreuliches wird?”* Es entstand unter schwierigsten Umständen im vom Krieg schwer beeinträchtigten Leben der Autorin in Berlin. Daß es kaum rezipiert wurde verdankt sich auch dem Umstand, daß die Restauflage als der Verlag liquidiert wurde, vernichtet werden mußte. Die wissenschaftlichen Ergebnisse der Reisen Hedwig Lüdekes sind der Fachwelt erhalten geblieben. Die von ihr gesammelten Balladen, Akriten- und andere Lieder wurden von der Akademie der Wissenschaften in Athen, zum Teil posthum, herausgegeben. Im Familienarchiv schlummern bis heute Fotografien und Briefe ihrer Zypernaufenthalte.

Soweit ein kleiner Einblick in die bisherigen Ergebnisse meiner Recherchen zu österreichischen Zypernreisenden. Ein Thema, das es Wert wäre, Gegenstand eines größer angelegten Projektes zu werden.

Chara Makriyianni

**“What does it mean to think historically?”
History, national identity and museum education in the divided country
of Cyprus**

The teaching and learning of history in school and beyond school is probably the largest single factor influencing deep-rooted attitudes towards tolerance and if a solution to the ‘Cyprus problem’ is to be found, the role of education in this will be crucial. This paper investigates work undertaken with children by two museums situated in the divided capital of Cyprus: the Cyprus Archaeological Museum, and the Museum of National Struggle. The paper examines and discusses issues of ‘history’ and ‘heritage’, and following a social constructivist approach, it renders intelligible children’s understanding of texts offered for consumption through their education programmes by the two museums. The use of a quasi-experimental design makes possible the exploration of the image of ‘in-group’ and ‘out-groups’ before and after the museum visit. This approach is complemented by a more qualitative analysis of children’s narratives regarding the history of their homeland before and after their visit, and drawings made in the museums.

Matilde Morcillo Rosillo

**The events of 1931 in Athens in favour of the Cypriot cause through the
Greek press**

This paper is an approach to the events which took place in Athens on 11th November 1931 before the demonstration of the Greek people in favour of the Cypriot cause (Cyprus annexation to Greece) and against the English administration of the island.

It must be especially pointed out the attitude of the head of the Greek government, Venizelos, because he repressed strongly that demonstration for not disturbing the English relations. It cannot be either forgotten the message which (the leader) Venizelos sent to the Hellene people the day before of the demonstration.

Prodromos Panayiotopoulos

**Cyprus immigrant workers and the world economy:
a case study of Philipina workers**

The paper examines the role of immigrant workers in Cyprus and the institutional arrangements which underpin the transfer of labour. It presents a case study of Filipina domestic workers employed by private households. The paper considers the relationship between the growing employment of immigrant workers in Cyprus and the direct and indirect effects of rapid economic growth and rising per capita incomes. Rapid economic growth led to a significant increase in female full-time employment and this placed many Cypriot women under increased pressure as workers and as carers. Trends towards an ageing population and projected elderly care needs indicate future intensification of pressure on women's reproductive labour. Another factor appears in the impact of rising per capita incomes to levels associated with "developed" country status. This made it possible for many households to employ domestic workers and to commoditise important areas of care and social reproduction. One significant change in the Cypriot economy is that the demand for immigrant labour, such as by private households of domestic workers has transformed the Cypriot economy from a labour exporter to one which increasingly relies on immigrant labour in order to maintain its position in the world economy.

Stavroula Philippou

**Greek-Cypriot children's understandings of byzantine history:
Exploring the impact of a primary school curricular intervention
with a European dimension**

The term 'European dimension in education' has been historically used by both the European Union and the Council of Europe to denote their educational policies encouraging their member-states to add a European perspective to their traditionally nation-centred educational systems. The subject of history has been attributed a key role in this process as a curriculum area wherein European content might be added. This paper presents the findings of a quasi-experimental curricular intervention which

aimed at developing a European dimension to the 5th Grade byzantine history curriculum in Greek-Cypriot schools and was implemented from January to May 2001. 140 10-year-old pupils from six classes and their teachers participated in the study. The intervention programme was taught to three of those classes (experimental), whereas the other three (control) followed the standard national history curriculum. Research into history teaching in Cyprus has largely focused on analysing curricula and textbooks; in this study however the focus was on 10-year-old pupils' historical knowledge, which was evaluated before and after the curricular intervention with questionnaires, focus group and individual interviews. The analysis of the data has shown some interesting shifts in pupils' historical knowledge and differences between pre and post-evaluation, as well as between control and experimental pupils. A discussion of the pedagogical implications of a European dimension for curricula in general and history teaching in particular conclude the paper.

Charis Psaltis

Trust, threats, representations of history and intergroup contact between Greek-Cypriots and Turkish-Cypriots

After the partial lifting of travel restrictions on the 23rd of April in 2003 members of the Greek-Cypriot and Turkish-Cypriot community can now freely meet each other. What is the use made of the crossing points, what are the reasons for crossing and not crossing and how does the quantity and quality of contact between Greek-Cypriots and Turkish-Cypriots relate to trust of members of the other group and their perception of crucial points in the history of Cyprus? In order to answer these questions a representative sample from both communities (N=800 in the Greek-Cypriot community and N=853 in the Turkish-Cypriot community) participated in face to face interviews that aimed at the completion of a questionnaire that explored issues of trust, quality and quantity of contact, realistic and distinctiveness threats and representations of history. The results show significant relationships between these variables. A model is proposed that suggests that the quality and quantity of inter-group contact can promote trust through the reduction of inter-group threats and the promotion of a more decentered view on important events of Cyprus history.

Anna Pouradier Duteil-Loizidou

La situation à Chypre (fin 17e – début 18e siècle)

L'histoire de Chypre à la fin du 17e et au début du 18e siècle est marquée par nombre de calamités: tremblement de terre, naufrages, épidémies, invasions de sauterelles, sécheresse, changement continu des gouverneurs ottomans, etc. De plus, la réduction de la production agricole à Chypre et les répercussions de la guerre de succession au trône d'Espagne sur le commerce de la France au Levant font baisser le commerce de l'île à un tiers environ. Cependant, Chypre continue à attirer l'attention des Occidentaux, à recevoir des visiteurs de tout genre et à jouer un rôle important d'informations et de transit de marchandises pour la France en raison de sa situation géographique.

Alexis Rappas

Inside Palmerocracy: Dissident voices and their limitations in 1930s colonial Cyprus

Palmerocracy, a term coined by Cypriots after Governor Palmer's name (1933-1939) has become the generic and derogatory appellation of the regime established by British colonial authorities in Cyprus in the wake of the October 1931 Cypriot-Greek uprising. Intended to underline the authoritarianism of British rule in that period, its use tends to hide the internal divisions within the regime itself. This paper, based on the private papers of William Denis Battershill who served first as colonial secretary (1935-1937) and then as governor of Cyprus (1939-1941), is an invitation to explore these internal frictions in an attempt to contribute to a better understanding of the nature of colonial authority. It is argued that if Palmerocracy proved resilient to any change in spite of internal critiques, this can be accounted for by the fact these dissident voices were directed more against the prevailing secrecy and opacity within the colonial administration rather than against the more instrumental problem of the nature of the relations between British administrators and administered Cypriots.

Benedict Read

The scholarly agenda of Rupert Gunnis

Rupert Gunnis (1899-1965) was a scholar and antiquary in two distinct areas. He worked in Cyprus from 1926 until the late 1930s where he focussed his attention on the antiquities of Cyprus, publishing *Historic Cyprus: A Guide to its Towns and Villages, Monasteries and Castles* in 1936. After his return to England he began to compile a *Dictionary of British Sculptors 1660-1851*. First published in 1953, this immediately became the foundation for the study of historic British sculpture. In both fields Gunnis's methodology now seems amateur, but this presentation will seek to explain how it fitted in to the standards of the time.

Rehav Rubin

Between Cyprus and Jerusalem: A Cypriote 18th century Orthodox Icon

In the Greek-Orthodox convent of agios Georgios (St. George) in the Old City of Jerusalem, there is a large icon, dated and signed by a Greek inscription. The inscription reveals that it was painted by Zosimos, a Cypriote monk, at the request of Gerasimos, a monk and hegoumenos, i.e. an Abbot, also a Cypriote, in 1735.

The icon presents the Last Judgment, with the heavens, the saints and righteous at its top; the Sun, Moon and the stars below it; and the ladder leading from the Earth to the Heaven, with angels and devils on its both sides.

The iconographic theme of the Last Judgment was very popular in ecclesiastic art in Cyprus and Greece in this period and icons of this theme still exist in many churches in Cyprus and Greece. Among them we can list three icons from the monasteries of Anapafsas, Rousanos and Varlaam in Meteora; another in the church in the village of Millies in Greece; and in Lindos in Rhode.

In Cyprus, the Last Judgment icons are found in the church of Panagia Phorbiotissa in the village of Nikitari; in the Bishopric Museum in Ktima, Paphos; and in the Church of Christ Antiphonitis in Kalegraia. It should be probably noted that in a small Orthodox monastery near the Sea of Galilee, a similar iconic scene was painted recently.

The design of the heavenly part of the icon from Jerusalem is similar to the other examples of this genre. However, the earthly part is unique in its Jerusalemite characteristics and it differs from all the other icons of this group.

This earthly part depicts an image, rather a map, of the city of Jerusalem, as conceived by a Cypriote monk who served in the Jerusalemite Orthodox Patriarchate. The city is surrounded by a wall with six gates. In its center a huge building is standing, representing the Church of the Holy Sepulchre. At its back, the Temple Mount with its two mosques, the al-Aqsa and the Dome of the Rock, are depicted. All the other buildings depicted in the city are the churches and monasteries of Jerusalem, most of them Orthodox.

Around the city, several other holy places are depicted; among them the Mount of Olives, Gethsemane, the monastery of the Holy Cross, Mount Zion, Bethlehem and the Monastery of St. Sabas in the desert.

With this image the artist, a Cypriot Orthodox monk, promoted the concept of the Holy City, emphasized its Orthodox image in the eyes of the people who saw the icon.

This image was designed by an Orthodox monk, Cypriote by origin, by the request of his Hegoumenos, also Cypriot, who were both members of the Orthodox Patriarchate of Jerusalem. The icon thus reflects and symbolizes a crossroads between Cyprus and Jerusalem. It is based on one hand on Cypriote iconic tradition and it is anchored in its cultural context; while at the same time it presents its Jerusalemite uniqueness by identifying the earthly part, the place where the ladder leading to heaven is standing, in Jerusalem, a city of Orthodox churches.

Rita C. Severis

**Letters historic and entertaining on the past and present conditions
of the island of Cyprus, written by Namindiú, 1785**

The Tuscan merchant Antonio Mondaini lived in Cyprus for over sixteen years. Using the pseudonym Namindiú, he wrote his impressions and experiences from the island in the form of a travelogue. Being a close friend of Abbe Mariti he supplied him with all the information needed for most of his books; Mondaini's notes reveal new information about the people and customs of the country in the middle of the

eighteenth century; he comments on the political and social situation, on relations between Greeks and Turks, on archaeological sites, the products of the island and on the social, religious and culinary habits of the Cypriots.

Zenon Stavrinides

**The English School before and after independence:
a neglected detail in the history of Cypriot education**

During the Greek Cypriot Liberation Struggle (1955-59), the English School and other colonial cultural institutions provoked great resentment among Greek Cypriot nationalists, and boys in the EOKA Youth Wing (ANE) put great pressure on English School pupils to leave. Yet, when the struggle was over, many ANE boys went to study at the English School or British universities. This episode needs to be properly understood, as it illustrates the long-standing ambivalent attitude of Greek Cypriots towards British and ‘Western’ social and cultural values.

Theopisti Stylianou-Lambert

**Perceiving the Art Museum:
understanding visitation and non-visitation in Cyprus and abroad**

In the last fifty years or so, a deceptively straightforward question has generated a plethora of diverse research in visitor studies. The question is simply: ‘Why do some people choose to visit museums and some do not?’ Most researchers have searched for an answer in the sociological or psychological makeup of visitors and non-visitors by examining variables such as education, social class, motivations, expectations, lifestyles, previous knowledge, interests and attitudes.

Purpose and main findings: The purpose of my dissertation research was to understand people’s perceptions regarding art museums and galleries and the way these perceptions influence their visitation decisions. My study explored the factors

influencing museum perceptions, the way perceptions are formed, and their function in the contemporary environment of Nicosia, the capital of Cyprus. With the help of in-depth, semi-structured interviews, and by merging sociological and psychological approaches which appear in the existing literature, a conceptual model was created. According to this conceptual model, socio-cultural, individual, and environmental factors shape our *spectacles of perception* and therefore the way we make sense of the world around us. I explored the significance of power relations (engaging with Pierre Bourdieu's theory of cultural capital) and the way in which individuals construct and maintain self-identity through the drawing of symbolic boundaries. One of the main outcomes of this study was the identification of different filters, named *museum perceptual filters*, which "colour" our spectacles of perception and force us to view and use art museums in different ways. The 8 museum perceptual filters identified in my study are the following: (a) professional, (b) art-loving, (c) self-exploration, (d) cultural tourism, (e) social visitation, (f) romantic, (g) rejection, and (h) indifference filter.

Some Specific Cypriot Perceptions: Unavoidably, the unique museum environment of a country influences the museum perceptions of its residents. The data suggest the following:

1. Cyprus is rich in archaeological sites and most Cypriots visited the Cyprus Archaeological Museum as schoolchildren. For these reasons, when Cypriots think of art museums, archaeological museums immediately come to mind, and particularly, the Cyprus Archaeological Museum.
2. Interestingly, when asked about their experiences with art museums, many interviewees described pleasant experiences with museums abroad but very few talked about pleasant experiences in Cyprus. The explanation is two-fold. First, not many interviewees were aware of the museums available in Cyprus, and second, a large number of interviewees had negative attitudes towards Cypriot museums.
3. Unfortunately, the Cyprus Archaeological Museum, which in people's minds functions as a model for all Cypriot museums, is considered to be unchanging, unfriendly, cluttered, cold, and musty.
4. Many interviewees have negative attitudes not only towards Cypriot museums but also towards Cypriot people. The beliefs most commonly expressed by the interviewees as well as by most museum professionals interviewed were: (a) Cypriots will only visit museums when abroad and usually with a tour group, (b) museum visiting is not one of the things Cypriots are interested in, (c) people from

other countries visit museums more often than Cypriots, and finally, (d) art is becoming fashionable in Cyprus and some individuals use it in order to “show off.”

5. The other important finding is that a large number of interviewees use the *cultural tourism* filter. Opportunities to visit art museums are limited in Cyprus and Cypriots are avid travelers who mainly experience art museums abroad. The data suggest that the interviewees who travel more often also visit art museums more often.

Acknowledgements: I would like to thank the Arts & Humanities Research Council (AHRC) UK, and the A. G. Leventis Foundation for their financial support as well as the 60 participants for their time and insights. Finally, I would like to thank the Byzantine Museum & Art Gallery and the ARTos Cultural and Research Foundation for allowing me to use their space as research sites.

Andrekos Varnava

“Martial races” in the isle of Aphrodite

This communication is about the British proposal to establish a force of Cypriots twenty years after the British occupation in 1878. European colonial powers used “natives” perceived as inherently combative for military service to defend their empires and imperial interests. The British built the defence of their Asian and African empires on the theory of “martial races”. The theory was a modernist concept; modernity classified people according to ethnicity and race. How was the theory of “martial races” applied to Cyprus? Cyprus was on the peripheries of Europe, Asia and Africa and the concepts of “oriental” and “occidental” do not easily apply. Despite the officials in and most travellers to Cyprus perceiving and representing it as “oriental” and the inhabitants classifying themselves as Orthodox Christians and Muslims, the British government identified them as “Greeks” and “Turks” respectively. How did these imposed classifications influence the proposal to raise the regiment?

Basma Zerouali

Les destins coloniaux croisés de Chypre et de l'Égypte de 1878 a 1956

Depuis le temps des Croisades et à quelques exceptions près, l'histoire semble avoir réservé à l'hellénisme et au monde arabe un sort commun marqué par les dominations ottomane et coloniale successives. Les destins croisés de Chypre et de l'Égypte entre 1878 et 1956 méritent cependant une attention particulière, en ce que tout événement affectant l'un des deux pays méditerranéens, dont la puissance coloniale britannique s'empare en l'espace de quatre ans, a de graves répercussions sur l'autre.

Ainsi, la prise de contrôle de Chypre par les Britanniques en 1878 permet à ces derniers de débarquer plus aisément leurs troupes en Égypte dans la foulée, en mettant un terme au mouvement révolutionnaire des officiers égyptiens menée par le colonel Ahmad Urabi – dit Orabi Pacha – mouvement dirigé à la fois contre la classe dirigeante turque et contre l'influence grandissante des puissances européennes sur les affaires intérieures égyptiennes.

Et lorsque un autre mouvement d'officiers, celui des Officiers libres, prend le pouvoir en 1952 en revendiquant pour l'Égypte une indépendance autre que celle de façade accordée en deux phases en 1922 et 1936, les autorités britanniques sont plus décidées que jamais à garder Chypre en leur possession. Elles répriment d'autant plus sévèrement la lutte de libération chypriote déclenchée en avril 1955 que plus au sud, le président Gamal Abdel Nasser a décidé, six mois auparavant, de mettre un terme à la présence militaire britannique sur le sol égyptien. Le Quartier général des forces armées britanniques au Moyen-Orient est alors transféré à Chypre mais, lorsque la guerre de Suez éclate, les actions de sabotage menées par l'EOKA entravent sérieusement les opérations militaires britanniques au plus grand profit de l'Égypte.